

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI ANABİLİM DALI

**İÇ MİMARLIK VE ÇEVRE TASARIMI TEZLİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI**

AÇIK OFİS MEKAN ORGANİZASYONU OLUŞUMUNDA

ESNEK VE DEĞİŞEBİLİR YAKLAŞIMLAR

HAZIRLAYAN

SEDA CİVELEK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

PROF. DR. ADNAN TEPECİK

ANKARA - 2021

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 21 / 06 / 2021

Öğrencinin Adı, Soyadı: Seda Civelek

Öğrencinin Numarası: 21810073

Anabilim Dalı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Programı: İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Prof. Dr. Adnan Tepecik

Tez Başlığı: Açık Ofis Mekan Organizasyonu Oluşumunda Esnek Ve Değişebilir Yaklaşımlar

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 112 sayfalık kısmına ilişkin, 21.06.2021 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı %8'dir. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimelerden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

“Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 21 / 06 / 2021

Öğrenci Danışmanı

Prof. Dr. Adnan Tepecik

ÖZET

Ofisler; yapılarında bulundukları kurulma amaçları doğrultusunda çalışılan ve bu ortam içerisinde yer alan çalışanların yaptıkları işlerle şekillenen mekanlardır. Ofislerin planlanmasının, donatı elemanlarının tasarımlarının, yapılan işin gerektirdiği yöntemlere bağlı olarak kullanıcının ihtiyaçlarına cevap verebilecek esneklikte olması gerekmektedir. Gelişen ve değişen teknolojilerin beraberinde getirdiği değişim gerekliliği ile farklı kullanıcı ihtiyaçları; yeni yaklaşımlar ile bu esnek ve değişebilir tasarımlar ile desteklenmektedir. Açık ofisler kullanıcılarına sağladıkları esneklik, süreklilik, kolaylık ile tasarım ve mekan organizasyonu açısından verimli ve fonksiyonel alanlara olanak tanımaktadırlar. Özellikle hareketliliğin çok fazla olduğu ofis mekanlarında, kullanıcı gereksinimleri, donatı elemanları ve zamanla oluşabilecek olası gereksinimler ile değişiklikler gibi etkenler açık ofis iç mekan tasarımında esneklik ve değişebilirliği tasarımın ana kriterleri haline getirmektedir. Esneklik ve değişebilirlik kavramları yalnızca çalışma mekanları için değil aynı zamanda ofis içi sosyal ve fiziksel aktiviteler ile zamanda ve iş gücünde verimliliğe doğrudan etki etmektedir.

Bu çalışmanın kapsamında; nitel olarak araştırmalar yapılmış, esnek ve değişebilirliğin seçilen yurtiçi ve yurtdışı örnekler üzerinden ofis ortamında öneminin ne olduğunu ve bu iç mekan tasarım yaklaşımları mevcut örnekler üzerinden incelenerek, bir tablo içinde benzer ve farklılıklar açısından analiz edilmiş; uygun şekillerde bir araya getirilerek çalışma oluşturulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Açık Ofis, Ofis, İç Mekan Tasarımı, Esneklik

ABSTRACT

Offices; They are the spaces that are worked in line with the establishment purposes they have in their buildings and shaped by the work of the employees in this environment. The planning of the offices, the designs of the reinforcement elements must be flexible enough to meet the needs of the user, depending on the methods required by the work. Different user needs with the necessity of change brought about by developing and changing technologies; It is supported by new approaches and these flexible and changeable designs. Open offices enable efficient and functional spaces in terms of design and space organization with the flexibility, continuity, convenience they provide to their users. Especially in office spaces where there is a lot of mobility, factors such as user requirements, equipment elements and possible requirements and changes that may occur over time make flexibility and changeability the main criteria of design in open office interior design. The concepts of flexibility and changeability have a direct impact not only on working spaces but also on in-office social and physical activities and productivity in time and workforce.

Within the scope of this study; Qualitative and quantitative researches have been made, the importance of flexibility and variability in the office environment through selected domestic and international examples and these interior design approaches have been examined through existing examples and analyzed in terms of similarities and differences in a table; The study was created by bringing them together in appropriate ways.

Keywords: Open Office, Office, Interior Design, Flexibility

İÇİNDEKİLER

ÖZET	I
ABSTRACT	II
TABLolar LİSTESİ	VI
ŞEKİLLER LİSTESİ	VII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	XII
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM I. OFİS OLUŞUMLARI VE KULLANIM YAKLAŞIMLARI.....	4
1.1. Mekanın Tanımı	4
1.1.1. Mekan Çeşitleri.....	7
1.2. Fiziksel İç Mekan Olarak Ofis	10
1.2.1. Ofis İç Mekan Oluşumları	11
1.2.2. Ofislerin Kullanım Biçimleri	13
1.3. Ofislerin Temel Gruplandırılması	16
1.3.1. Geleneksel Ofisler	16
1.3.2. Açık Ofisler	17
1.3.3. Açık Plan Ofislerin Tarihçesi	20
1.3.4. Günümüzde Açık Ofisler	25
1.3.5. Açık Ofisler İle İlgili Literatür	26
1.4. Yeni Nesil Çalışma Mekanı Olarak Açık Ofisler	28
BÖLÜM II. AÇIK OFİSLERDE İÇ MEKAN ORGANİZASYONUNU BELİRLEYEN FAKTÖRLER.....	30

2.1. Fiziksel ve Psikolojik Gereksinimler	30
2.2. Teknolojik Gereksinimler	33
2.3. Açık Ofis İç Mekan Organizasyonları Tasarım Gereksinimleri	34
2.4. Ofis Ortamının Etkisi İle İlgili Yaklaşımlar	35
2.4.1 Kurumsallaşma ve Yönetim Yaklaşımı	35
2.4.2. Çevre Psikolojisi Yaklaşımı	35
2.4.3. İş Sağlığı Yaklaşımı.....	36
2.4.4. Mimari Yaklaşım.....	36
BÖLÜM III. AÇIK OFİS MEKAN ORGANİZASYONU OLUŞUMUNDA ESNEK VE DEĞİŞEBİLİR YAKLAŞIMLAR	38
3.1. Esneklik Türleri.....	38
3.2. Esneklik ve Verimlilik	40
3.3. Açık Ofis Sistemlerinde Esneklik ve Değişebilirlik	45
3.3.1. Yapı Sistemlerinde Esneklik ve Değişebilirlik.....	45
3.3.2. Donatı Elemanlarında Esneklik ve Değişebilirlik	48
BÖLÜM IV. ESNEK VE DEĞİŞEBİLİRLİK ÇERÇEVESİNDE TASARLANMIŞ ÇEŞİTLİ AÇIK OFİS ÖRNEKLERİ.....	55
4.1. Habita Coworking Ofis - İstanbul, Türkiye	55
4.2. Workinton Levent 199 Ofis - İstanbul, Türkiye	62
4.3 Smart Dubai Ofisi - Dubai, BAE	71
4.4. BT Mimarlık Ofisi - Tokyo.....	80
BÖLÜM V. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	87

KAYNAKÇA.....	90
----------------------	-----------

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 1. Mimari Tasarımda Esneklik Türleri

Tablo 2. Fonksiyon, Hacim, Mekan ve Malzeme Yapısındaki Değişebilir Talepler Açısından Binadaki Gerçekleştirilebilen Esneklik Çeşitleri

Tablo 3. Çeşitli Esneklik Tanımlamaları

Tablo 4. Bazı tasarımcı ve araştırmacıların esneklik sağlama yaklaşımları

Tablo 5. Esnek Donatı Elemanları Özellikleri

Tablo 6. Habita - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

Tablo 7. Workinton Levent 199 - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

Tablo 8. Smart Dubai - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

Tablo 9. BT Mimarlık - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

Tablo 10. Seçilen Örneklerin - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Karşılaştırma Analizi

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Hücre tipi ofis örneği

Şekil 2. Birleşik tip ofis örneği

Şekil 3. Açık (küme) tip ofis örneği

Şekil 4. F. L. Wright'ın tasarladığı ofis binası (1904)

Şekil 5. German Insurance Co. Binası (1879)

Şekil 6. German Insurance Co. Binası (1879)

Şekil 7. Antropometride insan

Şekil 8. Statik Antropometri

Şekil 9. Statik Antropometri

Şekil 10. Statik Antropometri

Şekil 11. Statik Antropometri

Şekil 12. Esneklik yaklaşımları

Şekil 13. Esneklik açılımları

Şekil 14. Bina Tasarım, Üretim ve Kullanım Aşamasındaki Uygulamaya İzin Veren Esnek Alan

Şekil 15. Esnek Kullanımlı Bir Ofis Mobilyası Tasarımı

Şekil 16. Esnek Kullanımlı Bir Ofis Mobilyası Tasarımı

Şekil 17. Fonksiyonel Olarak Tasarlanmış Bir Oturma Elemanı

Şekil 18. Fonksiyonel Olarak Tasarlanmış Bir Oturma Elemanı

Şekil 19. Büyüyen Masa (Growing Table)

Şekil 20. Clark Center Tarafından Tasarlanan Modüler Kitaplık

Şekil 21. Clark Center Tarafından Tasarlanan Modüler Kitaplık

Şekil 22. Clark Center Tarafından Tasarlanan Modüler Kitaplık

Şekil 23. Mekanı bölen hareketli işlevsel mobilyalar

Şekil 24. Habita Coworking Plan

Şekil 25. Lobi - Ana giriş

Şekil 26. Lobi - Ana giriş

Şekil 27. Açık Düzen Çalışma Alanları

Şekil 28. Açık Düzen Çalışma Alanları

Şekil 29. Kapalı Düzen Çalışma Alanları

Şekil 30. Kapalı Düzen Çalışma Alanları

Şekil 31. Toplantı Alanları

Şekil 32. Toplantı Alanları

Şekil 33. Esnek Kullanımlı Paylaşım Alanları

Şekil 34. Esnek Kullanımlı Paylaşım Alanları

Şekil 35. Esnek Kullanımlı Paylaşım Alanları

Şekil 36. Fonksiyonel Geçiş Alanları

Şekil 37. Fonksiyonel Geçiş Alanları

Şekil 38. Fonksiyonel Organizasyon Alanları

Şekil 39. Fonksiyonel Organizasyon Alanları

Şekil 40. Paylaşım Alanları

Şekil 41. Paylaşım Alanları

Şekil 42. Habita Coworking Ofis - İç Mekan Organizasyon Şeması

Şekil 43. Workinton Levent 199 - Genel Bakış

Şekil 44. Workinton Levent 199 - Genel Bakış

Şekil 45. Workinton Levent 199 - Planları

Şekil 46. Workinton Levent 199 - Planları

Şekil 47. Workinton Levent 199 - Planları

Şekil 48. Bireysel - Çoklu Çalışma Alanları

Şekil 49. Bireysel - Çoklu Çalışma Alanları

Şekil 50. Toplantı - Sunum Odaları

Şekil 51. Toplantı - Sunum Odaları

Şekil 52. Toplantı - Sunum Odaları

Şekil 53. Toplantı - Sunum Odaları

Şekil 54. Mekan İçinden Bazı Görsel Yönlendirme Örnekleri

Şekil 55. Mekan İçinden Bazı Görsel Yönlendirme Örnekleri

Şekil 56. Farklı İşlev ve Malzemelerde Bölücü Elemanlar

Şekil 57. Farklı İşlev ve Malzemelerde Bölücü Elemanlar

Şekil 58. Farklı İşlev ve Malzemelerde Bölücü Elemanlar

Şekil 59. Sosyal Alanlar

Şekil 60. Sosyal Alanlar

Şekil 61. Özel Olarak Tasarlanan Donatı Elemanlarından Bazıları

Şekil 62. Özel Olarak Tasarlanan Donatı Elemanlarından Bazıları

Şekil 63. Özel Olarak Tasarlanan Donatı Elemanlarından Bazıları

Şekil 64. Workinton Levent 199 – İç Mekan Organizasyon Şeması

Şekil 65. Workinton Levent 199 – İç Mekan Organizasyon Şeması

Şekil 66. Workinton Levent 199 – İç Mekan Organizasyon Şeması

Şekil 67. Çalışma Alanlarından Görüntüler

Şekil 68. Çalışma Alanlarından Görüntüler

Şekil 69. Çalışma Alanlarından Görüntüler

Şekil 70. Organik Formların Kullanımına Örnekler

Şekil 71. Organik Formların Kullanımına Örnekler

Şekil 72. Organik Formların Kullanımına Örnekler

Şekil 73. Organik Formların Kullanımına Örnekler

Şekil 74. Sirkülasyon Alanı

Şekil 75. Sirkülasyon Alanı

Şekil 76. Ortak Alanlar

Şekil 77. Ortak Alanlar

Şekil 78. Sosyal Paylaşım Alanları

Şekil 79. Sosyal Paylaşım Alanları

Şekil 80. Thorsten Franck Tarafından Tasarlanan ‘Stand up’ İsimli Oturma Elemanları

Şekil 81. Thorsten Franck Tarafından Tasarlanan ‘Stand up’ İsimli Oturma Elemanları

Şekil 82. Pedrali Ar-Ge Tarafından Tasarlanan ‘Stylus’ İsimli Masa

Şekil 83. Pedrali Ar-Ge Tarafından Tasarlanan ‘Stylus’ İsimli Masa

Şekil 84. Markus Jehs ve Jürgen Laub Tarafından Tasarlanan Masa ve Sandalye

Şekil 85. Markus Jehs ve Jürgen Laub Tarafından Tasarlanan Masa ve Sandalye

Şekil 86. Smart Dubai Ofisi – İç Mekan Organizasyon Şeması

Şekil 87. Aynı Alanda Çözömlenen Çalışma Alanları

Şekil 88. Aynı Alanda Çözömlenen Çalışma Alanları

Şekil 89. Sosyal Paylaşım Alanları

Şekil 90. Sosyal Paylaşım Alanları

Şekil 91. Farklı Kullanımlı Ortak Çalışma Alanları

Şekil 92. Farklı Kullanımlı Ortak Çalışma Alanları

Şekil 93. Ortak Çalışma Alanları

Şekil 94. Ortak Çalışma Alanları

Şekil 95. Cam Balondan Görsel

Şekil 96. Cam Balondan Görsel

Şekil 97. LGS Tavan Perspektifi

Şekil 98. LGS Tavan Perspektifi

Şekil 99. Çeşitli Ortak Çalışma Alanları

Şekil 100. BT Mimarlık Ofisi – İç Mekan Organizasyon Şeması

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

BİT - Bilgi ve İletişim Teknolojileri

UCLA - University Of California (Kaliforniya Üniversitesi)

DSÖ – Dünya Sağlık Örgütü

ILO - International Labour Organization (Uluslararası Çalışma Örgütü)

DWP - Design Worldwide Partnership (Dünya Çapında Tasarım Ortaklığı)

GİRİŞ

İnsan yaşamındaki ihtiyaçlar sürekli olarak bir değişim içerisinde. İnsanların yapısal, boyutsal ve psikolojik belirli temel özelliklerinin yanı sıra fiziksel ve dūşünsel etkinliklerini yapabilecekleri alanlarla; bu alanları kullanacak insanlar arasında bir uyum olması gerekir. Bu ihtiyaçlar doğrultusundaki değişimler, insan yaşantısında en önemli mekanlardan biri olan ofislerin iç mekanları ile bu mekanların donatı ve organizasyonlarına da yansımaktadır. Bu bağlamda bakıldığında ofislerin ve çalışanlarının istek ve gereksinimlerine karşılık verebilecek iç mekan, donatı ve organizasyonunda; esnek ve değişebilir yaklaşımda olmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Çalışma ortamı fiziksel coğrafi konumu açısından bir işyerinin yakın çevresini içermektedir. Armstrong (2012) “çalışma ortamı” teriminin sadece bir ofisin veya bir ofis binasının etrafındaki alanın değil, aynı zamanda ofis tasarımını, ofis kültürünü ve ilgili çalışanlar arasında paylaşılan uygulamaları da kapsadığını ifade etmektedir. Bu nedenle, “çalışma ortamı” terimi, ofis kültürü ve meslektaşlar arasında işbirliği dahil olmak üzere fiziksel coğrafi konum ve yakın çevre olarak görülebilir.

Fiziksel çalışma ortamı ofis çalışanlarının verimliliğini ve refahını etkilemektedir. Bu nedenle ofis konseptleri (özel ofisler, açık plan ofisler ve esnek ofisler gibi) kuruluşların, ulusal ve uluslararası ekonominin ve hatta halk sağlığının etkililiğini ve karlılığını etkilemektedir.

Günümüzde yaygın olarak kullanılan ofis konseptleri, oda başına bir kişiyi barındıran özel veya hücre ofisini; oda başına iki ila üç kişiyi barındıran ortak ofis ve oda başına dört veya daha fazla kişiyi barındıran ve aşırı durumlarda birkaç yüz kişiyi barındıran açık plan veya peyzaj ofislerden oluşmaktadır. Bu kavramlar oda başına çalışan sayısı ile tanımlanırken, kullanım kuralları genellikle pek öne çıkmamaktadır.

Ofislerin mekansal yerleşim ve tasarım özellikleri son yıllarda paradigma değişikliğine tanıklık etmektedir. Değişen teknoloji ve birçok modern örgütün hiyerarşik yapılarının değişmesi nedeniyle, açık plan tasarımları modern ofisler için uyarlanmaktadır. Organizasyon literatüründe ofisler tipik olarak ya geleneksel (bazen kapalı ya da hücreli ofisler olarak adlandırılır) ya da açık olarak tanımlanmıştır. Geleneksel kapalı ofisler, duvarları ile çevrelenmiş, çoğu zaman özel odalarda bir veya iki kişiyi barındıran alanlardır (Charles, Farley ve Newsham, 2007).

Açık ofisler, iç duvarların eksikliği ile karakterize edilir, daha büyük olma eğilimindedir ve daha fazla sayıda işçi içerir ve ofis içinde bireysel iş istasyonları gruplar halinde düzenlenir. Yıllar geçtikçe, özellikle gelişmiş ülkelerde ofis konsept tasarımı, işletme yönetiminde değişen eğilimlerle birlikte gelişmiştir. 1960'larda ofis bir iletişim sistemi olarak görülmüş ve kat planı açık plan boyunca serbest bilgi akışını kolaylaştırmak için tasarlanmıştır. 1970'lerde artan iş gücü ve bunun sonucunda kullanıcıların gereksinimleri nedeniyle, ofisin sosyal bir katılım yeri olarak geliştiği görülmektedir (Brennan, Chugh ve Kline, 2002).

Açık ofis strateji belirlemenin artıları ve eksileri üzerine tartışmalar mimari ve psikolojik literatüre egemen olmuştur. Başlangıçta, açık ofis tasarımı, ihtiyaç duyulan alanın azaltılmasıyla maliyet tasarrufu olarak değerlendirilirken, açık erişim yoluyla daha fazla üretkenlik sağlandığı da görülmektedir. Buna ek olarak, başlangıçta insanların daha iyi iç iletişim yoluyla yaratıcı, daha iyi düşünme ve problem çözme tekniğini teşvik etmenin bir yolu olarak hareket etmeleri ve serbestçe etkileşim kurmaları için tasarlanmıştır. Bir açık alan ofisinde çalışmak yüksek düzeyde stres, zihinsel iş yükü, düşük performans, çatışma, yüksek tansiyon, düşük iş memnuniyeti ve iç motivasyon ve yüksek personel devir hızı ile bağlantılıdır (Danielsson ve Bodin, 2008) .

Ofisler; yapılarındaki farklı hiyerarşik oluşumlarla birlikte çeşitli sosyal ilişkileri barındıran, oluşumunu gerekli hale getiren işlerin yapılmasını amaçlayan ve bu doğrultuda şekillenen mekanlardır. Ofislerin iç mekan oluşumunda kullanılacak donatısal tasarımların, yapılacak işlerin gereklerine bağlı olarak mekânsal organizasyonlara ve bu gereklere cevap verebilecek esnek ve değişebilirlikte olması gerekir.

Çalışmanın amacı; zaman içerisinde gelişen ve değişen teknolojiyle beraber farklılaşan ihtiyaçlar doğrultusunda esnek ve değişebilir gereksinimlerin, açık ofis mekân organizasyonuna yansımalarının ve öneminin araştırılmasıdır. Önceleri tek bir odayla başlayıp zaman içerisinde daha büyük alan ve mekanlara ihtiyaç duyan ofislerin ve kullanıcılarının artan gereksinimleri doğrultusunda günümüz açık ofislerine dönüşme süreci incelenecek, açık ofis mekan organizasyonları esnek ve değişebilir olarak örneklendirilerek ele alınacaktır.

Çalışmanın alt amaçları;

- Açık ofislerde iç mekân organizasyonunu belirleyen faktörlerin neler olduğu incelenecek ve açık ofis mekân organizasyonuna yansımalarının ve öneminin ne olduğu incelenecektir.
- Açık ofis tasarımlarının kullanıcılar açısından önemi incelenecektir.
- Açık ofis tasarımlarının çalışma ortamı ve çalışanların verimliliğine olan etkisi incelenecektir.
- Esnek ve değişebilirlik kavramları; yurtiçi ve yurtdışı ofis örnekleri üzerinden incelenecektir.

Çalışmanın kapsamı ise; esnek ve değişebilir gereksinimler çerçevesinde açık ofis tasarımlarının organizasyonlara etkisi, yansımaları ve önemi oluşturmaktadır. Çalışmanın sınırlılığını araştırma kapsamında seçilen açık ofisler ve bu ofislerin esnek ve değişebilir yaklaşım açısından incelenmesi şeklinde belirlenmiştir.

Çalışmanın yöntemi; Açık ofis mekan organizasyonu oluşumunda esnek ve değişebilir yaklaşımlar başlıklı tez çalışmasında; konuyla ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri, makaleler, kütüphane kaynakları ve internet verilerinden yararlanılarak literatür taraması yapılacak; nitel ve nicel olarak ele alınacaktır. Genelden özele doğru araştırma ilerletilerek, ofislerin oluşum sürecinden açık ofis kavramına geçiş nedenleri incelenerek elde edilen sözlü, yazılı ve görsel verilerin analizi yapılacak, seçilen ofisler üzerinden değerlendirmeler yapılarak seçilen örnekler bir tablo içinde benzer ve farklılıklar açısından analiz edilecek; uygun şekillerde bir araya getirilerek çalışma oluşturulacaktır.

BÖLÜM I

OFİS OLUŞUMLARI VE KULLANIM YAKLAŞIMLARI

1.1. Mekanın Tanımı

Mekân sadece, fiziksel varlığımızla ve hareketlerimizle değil, tüm duyu organlarımızla algıladığımız, kavramsal bir olgudur. Mekân kendi kapsamındaki tüm elemanların estetik ve duyuşsal karakteristiklerini ortaya çıkarır. Bu açıdan mekân, sadece boyutsal ve biçimsel olarak tanımlanmanın ötesinde çok daha geniş içerikte değerlendirilebilir (Kuban, 1990).

Mekânın içerdiği elemanların birbirleriyle ve kendisiyle kurduğu görsel ilişki, gerçekte mekânın formu ve biçimi olmasa da onu algılayışımızla anlam kazanır. Sözelimi, belirli bir şekli ve formu olmayan bir mekânın alanına bir nesne konulduğunda nesne-mekân arasında bir ilişki oluşur. Nesne sayısı artar ise nesne-mekân ve diğer nesnelerle arasındaki ilişkiler de aynı şekilde katlanarak artar.

Temel geometrik elemanlar olan, nokta, doğru, düzlem ve hacim mekânı biçimlendirmek ve tanımlamak üzere kullanılabilir. Bunlar, doğrusal kolon ve kirişler, düzlemsel duvar, seperasyon ve tavanlardır. Mimari tasarımda bu elemanlar, bir yapıya form vermede, iç ve dış ayrımını oluşturmada ve iç temel geometrik elemanlar olan, nokta, doğru, düzlem ve hacim mekânının sınırlarının belirlenmesinde rol oynarlar (Backhouse ve Drew, 1992).

Kuban; (1990), Mimarlık Kavranılan adlı eserinde; Canlıların korunma içgüdüsünün, yapıcılığının, temelde; canlının çevreden ayrılma ihtiyacı olduğu, şeklinde konuya yaklaşmaktadır ve bu işlemin bir yalıtma olduğuna değinmektedir. Özel bir kavram olarak kullanıldığı anlamda yapı, canlıyı içine alan, onu evrensel boşluktan ayıran, bir boşluk parçası belirlemektedir. Böylece mimari eylemin ilk basamağı, insanın içinde kendisini güvencede hissettiği bir sınırlı hacim yaratmaktır. İnsan, uçsuz bucaksız, gözüyle hayal gücü ile kavramakta güçlük çektiği evrensel boşluğu ve doğal çevrenin bir parçasını, bir veya birkaç yönde sınırlandırıyor, onu içe dönük, kendi çevresinde bir özel boşluk haline getiriyor. Çalı çırpıdan, daldan yapılmış basit bir saçak, bir sundurma, güneşten ve yağmurdan korunmak için meydana getirilmiş en sade bir örtü, belirli bir boşluğu tanımlar.

Duvar dibi de belirli bir kavramdır. Tek bir duvar da boşluğu bir yönde sınırlar, duvarın öbür tarafını göremeyiz” demektedir.

Ayrıca Kuban, “duvar bizi rüzgardan, bir ölçüde yağmurdan korur, gölgesine sığınabiliriz. Bununla birlikte yerden belli yükseklikte, yatay bir öge ile sınırlanan boşluk, düşey bir öge ile tek yönde sınırlanan boşluktan daha belirgindir. Tek bir duvara yapı demek, ancak çok özel durumlarda olasıdır. Duvar bir yontu olarak da kabul edilebilir. Oysa bir yatay örtüyle, yani basit bir örtüyle birlikte belirli, bir hacim tanımlanabildiği için, bu durumda yapının tam olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Gerçekten de bu ilkel örtü-yapı, mimarlık tarihinde büyük anıtların şeması olduğu gibi günümüzde de değişik biçimlerde fakat aynı basit şema içinde, çeşitli amaçlarla kullanılmaktadır. Böylece boşluğun sınırlandırılması isteği özel yapı eylemini başlatıyor. En basit çözüm bu sınırlamanın sadece bir saçak ile yapılmasıdır. Burada sınırlı bir korunma ve görsel sınırlama gerçekleştirilmiştir. Boşluk sınırları yatay ve düşey yapı öğelerinden oluşursa hem görsel bir sınırlama, hem de bir hareket sınırlaması ortaya çıkar. Genellikle belirli bir hacim tanımlayan düşey öğeler bir yapı oluştururlar. Bir bakıma bu hacmin her yandan kapalı olması da gerekli değildir. Örneğin, sahne olarak kullanılan bir duvar ve platform bir yapı tanımlar. Kuşkusuz her yönde sınırlama, korunma isteğinin tümüyle karşılanması için gereklidir. Böylece mimari, içinde yaşanan, insanı doğal çevreden ayıran bir özel boşluğun ortaya çıkmasıyla başlıyor” demiştir (Kuban, 1990).

Mekânın ortaya çıkması ile tam anlamıyla mimari mekân oluşmuş demek değildir. Mimari mekân, ancak içerisindeki insan yaşamına ilişkin özellikleri; sınırları, boşlukları ve hatta içerisinde oluşan ve de oluşabilecek hareket olanaklarıyla düşünülecek olursa tanımlanabilir bir durum kazanabilir. Bu açıdan bakılacak olursa insanın içerisine girdiği her mekân potansiyel bir hareket alanı oluşturur. Böylece insanın mekân içerisindeki her hareketi mimariyi oluşturan sınırları belirlemede rol oynar. Bu sınırlar yalnızca insanın yer değiştirmesi şeklinde değil, aynı zamanda da insanın bakış açısının uzandığı doğru üzerinde de mekânda oluşturduğu yapı sınırlarıyla ortaya çıkar.

E.F. Arcan'a göre mekan; Canlıyı çevreden belirli oranda ayıran ve içerisinde hareketlerini gerçekleştirmesine olanak tanıyan alan. Uzayda sınırlanan parça. Mimarlığın temel konusudur. Mimari bir mekan için mutlaka kesinleşmiş sınırlara ihtiyaç yoktur. Mekan sınırları, fiziksel olabileceği gibi aynı şekilde sadece görsel sınırlamayla da belirlenebilir. Örneğin; aydınlatmayla somut bir engel şeklinde olmasa da bir mekan belirlenebilmektedir.

Yapıların; yalnızca kendileriyle ve de diğer yapılarla oluşturdukları boşluk, doluluk ve oranlarla oluşan alanlar dışta birer mekan oluşturmaktadır, bu ise yapıların yalnızca içlerinin mekan olarak görülemeyeceği anlamına gelmektedir. (Arcan, 1992).

Mimaride Mekan;

İnsan akli yoluyla çevresini gözlemleyerek, kazanımlarını ve gözlemlerini yorumlayarak üreten, deneyimleriyle topluma katılıp kültürünü oluşturan, gelişime daima açık, canlı bir varlıktır. İnsan eliyle ortaya çıkan her şey (yapıt), onu oluşturan insanın yaratıcı özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bu, insanın gelişimini ve kültürünü oluşturan, düşünme-yaratma yeteneğidir.

İnsanlık tarihinin ilk temel koşulu yaşayan insan bireylerinin varlığıdır. Homo Sapiens'ten günümüz insanına gelinceye değin, önceleri 'doğadan yararlanmak' la kalmış, doğayı amacına uygun olarak değiştirip ona egemen olunca da uygarlık yolunda ilerlemeye başlamıştır (Hançerlioğlu, 1977).

İnsan, doğanın olumsuz etkilerine karşı, kendi yaşam çevresi için uygun koşullardaki ortamları, dış çevreden bir kabuk ile ayırarak oluşturmuştur. Günümüzden tarih öncesi insana baktığımızda, önceleri sadece barınma gereksinmesinin karşılanması için barınak edinme; sonraları ise, çeşitli toplumsal gereksinmelerini karşılama etkinliklerinin mimarlığı doğurduğunu görmekteyiz.

E. Kortan (1986) mimarideki mekân kavramı üç aşamada gruplandırmıştır. Bu gruplandırmanın temelde mimari açıdan iç mekânın algılanmasına göre değerlendirilişi dikkat çekicidir.

Birinci Mekân Kavramı: Mısır, Mezopotamya, Grek mimarisindeki özelliklerdir ki, özde, içinde yaşamaktan çok dışarıdan bakılan, sembolik değerleri olan ya da iç mekânı önemsiz eserler olup, bunlar Mısır piramitleri, Grek mabedleri gibi uzayda yer kaplayan kitlelerdir.

İkinci Mekân Kavramı: Mekân mimarlıkta daha çok yer almaya başlamıştır. Roma, Ortaçağ, Rönesans, Barok, Osmanlı mimarlığı vb. de bu sınıfa girmektedir. Birincinin tersine, mimarlığın özü, başarısı iç mekânın niteliklerinde aranmaktadır. Bu ana kriterlere göre iç mekân ile kendini bize çeken, pratik-yararlı olduğu kadar bizde estetik coşkular

uyandırıp duygusal-psikolojik yönden de tatmin edip yücelten, o mekânın ne için yaratıldığını hissettiren mimari başarılı olmaktadır.

Üçüncü Mekân Kavramı: Mimarlığın hem hacim-kütle, hem de bir iç mekân meselesi olarak beraberce ele alınması durumudur. Bu aşamada esas olarak mimari eserin, hem birinci, hem de ikinci mekân kavramlarındaki özellikleri içermesi beklentileri vardır. Mimari mekân kavramının tarihsel gelişimiyle ilgili bu üç temel sınıflandırmaya ek olarak, iç mekân anlayışının tarihsel oluşumunun gruplandırılmasıyla ilgili başka sınıflandırmalar da vardır (Kortan, 1986).

1.1.1. Mekan Çeşitleri

Sanal Mekan

Sanal Mekan, bilgi çalışanlarının iletişim kurduğu, paylaştığı ve işbirliği yaptığı, e-posta, video konferans, paylaşılan takvimler ve belgeler, anlık mesajlar, mobil araçlar ve sosyal ağ hizmetlerini kapsayan BİT araçları ve platformlarını ifade etmektedir (Bosch-Sijtsema ve ark., 2009). Sanal çalışma faaliyetleri ise Kingma (2018) tarafından sohbet, randevu alma, toplantı düzenleme, belge yazma, internette araştırma yapma, potansiyel araştırmaları arama, merkezi veri tabanını kullanma ve güncelleme, verileri analiz etme, veri yapma sunumlar ve idari görevleri ifade etmektedir (Ruostela ve ark., 2015).

Leclercq-Vandelannoitte ve Isaac (2016) son yirmi yılda ilerleyen üç çalışma sanallaştırma dalgasından bahsetmiştir. 1980'lerde başlayan ve 1990'larda yaygınlaşan ilk dalga, kişisel bilgisayarların tanıtılması ve elektronik postanın geliştirilmesi ile uzaktan çalışma imkanını sağlamıştır. 2000'li yıllarda ortaya çıkan ikinci dalga mobil teknolojilerin geliştirilmesine dayanmaktadır. Bu ekipler küresel ölçekte çalışmayı sağlamış ve böylece uzamsal ve zamansal iş kısıtlamalarını ortadan kaldırarak uzaktan ve mobil çalışmaları desteklemiştir.

Üçüncü dalga ise, bilgi ve iletişim teknolojileri vasıtasıyla çalışanların esnek bir şekilde çalışmasını sağlayan ve “birlikte çalışma alanlarının” çoğalmasındır. Bu dalga, işin ofis veya ev gibi özel veya kişisel bir alan gerektirmediği geniş bir eğilimi temsil etmektedir. Kısacası, sanal mekan çalışmayı zaman ve mekandan bağımsız hale getirerek esnek çalışma düzenlemeleri sağlamaktadır.

Sosyal Mekan

Sosyal alan Vartiainen ve ark. (2007) tarafından bilişsel kurgular, düşünceler, inançlar, fikirler ve çalışanların paylaştığı zihinsel durumlar olarak tanımlanmaktadır. Ruostela ve ark. (2015) yönetim uygulamalarının ve örgüt kültürünün etkili bir sosyal alan yaratmak için esnek çalışma düzenlemelerini desteklemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Esnek çalışma düzenlemeleri, aşağıda sunulan organizasyonel esnekliği ve çalışan esnekliğini içermektedir (Ruostela ve ark, 2015).

Örgütsel Esneklik:

Örgütsel esneklik, bir kuruluşun hayatta kalmak için hızlı değişen, rekabetçi ekonomik ortama daha fazla uyum sağlama becerisi olarak tanımlanmaktadır (Bal ve Jansen, 2016; Dastmalchian ve Blyton, 2001; Gibson, 2003; Hill ve ark., 2008; Volberda 1996). Bal ve Jansen (2016) örgütsel esnekliğin çalışanların esnek bir şekilde işe alınması veya işten çıkarılması olarak tanımlamaktadır.

Çalışan Esnekliği:

Örgütsel esnekliğin aksine, çalışan esnekliği, kuruluşun değişen ekonomik koşullara uyum yeteneğine öncelik vermek yerine çalışan özerkliğine öncelik verir (Hill ve diğerleri, 2008). Çalışan esnekliğinin zaman ve yer esnekliği olmak üzere iki boyutu vardır. Bu iki alanın ayrı ayrı incelenmesi oldukça zordur. Birinin varlığı diğerini mümkün kılar ve kolaylaştırır. Bu nedenle, birlikte çalışanların esnekliği başlığı altında tartışılmaktadır (Volberda, 1996).

Zaman esnekliği, çalışanların çalışma saatlerini ve günlerini seçmekte özgür oldukları esnek programları ifade eder. Mekan esnekliği ise, mikro ve makro (yerler arasında) yer özgürlüğü düzeyleri dahil olmak üzere, çalışanın görevle ilgili yer özerkliği kararını gösterir. Daha önce de belirtildiği gibi, BİT' teki değişiklikler, çalışmanın mekansal ve zamansal kısıtlamalarını büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır (Gibson, 2003).

Vartiainen ve ark. (2007) çok lokasyonlu çalışmanın iki anlamı olduğunu savunmuşlardır. Birincisi, çalışanların birçok yeri art arda işle ilgili amaçlar için kullanabilmeleridir. Faaliyetlerine, iş programlarına ve çalışma stillerine daha uygun bir yer seçebilir, ikincisi ekip üyelerinin işbirliği yapmak için aynı yerde olmaları gerekmez ve

dağıtılmış yerlerden çalışabilirler. Kablosuz ve mobil teknolojilerle tanışabildikleri ve işbirliği yapabildikleri için sanaldır.

Farklı fiziksel alanlarda çalışma ve aralarında hareket etme yeteneğinin, belirli bir görev için ne kadar zaman gerektiğine karar vermek için özerklikle bir araya geldiği söylenebilir. Kısaca, çalışanların paylaştığı bilişsel kurgular, düşünceler, inançlar, fikirler ve zihinsel durumlar sosyal alanı oluşturmaktadır. Etkili bir sosyal alan oluşturmak için esnek organizasyon kültürü çok önemli olarak kabul edilir, aynı zamanda sosyal alan olarak da sınıflandırılabilirler. Bu esnek düzenlemeler, örgütsel esneklik ve çalışan esnekliği olmak üzere iki başlık altında sunulmaktadır (Vartiainen ve ark. 2007).

Organizasyonel esneklik, bir organizasyonun değişen ve rekabetçi çalışma ortamına yüksek adaptasyonudur. Öte yandan, çalışan esnekliği, bir çalışanın nerede ve ne zaman çalışacağına karar vermesi için özerkliği anlamına gelir. Sanal ve sosyal alandaki değişiklikler, fiziksel alandaki değişikliklerin temelini oluşturur. Bu nedenle, bir sonraki bölüm fiziksel alana odaklanır.

Fiziksel Mekan

Fiziksel alan, çalışanların işlerini yaptıkları tüm yerleri ifade eder. Bunlar merkez ofis, uydu ofisler, ev ofis, taşınma yerleri, üçüncü yerler ve çalışma alanlarıdır (Leclercq-Vandelannoitte ve Isaac, 2016; Vartiainen ve ark, 2007):

- Merkez ofis, aynı departmanlardan veya ofislerden çalışanların bulunduğu bir örgütün nörolojik merkezidir.
- Ev ofisleri, çalışma alanı olarak kullandıkları çalışanların konutlarıdır.
- Uydu ofisleri, iş, aile ve boş zaman girişimini önlerken, işe gidip gelme süresini azaltmak için ev ofislerine alternatiftir. Bu tür ofisler genellikle fiziksel olarak merkez ofisten uzaktır ancak çalışanların evlerine daha yakındır.
- Taşınma yerleri, çalışanların işe giderken veya yolculuk yaparken çalıştıkları yerler olarak tanımlanır. Bunlar arabalar, trenler, taksiler, tramvaylar, uçaklar, gemiler, bisikletler ve ulaşım için kullanılan diğer araçlar. Taşınma yerlerinin çoğu halka açıktır ve çalışan veya işverene ait değildir.

- Üçüncü yerler, kısa süreli ve geçişli çalışma yerleri olarak tanımlanır. Bunlar oteller, kafeler, konferans alanları, ortak alanlar ve havaalanları, dinlenme ve hizmet alanlarındaki salonlardır. Başka bir deyişle, bu yerler çalışanların düşüp çalışabilecekleri “anlık ofisler” dir (Harrison, 2004).

Gelişen teknoloji ve BİT' in iş uygulamalarına dahil edilmesi nedeniyle, fiziksel çalışma alanı, bir çalışanın uygun olanı seçebileceği birden fazla alan olarak tanımlanmaktadır. Bu, ofislerin amacının ve tasarımının yeniden gözden geçirilmesini gerektirir (Van Der Meulen, Dery, ve Sebastian, 2018).

1.2. Fiziksel İç Mekan Olarak Ofis

Ofis çalışanları zamanlarının çoğunu çalıştıkları binaların içinde geçirirler, bu nedenle bir ofis veya işyerinin fiziksel ortamı iyi ve sağlıklı bir çalışma ortamı geliştirmek için önemlidir. Denyer'e (1969) göre ofis, büro işlemlerinin yürütüldüğü bir yerdir. S.P Arora (1980) ise, ofisin kağıt ve bilginin belgelendiği herhangi bir yer olarak tanımlanabileceğini, ayrıca işletmelerin mevcut operasyonları için birleştiği, korunduğu ve kullanılabilceğini belirtmektedir.

Bunun yanı sıra Audrey Kaplan ve Stan Aronoff (1996), "Bir ofisin işyeri olduğunu" belirtmektedir. Araştırmalar, ofislerin ortamlarının; kullanıcıların davranış ve algılamalarını etkileyerek, performans ve verimliliğe doğrudan etki edeceğini göstermektedir. Dole ve Schroeder (2001), işyerinde, fiziksel çevreden memnun olan çalışanların iş üretme olasılıklarının daha yüksek olduğunu varsaymaktadır.

Kullanıcı memnuniyeti bir kuruluş için çok önemli kabul edilirken çalışan performansı için de kilit nokta olarak kabul edilir. Araştırmacılar, çalışanların çalışma ortamlarından duydukları memnuniyetin doğrudan iş tatmini ile ilişkili olduğunu ve dolaylı olarak örgütsel bağlılık ve ciro niyetiyle ilgili olduğunu ortaya koymaktadır. Genel olarak, ofis ortamlarındaki gürültü, aydınlatma, sıcaklık, pencerelerin varlığı vb. çalışanların tutumlarını, davranışlarını, memnuniyetini ve performansını etkilediği öne sürülmektedir (Van Der Meulen, Dery, ve Sebastian, 2018).

Amabile ve ark. (1996) çalışanların yaratıcılığıyla ilişkili faktörlerden biri olarak tanımladıkları fiziksel çalışma ortamı “bilişsel ve algısal olarak uyarıcı olacak şekilde tasarlanan fiziksel ortamların yaratıcılığı artırabileceğini” öne sürmüştür. Bununla birlikte,

böyle bir fiziksel ortamın hangi öğeleri içerdiği ve çalışanların yaratıcılığını nasıl etkilediği hakkında herhangi bir ayrıntıdan bahsedilmemiştir.

Öte yandan Dul ve Jaspers (2011), kapsamlı literatür taramasında yaratıcılığı etkileyebilecek fiziksel çalışma ortamlarını listelemişlerdir. Bunlar mobilya, bitkiler, renkler, gizlilik, pencere görünümü, ışık, iç mekan iklimi, ses ve kokulardır.

Çalışma mekanlarında farklı görevlerin farklı gereksinimleri olabilir ve fiziksel ortamın bu gereksinimlere göre uyum sağlaması beklenir. Çalışma alanında sağlanan mahremiyet, mobilyalar vb. ofis tasarımında fiziksel alan içerisinde yer alan önemli bileşenlerdir. Örneğin destekleyici çalışma alanı ve dolayısıyla oldukça ergonomik mobilyalar, olumsuz çevresel koşullarla mücadele etmek yerine, iş için daha fazla dikkat ve harcanan enerji ile ilişkilidir (Van Der Meulen, Dery, ve Sebastian, 2018).

1.2.1. Ofis İç Mekan Oluşumları

Çağdaş hayatın başlaması beraberinde ofis ihtiyacını ortaya çıkartmıştır. İlk olarak konutların belli bir bölümünde karşılanan bu ihtiyaç, teknolojinin ve iş imkânlarının gelişmesiyle beraber, daha büyük ve farklı mekan gerekliliğini arttırmıştır. Ekonomi ve endüstrinin gelişmesi; ofis mekanlarını resmileştirmiş; ofisler, işin etkinliğini ve getirisini arttırmak için değiştirilerek düzenlenmiştir. Bir iş kurulmak istendiğinde yalnızca profesyonel anlamda bilgi yeterli olmayacaktır. Çeşitli alanlarda yapılan işler aktif olarak ofis dışındaki mekanlarda çözümlenebiliyor olsa da her işin faal durumda yapılabilmesi için gerekli bir alan oluşması gerekmektedir. Bu alanların sağlayacağı depolama, çalışma, toplantı gibi problem çözücü alanlar her iş için gerekmektedir.

Bu gereksinimlerle birlikte bir ofis ihtiyacı doğmaktadır. Önceleri yalnızca çalışma masasında ilerleyebilen işler, yapılan işin gereklerinin artmasıyla daha fazla donatı elemanı, bu elemanlar için daha fazla alan, çalışanlar ve kullanıcıların ihtiyaç duyacağı boşluk ve

alanlarla; firma daha iyi bir seviyeye gelir ise de tamamen farklı bir yapı ihtiyacı doğacaktır. (Duffy, 1997).

Bu temel ihtiyaçlar ve doğrultusunda gelişen ofis fikri bir çok insanın bulunduğu ve birbiriyle sürekli etkileşimde olmaları ve ofislerde uzun zamanlar geçirilmesi sebebiyle doğru şekilde organize edilmesi gereken mekânlardır.

Edwards ve Wajcman (2005) sanayileşmenin işin anlamını ve organizasyonunu değiştirdiğini iddia etmişlerdir. Kapitalizm öncesi üretim küçük miktarlarda ve sadece iç tüketim için yapıyordu. Sanayi kapitalizminin hakimiyetinden sonra, insanlar işveren adına maaşlı olarak çalışmaya başladı. Sermaye piyasası ekonomisinde insanlar kendi ihtiyaçları için üretim yapmaz, bunun yerine evlerinin dışında işçi olarak çalışırlar. Bu, çalışanın emeğini satın alınabilecek ve satılabilecek bir metaya dönüştürmektedir. Böylece sanayileşmeden önce iç içe geçen iş ve sosyal yaşam birbirinden ayrılmıştır (Edwards ve Wajcman, 2005).

Casey (1995) sanayileşmenin çalışma hayatı için yeni gereksinimler yarattığını iddia etmiştir. Çalışma süresi mevsim veya diğer hava koşullarına göre belirlenmek yerine standartlaştırılmıştır. Ayrıca, bu standart zaman kısıtlamaları ile birlikte, çalışanlarla ilgili yeni fiziksel gereksinimler ortaya çıkmıştır. Bu gereksinimler “el becerisi, hareket ve hız ekonomisi” olarak tanımlanmıştır (Casey, 1995).

20. yüzyılda, montaj hattının icadı ile bu gereksinimler, endüstriyel iş için temel gereksinim olarak görülen fiziksel gücün yerini almıştır. Montaj hattının ilkeleri ve dolayısıyla endüstriyel üretim Casey (1995) tarafından 'rasyonalite, mekanizasyon, verimlilik ve standardizasyon, düzen, kısıtlama ve süreklilik ve işin basit uzmanlaşmış emeğe indirgenmesi' olarak ifade edilmiştir. Çalışanların bir bant üzerindeki çalışmaları, işçiyi zihinsel ve fiziksel olarak sınırlayan katı, mekanik ve sürekli tekrarlara dayanan bir çalışma şekli olarak tanımlanmaktadır. Montaj hattında, çalışanların sahip olması gereken fiziksel ve zihinsel beceriler azalmış ve gerekli yaratıcılık tamamen yönetime aktarılmıştır.

Sanayi devrimi sonrası üretim yöntemlerindeki değişikliklerin yanı sıra, çalışanlarla ilgili psikoloji gibi yeni düşünceler de ortaya çıkmıştır. 1990'ların ortalarından itibaren ise, teknolojik değişiklikler iş deneyimini ve çalışma sistemlerini değiştirmeye başlamıştır (Myerson, Bichard ve Erlich, 2010). Castells (2009) sanayi ekonomisinin üretim çıktısını artırarak ekonomik büyüme sağlamaya odaklandığını, bilgi ekonomisi olarak da bilinen yeni

ekonominin ağırlıklı olarak üretim ve işleme yoluyla teknolojiyi geliştirmeye odaklandığını ileri sürmektedir.

Değişen ekonomik atmosfer ve yeni bilgi teknolojileri baskın iş uygulamalarını değiştirmiştir. Edwards ve Wajcman (2005) fabrika tabanlı manuel çalışmanın bilgiye dayalı çalışmaya yol açtığını belirtmiştir. Bu nedenle, bu yeni çalışma fiziksel çabadan ziyade daha fazla zihinsel çaba gerektirir. Ayrıca, fabrika üretimine hâkim olan hiyerarşinin yerini “daha açık ve müzakere ağlara” bıraktığı iddia edilmektedir. İşgücü merkezden dağıtılmış olsa da, sürecin sonucu birleştirilir (Edwards ve Wajcman, 2005).

Farklı coğrafyalardaki farklı çalışanlar, tekil hizmetlerin ve ürünlerin geliştirilmesine katkıda bulunur. Ayrıca, bilgi akışının yönetimden işçilere tek taraflı olduğu fabrika üretiminin aksine; yeni çalışmalarda, bilgi küresel bir ağda sürekli olarak akar. Pyöria'nın (2005) belirttiği gibi, böyle bir ortam üretim sistemlerindeki karmaşıklığı arttırdı ve organizasyon yönetimini idare etmeyi zorlaştırdı. Bu nedenle, bu bilgiyi yaratma ve işleme yeteneğini elinde bulunduran bilgi çalışması ve bilgi çalışanlarına duyulan ihtiyaç artmıştır.

BİT devrimi ile birlikte yeni ekonomik sistem, mal üretimi yerine bilgi üretimine daha fazla odaklanmış ve bu da, baskın iş uygulamalarını fabrika tabanlı manuel çalışmadan bilgi tabanlı zihinsel çalışmaya dönüştürmüştür. Yukarıda da değinildiği gibi çalışma hayatındaki bu dönüşüm ofis ve çalışma mekanlarında da büyük değişimlerin yaşanmasına neden olmuştur. Büyük iş ofislerinden daha açık ofis yapılarına ve yeşil binalara kadar birçok ofis tasarımı bu süreçte öne çıkan gelişmeler olmuştur. Son yıllarda internetin ve uzaktan çalışmanın öne çıkması ile birlikte ofisler daha bireysel ve fizik açıdan daha kişiselleştirilmiş yapılara evrilmiştir (Yadav ve ark. 2017).

1.2.2. Ofislerin Kullanım Biçimleri

Günümüzde farklı iş kolları olarak bilinen; planlama, üretim, işletme, pazarlama, muhasebe gibi eylemler; önceleri belli bir mekân içinde, bir veya birkaç kişinin ve hatta çoğunluğunu aile fertlerinin oluşturduğu, çoğu zaman da oturduğu evin bodrum katında bir atölyede veya dükkanda yapılmaktaydı. Bilimsel, teknolojik, toplumsal alanlardaki gelişmelerle; işlerinin nitel ve nicel özellikleri, görülüş biçimleri değişmiştir. İş ve üretim olgularının, gelişimine paralel olarak bu işlerin gerçekleştiği mekânlar da içlerinde görülen işin nitel ve nicel özelliklerinden dolayı gelişerek zamanla üretim mekânları (atölyeler, fabrikalar vb.), satış mekanları (dükkanlar, mağazalar, alışveriş merkezleri; vb.) ve yönetim

alanları (iş hanları, bürolar, yönetim merkezleri; vb.) olmak üzere üç temel gruba ayrılmışlardır (Duffy, 1997).

Günümüzde de yönetim mekânları, üretim mekânlarından ya da satış mekânlarından tam anlamıyla ayrılmış değildir. Her üretim ya da satış biriminin yanında bir de yönetim birimi yer almaktadır. Bu birime ek olarak firmanın büyüklüğüne ve üretim alanının özelliklerine bağlı olarak, kent merkezinde de bir yönetim birimi yer alabilmektedir (Duffy, 1997).

Çalışma sisteminin karmaşıklığına ve ergonomik kriterlerin çokluğuna finansal ve estetik konuları eklerseniz, bir işyerinin başarılı tasarımı son derece zorlaşmaktadır. Bu nedenle, bazı araştırmacılar, başarılı bir sonuç sağlayan standart bir teori veya yöntem olmadığı için, iyi bir işyeri tasarılmanın bir “disiplin” den ziyade bir “sanat” olduğunu savunmaktadır. Bir kuruluşun çalışma alanı, bir kuruluşun çalışanlarının çalışma faaliyetlerini yürütmesi için sağladığı fiziksel ortam, çoğu kuruluş için ikinci en büyük finansal yükü (insan kaynaklarından sonra) oluşturur. Gelişmiş ülkelerdeki çoğu çalışan bir çeşit ofis ortamında çalışmaktadır (Gillen, 2019).

Ofislerin, çalışanların kişisel üretkenliği üzerindeki etkisinin % 20 civarında olduğu tahmin edilmektedir (Leaman ve Bordass, 2005). Organizasyon literatüründe ofisler tipik olarak ya geleneksel (bazen kapalı ya da hücreli ofisler olarak adlandırılır) ya da açık plan olarak tanımlanmıştır. Geleneksel ofisler, duvarları ile çevrelenmiş, çoğu zaman işleri için gerekli olan olanakların çoğunu içeren özel odalarda bir veya iki kişiyi barındırmaktadır (Danielsson ve Bodin, 2008).

Açık plan ofisler, iç duvarların eksikliği ile karakterize edilmektedir. Söz konusu bu yapılar daha büyük olma eğilimindedir ve daha fazla sayıda işçi içerir. Ayrıca ofis içinde bireysel iş istasyonları gruplar halinde düzenlenmektedir. Bununla birlikte, çalışma alanı tasarımı, işin değişen doğası nedeniyle şu anda örgütsel inceleme altındadır. Birçok kuruluşun, çalışma alanlarının giderek daha çeşitli ve talepkar bir işgücünün ihtiyaçlarını karşılamasını sağlamak için tesislerini yeniden değerlendirdiği açıktır (Brennan, Chugh ve Kline, 2002).

Mimarlar, çalışanların, özellikle de bilgiye dayalı çalışanların zamanlarını nasıl harcadıkları, ne tür görevlerde buldukları ve en önemlisi çalışmayı seçtikleri yönünden kesin bir değişime dikkat çekmişlerdir (Duffy, 1997). Gillen'in “Çalışma ortamları henüz

tanımlanmamış, öngörülemeyen, çokuluslu, sanal ve fiziksel bir şeye geçiş halindedir” demektedir (Gillen, 2019). Buna karşılık, organizasyonlar yenilikçi ofislere giderek daha fazla yatırım yapmakta ve açık plan ofisini daha göçebe, grup tabanlı, esnek veya uzak çalışma stillerini desteklemek üzere yenilemektedir.

Bununla birlikte, ofislerin yeniden tasarlanması genellikle yöneticilerin kendi çalışmalarına ve büyük ölçüde belirli araştırmalara veya profesyonel girdilere sahip olmayan çalışan çalışma kalıplarının deneyimlerine dayanmaktadır. Mevcut ofisleri optimize etmek (ofis yeniden tasarımına başlamak) açıkça ilgili münferit çalışanlar için bir değişimi içermektedir (Jaunzens, Duffy ve ark., 1998).

İşyeri tasarımı, bir veya daha fazla çalışanı çevreleyen farklı malzeme elemanlarının şekli, boyutları ve düzeni (yani yerleştirme ve yönlendirme) ile ilgilidir. Bu tür öğelere örnek olarak koltuk, çalışma yüzeyleri, masa, ekipman, aletler, çalışma sırasında kullanılan kontroller ve ekranlar, aynı zamanda pasajlar, pencereler, ısıtma / soğutma ekipmanları, vb. verilebilir.

Ofislerin kullanım alanı iş performansını (hem nicelik hem de nitelik açısından) aşağıdaki yollarla geliştirmeyi amaçlamaktadır:

- çalışan kişinin fiziksel yükünü ve iş yükünü en aza indirmek,
- görevin yürütülmesini kolaylaştırmak, yani çevre ile zahmetsiz bilgi alışverişini sağlamak, fiziksel kısıtlamaların en aza indirilmesi, vb.
- iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması,
- çeşitli işyeri elemanlarının kullanım kolaylığının sağlanması.

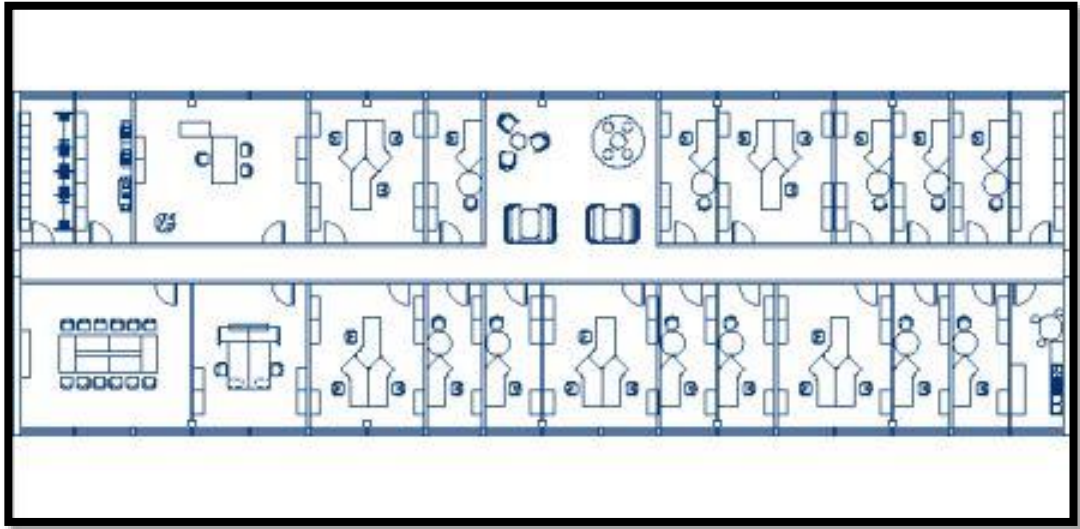
Ofislerde görev gereksinimleri birden çok ve değişken olabilir. Örneğin, bir sekreterlik iş istasyonunda, görev bilgisayarın bir süre için özel olarak kullanılmasını gerektirebilir, daha sonra sekreter kağıt formlardan bilgisayara veri girebilir. Aynı zamanda, işyeri ortamı, doğal veya yapay ışıkla aydınlatılan rahatsız edici hava akımları ile gürültülü veya sessiz, ılık veya serin olabilir ve yukarıdakilerin tümü çalışma günü boyunca değişir (Jaunzens, Duffy ve ark., 1998).

1.3.Ofislerin Temel Gruplandırılması

1.3.1. Geleneksel Ofisler

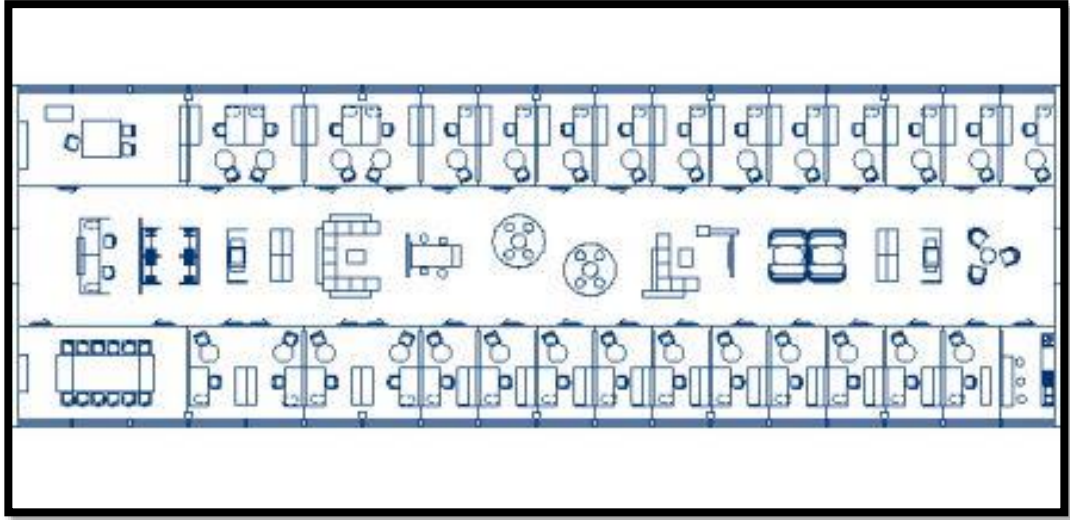
Endüstri devrimi ile birlikte endüstri ve ticaretin yöneldiği çalışma ortamının organize edildiği ofis yapılarının ilk örnekleri, 1900'lü yılların başlarına kadar gitmektedir. Bu yıllarda 1-5 kişilik odaların yan yana gelerek oluşturdukları geleneksel ofis mekânları bulunmaktadır. Bu dönemde tek hücre düzeni, en çok kullanılmış ve denenmiş geleneksel ofis düzenidir (Yaneva, 2009).

Şekil 1. Hücre tipi ofis örneği

Kaynak: Karaoğlu Tekin, Ö. 2019. *Paylaşımli Ofislerin İç Mekân Tasarım Anlayışları*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Sanatta Yeterlilik Tezi. Ankara.

Şekil 2. Birleşik tip ofis örneği

Kaynak: Karaoğlu Tekin, Ö. 2019. *Paylaşımli Ofislerin İç Mekân Tasarım Anlayışları*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Sanatta Yeterlilik Tezi. Ankara.

Yapılar genellikle merkezi bir sirkülasyon alanına bağlı odaların yan yana gelmesiyle oluşturulur. Aydınlatma, ilke olarak gün ışığı ile sağlanmakta, yapay aydınlatma gün ışığına yardımcı olarak kullanılmaktadır. Tek kişilik geleneksel ofis, doğal aydınlatmadan yararlanan, gürültü gibi rahatsız edici etkenlerin en aza indirildiği, kişiye özel mekân donanımı sağlayan en rasyonel çalışma mekânıdır. İşletmenin büyük olduğu organizasyon ve yönetim sorunu olduğu durumlarda bu rasyonel çözüm yetersiz kalmaktadır. Kuruluş büyüdükçe odalar arasında iletişim zorluğu oluşmaktadır (Yaneva, 2009).

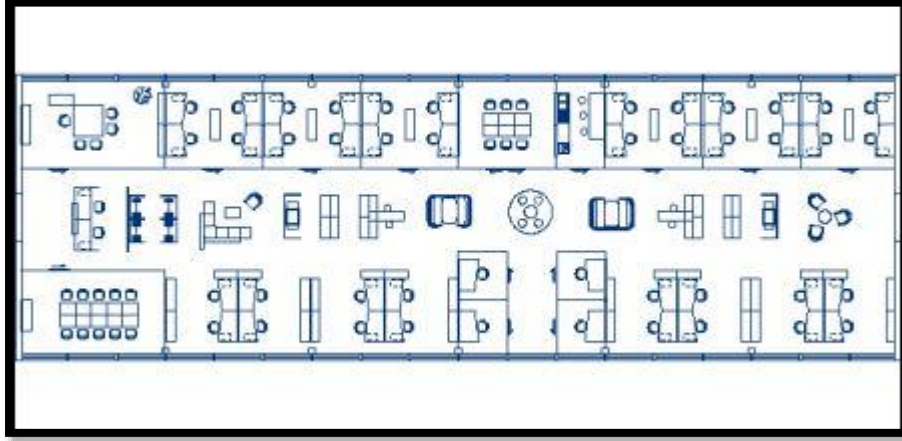
Geleneksel ofislerde mekan esnekliği olmadığından mekânı gereksinime göre düzenlemek imkansız olmaktadır. Bu tip mekânların büyük bir sakıncası iki kişinin sürekli birlikte çalışmaya zorlamalarından doğan psikolojik baskıdır. Bu baskının, gerginliklere ve anlaşmazlıklara neden olması ve dolayısıyla da iş verimini çok azalttığını çeşitli uygulamalar göstermektedir (Yaneva, 2009).

1.3.2. Açık Ofisler

Açık ofisler, çalışanların ortak bir çalışma alanını kullanmaları şeklinde tanımlanabilir. Çalışma alanları arasında duvar yoktur. Çalışma alanları ortak olsa da işler, genelde çalışanlar arasında minimum iletişimle yapılmaktadır. Açık ofis tiplerinin genel amacı, kurumsal değişim gereksinimlerine karşı hızlı bir şekilde yeniden yapılanma sağlamak şeklindedir. Bu esnek çözümler sayesinde iletişim ve iş gücü artarken ihtiyaç

duyulan mahremiyet için ise çalışma alanları arasında bölücü elemanlar kullanılmaktadır (Sanders ve McCormick, 1993).

Şekil 3. Açık (küme) tip ofis örneği

Kaynak: Karaoğlu Tekin, Ö. 2019. *Paylaşımlı Ofislerin İç Mekân Tasarım Anlayışları*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Sanatta Yeterlilik Tezi. Ankara.

Açık ofisler çeşitli alanlar bitkiler, düşük hareketli ekranlar, dolaplar, raflar veya diğer mobilyalar ile ayrılabilir. Böylece, geniş açık ofis kategorisinde ince farklılıklar ortaya çıkarılabilir. Örneğin, çalışanların çalışma alanlarını çevreleyen bölüm sayısı, mekansal yoğunluk (çalışan başına kullanılabilir alan miktarı), açıklık (ofisin genel açıklığı veya teorinin toplam kare yüzeyinin iç duvarlarının ve bölümlerinin toplam uzunluğuna oranı) ve mimari erişilebilirlik (bir çalışanın bireysel çalışma alanının başkalarının dış müdahalelerine ne ölçüde erişilebilir olduğu) değişebilmektedir (Haapakangas ve ark. 2018).

Marans ve Yan (1989) açık ofis tiplerini, çalışanların çalışma alanını çevreleyen duvar ve bölüm sayısına göre 4 farklı tasarım kategorisine ayırmaktadır. Bu kapsamda ofisler aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır:

- (a) özel olarak kapatılmış,
- (b) ayrıcalıklı olarak paylaşılmış,
- (c) bireysel açık,
- (d) açık paylaşımlı.

Açık ofisler 1950' lerde tasarlanmış ve birçok şirketin bu tür tasarımlara yönelmesiyle 1970' lerin başında popülerlik kazanmıştır. Açık ofis tasarımı organizasyonel boyut ve yapıdaki değişikliklere izin vererek esnek ve serbest alan oluşturabilmekte ve iş istasyonları, değişen ihtiyaçları karşılamak için minimum maliyetle kolayca yeniden yapılandırılabilir. (Haapakangas ve ark. 2018).

Ayrıca, iç fiziksel engellerin yokluğu bireyler, gruplar ve hatta tüm departmanlar arasındaki iletişimi kolaylaştırmakta ve bunun sonucu olarak da üretkenliği ve verimliliği artırmaktadır. Buna ek olarak, açık ofisler ofis alanı oluşturma ve sürdürmeyle ilgili maliyetlerde yaklaşık % 20'lik bir tasarruf sağlamaktadır (Wong, 2019).

Zalesny ve Farace (1987) tarafından yapılan bir çalışmada, çalışanlar gelenekselden açık ofislere taşınmıştır. Yöneticiler, yeni çalışma alanlarının ofis değişikliğinden daha az yeterli olduğunu, daha az mahremiyete sahip olduklarını ve fiziksel ortamdan daha az memnun olduklarını bildirmişlerdir. Ayrıca katılımcılar, çalışma ortamlarındaki gürültü ve diğer dikkat dağıtıcı unsurların seviyesini, iş yerlerinin üçüncü en kötü özelliği olarak derecelendirmiştir. Yapılan çalışmalarda, ofis gürültüsünden kaynaklanan rahatsızlıkların salgın oranlara ulaştığını görülmekte ve birleştirilmiş gürültü kaynaklarından bildirilen rahatsızlıkların çevre memnuniyeti ve iş memnuniyeti ile olumsuz ilişkili olduğu görülmektedir (Zalesny ve Farace, 1987).

Birçok şirket, öncelikle inşaat ve bakım maliyetlerinin azalması nedeniyle açık ofis tasarımlarını benimsemeye devam etmektedir. Bununla birlikte, açık plan ofislerinin bu kadar popüler olmasının bir başka nedeni, daha fazla iletişimi kolaylaştırma inancıdır ve bu da daha fazla üretkenliği kolaylaştırmaktadır. Bu inanç, rutin görevlerin performansının özel olmayan alanlarda iyileşeceğini belirten sosyal kolaylaştırıcı hipotezine dayanmaktadır (De Bakker ve ark. 2017).

Çalışmalar işlerini sıkıcı bulan çalışanların, diğer insanlarla teması bir teşvik kaynağı olarak gördüğünü göstermektedir. Bununla birlikte, Kang, Ou ve Mak, (2017), sosyal temasın optimum seviyeyi aşabileceğini ve özellikle asgari gizlilik olan alanlarda bir işçinin kalabalık hissetmesine neden olduğunu vurgulamaktadır. Kalabalıklığın bir sonucu olarak, daha sonra iş performansının düşmesine neden olan rahatsızlık meydana gelebilmektedir.

Araştırma bulguları, en az seviyede karmaşık işleri olan insanlar arasında bile, mimari mahremiyet (bir ortam tarafından sağlanan görsel ve akustik izolasyon) ve psikolojik

mahremiyet (kendine veya grubuna erişim üzerinde kontrol hissi) arasında yüksek bir korelasyon olduğunu göstermektedir (Sundstrom et al ., 1980). Ayrıca yapılan çalışmalarda, mimari erişilebilirlik ile iş arkadaşları arasındaki sosyal temas arasında ilişki bulunamamıştır. Bu bulgular, açık ofis tasarımcılarının iletişimdeki artışlarla ilgili iddialarıyla doğrudan çelişmektedir (Kang, Ou ve Mak, 2017).

Açık ofis tasarımının öne çıkan avantajlarından biri iletişimin artmasıdır ancak, bunun gizli görüşmeleri engellediği görülmektedir. Kısacası, ampirik bulgular, çalışanların, özel olmayan çalışma alanlarında yaşanan gürültü ve dikkat dağıtıcı unsurlardaki artışlar nedeniyle erişilebilirlik yerine gizliliği tercih ettiklerini göstermektedir.

Lee, ve ark. (2016), açık ofislerde daha düşük memnuniyet bulgularının, çalışanların çevreye ve çevreye girişi üzerinde kontrol sahibi olmamalarından kaynaklandığını öne sürmüştür. Bu, işitsel gizlilik eksikliği, kişisel gizlilik eksikliği ve iletişim gizliliğinin olmaması nedeniyle oluşmaktadır.

Açık ofisler üzerine yapılan ampirik araştırmalarda, aşırı yük teorisini destekleyerek, çalışanların çalışma alanlarında daha düşük uzaysal yoğunluk seviyelerini ve daha fazla sayıda bölümü tercih etme eğiliminde olduklarını bulunmuştur (Lee, ve ark. 2016). Bazı araştırma bulguları açık ofislerin çalışanların çalışma koşullarından muzdarip olduğunu göstermemiştir. Bununla birlikte, genel olarak, araştırmalar, çalışanların geleneksel ofislerden açık ofislere geçtikten sonra fizyolojik ve psikolojik rahatlama yaşadıklarını göstermektedir.

1.3.3. Açık Plan Ofislerin Tarihçesi

19. yy'a kadar ofis kavramı tam olarak gelişmediğinden, ev-ofis yakın çevrede hatta çoğunlukla aynı binada bulunmaktaydı. Ofis içi işler genellikle aile bireyleri tarafından karşılanmakta bu da işin küçük çapta kalmasını beraberinde getirmekteydi. Teknolojinin gelişmesiyle birlikte iletişim yönünden ilerleme kaydedilmesi ve akabinde atölyeler-iş yerleri hatta daha büyük oluşumları beraberinde getirmesi büyük mekansal değişimleri gerektirmiştir. Günümüz anlamıyla kullanılan ofis kavramı 19. yy'ın sonlarında Amerika'da şekillenmeye başlamıştır. Teknoloji ve beraberinde iletişimin değişmesi iş yöntemlerini de değiştirmiş, çalışma ortamındaki donatılara yenileri (telgraf, telefon, daktilo gibi) eklenmiştir. 1984'te yaygınlaşan telgraf ile kullanıcılar yakın çevreden daha uzak çevreye hatta sonrasında ülkeler arası iletişime geçebilmişlerdir. Telgraftan sonra şirketler iletişim

ve çevresel bağlarını genişleterek imalat ve yönetimi ayırmış sonrasında ise yeni şubeler, ofisler açmaya başlamışlar. Bu sayede ofis sayısı artmış, yaklaşık 30 sene sonra da A. Graham Bell tarafından telefon icat edilmiştir. Bu ise ofisleri iletişim merkezi haline getirmiştir. Telefonla iletişim kolayca sağlanabilmiş yalnızca uzak mesafede değil; şirketler içinde çalışanların arasında da kullanılarak harcanan zaman minimum düzeye indirilmiştir. İletişim ve teknolojinin bu hızlı gelişimi firmaların başka şehirlerde ve ülkelerde yeni ofisler açmasını kolaylaştırmıştır (Erentok, M., 1991. 32-36).

Latham Shöles (1866) tarafından icat edilen daktilo; ofislerin çalışmasında nitelik, hız, planlama ve donatıları değiştirmiştir. Bu buluşlar iş kapasitesini arttırsa da aynı zamanda belge sayılarını da arttırmıştır ve bu da depolamada sıkıntıya neden olmuştur. Bu sayede ofis yapılarında; yeni depolama alanları ve yeni donatı elemanları kendilerine yer bulmuştur. Bu gelişmelerin beraberinde belli bir standart ortaya konarak, ofis donatı ve malzemelerinde standardizasyon kullanılmaya başlanmıştır (Erentok, M. 1991. 32-36).

Teknolojik ilerlemeler neticesinde iş potansiyelinde de büyük artışlar olmuştur. Şirketler, bünyelerindeki iş hacminin artmasıyla çalışan sayılarını arttırmış, bunun sonucunda ofis içi mekânlar sınıflara göre ayrılmıştır. Ancak bu alanların farklı kullanımlar için hazırlanmış olmaması beraberinde esnek ve değişebilir tasarım gerekliliğini getirmiştir.

Şekil 4. F. L. Wright'ın tasarladığı ofis binası (1904)

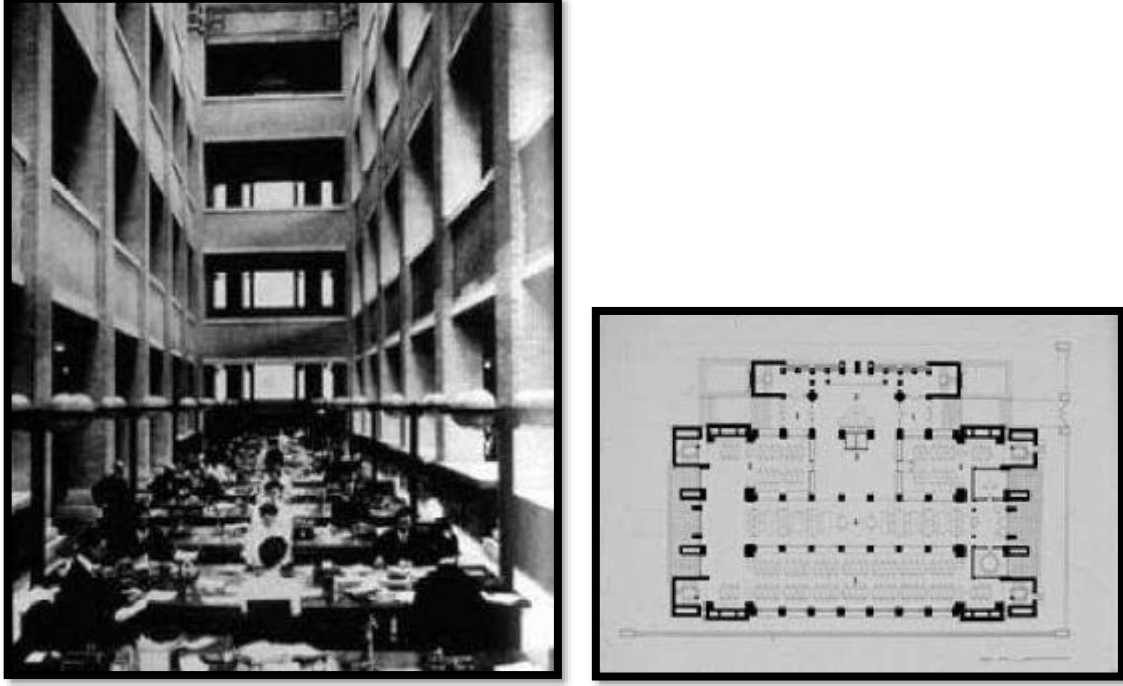
Kaynak: Avşaroğlu Dirim, A. 2010. *Açık Ofislerde Fiziksel Çevre Faktörlerinin Kullanıcıların Algısal Performansı Üzerine Etkileri*. Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Frank Lloyd Wright'ın bir marka için tasarımını yaptığı ofis binası, açık plan ofis tipinin ilk örneği kabul edilmiş, kullanıcılar için esnek tasarımın en önemli örneklerinden olmuştur. 1904 yılında New York'taki Larkin Binası'nın tasarımını yapan F. L. Wright, sonrasında tasarımı yapılacak yapılar için önemli bir tasarımcı durumundadır. Bu tasarım yapının en büyük özelliği, 1800 çalışanı etkin ve ergonomik şartları sağlayacak şekilde bünyesinde barındırmasıdır. Binadaki büyük açıklıklar beraberinde çeşitli ihtiyaçları getirmiş. Bu ihtiyaçlar için binanın yan tarafına bir ek birim yapılmıştır. Bunların yanı sıra çalışanlar için revir, sosyal paylaşım alanları ve hatta özel kitaplıklar tasarlanmıştır (Cave ve Worthington. 1976).

Gelişen teknolojinin beraberinde başlayan ofislerdeki değişim, ofis kavramının işlevselliğiyle beraber verimin artmasının sağlanması için donatı elemanlarında malzeme seçimleri büyük önem kazanmış, kullanımda kolaylık sağlayabilecek temizlenebilir yüzeyler oluşturulmaya çalışılmış ve de bunların minimum düzeyde malzemeyle

karşılanması amaçlanmıştır. İş yükünün azaltılması ve verimin artmasına yönelik düzenlemeler yapılırken bunlar donatı elemanların çok fonksiyonlu olmasıyla sağlanabilmiştir.

Şekil 5 - 6. German Insurance Co. Binası (1879)

Kaynak: Avşaroğlu Dirim, A. 2010. *Açık Ofislerde Fiziksel Çevre Faktörlerinin Kullanıcıların Algısal Performansı Üzerine Etkileri*. Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

1925'te fonksiyonelliği artırma amaçlı çalışmalar yapılmıştır. W.H. Leffingwell tarafından "Ofis İdaresi: Kurallar ve Uygulama" adlı kitap piyasaya çıkarılmıştır. Bu kitapta yönetici personelin, ofis içi çalışanları gözlemlemesi ve gözlemleri neticesinde donatı elemanlarındaki eksik ve hataların tespit edilmesi önerilmiştir. Bununla beraber sadece fonksiyonelliğin değil ergonominin de verimliliği arttırdığı ortaya konulmuş ve buna yönelik olarak donatı tasarımlarında üzerinde durulması gereken bir özellik daha ortaya çıkmıştır. (Erentok, M., 1991. 32-36).

İnsanların, yaşamlarının büyük bir kısmı çalışma amaçlı buldukları ofislerde geçmektedir. Bu nedenle ofislerde buldukları süre zarfında en etkin olabilecekleri ortamların sağlanabilmesi konusu büyük bir öneme sahiptir. Kullanıcı, ekonomi, sistem ve teknoloji faktörlerine bağlı gereksinimler etkisinde tasarlanan sürdürülebilir ofisler; bu verimi

sağlayabilecek, değişen, gelişen ve bilgi akışının sürekliliğinin bulunduğu etkileşim sonucu oluşan dinamik ortamlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşletmelerin hızla büyümeleri personel sayısındaki artışlar ve organizasyon yapısında görülen değişiklikler, işletmelerin bina kullanımı açısından çeşitli sorunlarla karşılaşmalarına neden olmakta ve değişen kullanıcı gereksinimlerinin karşılanabilmesi için çeşitli araştırmaların yapılmasını gerektirmektedir.

Son yıllardaki teknolojik gelişmelerin sağladığı olanaklar, ofis mekânlarındaki donatılarda değişiklikleri gerektirmiştir. Artık ofis mekânları elektronik araçlardan ayrı düşünülmemektedir. Teknolojideki sürekli gelişmeler diğer ofis donatılarının da değişimini gerekli kılmış, yeni gereksinimlere cevap verebilecek nitelikler aranmıştır. Örneğin, bir sekreterin çalışma ortamında, masa üstünde bilgisayar, yazıcı, kesintisiz akım sağlayan elektrik girişi ve çıkışı, kabloların geçeceği kablo yuvaları, bilgisayar ekranındaki yansımaları önleyecek aydınlatma sistemi, monitörde bakış açısına göre ayarlanabilecek ayar mekanizması, yine bu araçların yardımcı donatılarını depolamak için bir ünite ve bilgisayar ve benzeri araçların ünitelerini koruyabilecek anti-manyetik bir depolama sistemi kaçınılmaz gereksinimler olmaktadır (Lee, ve ark. 2016).

İşletmelerde yöneticilerin sayısı ve organizasyon içindeki nitelikleri, yardımcı ve sekreterleriyle kurmak istedikleri iletişim nitelik ve niceliği, çalışanların hiyerarşik konumu, denetleme yönetimi, ortak kullanım araçlarının (fotokopi makinası, faks, tele-faks, arşiv, depo vb. gibi alanların) sirkülasyon yoğunluğuna etkisi, toplantı salonunun ya da sergileme alanlarının (showroom) konumu ve donanımı, çalışma alanlarının hizmet mekânları ve sosyal alanlarla ilişkisi vb. etkenler bürolarda mekânsal düzenlemeyi yönlendirmektedir (Walsh, 2018).

Ergonominin büro mekânlarına girişi 1950'lere dayanmaktadır. Günümüzde çeşitli birimlerdeki teknolojik gelişmelerin (bilgisayar teknolojisi, bilgi teknolojisi vb.) kişiler üzerinde psikolojik ve fiziksel rahatsızlıklara neden olması bu kavram üzerinde önemli gelişmelerin gerçekleşmesine neden olmaktadır. Mühendis, sosyolog ve psikologlar çalışmaların sistemli şekilde gerçekleşmesi, hem de makinalarda çalışan kişilerin gereksinimlerini karşılayabilecek donanımların gerçekleştirilmesi için birlikte çalışmaktadırlar (Walsh, 2018).

Mekân donatısı tasarımında ortalama insan ölçüsü baz alınmayarak, her kesime hitap edebilen ayarlanabilir mekanik düzenlemelere gidilmesi esas kabul edilmektedir. Günümüz bürolarında teknolojik gelişmeler yeni bir büro mekânı kavramını gerçekleştirmektedir. Açık mekân (open space) diğer bir deyişle “ açık ofis ” sistemidir. Bu sistemdeki amaç, üç esas etmen; öge - araç - amaçlar çerçevesinde eğlenceli, sıcak, ferah ve yorucu olmayan mekânlar oluşturmaktır (Walsh, 2018).

Açık ofisler için tasarımcılar; renk, doku, malzeme gibi maddelerin uygun kullanımı gereği araştırmalarını her dönemde sürdürmüş, kullanıcının psikolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanması için havalandırma, aydınlatma, tavan-zemin malzemeleri, donatı elemanları vb. her ihtiyaç üzerinde durmuşlardır.

1.3.4. Günümüzde Açık Ofisler

Açık plan ofisi, günümüzde özellikle ekonomik nedenlerle, çalışma alanı stratejileri göz önünde bulundurulduğunda baskın bir seçim haline gelmiştir (Brill, Weidemann, 2001).

Açık plan ofisi daha az sayıda iç duvar (ve kapalı ofisler), daha fazla sayıda çalışanın yerleştirilmesini sağlayan daha büyük kat planlarının gerçekleştirilmesine izin vermektedir (Marquardt, Veitch ve Charles, 2002). Sonuç olarak, açık ofis konfigürasyonları yoluyla bir ofis alanında barındırılan işçilerin yoğunluğunu artırmak, kuruluşların genel giderleri azaltmada önemli bir yöntem haline gelmiştir (Duffy, 1997; Veitch, ve ark. 2007).

Daha yüksek ofis yoğunlukları, kiralama, arazi veya inşaat maliyetleri ile daha düşük hizmetlerde (örn. Isıtma ve havalandırma) ve güvenlik ücretlerinde (Duffy, 2000) önemli tasarruflar yapılmasına izin verir. Maliyet tasarrufu, esnekliğin artırılmasıyla da gerçekleştirilebilir. Büyük bir açık plan ofisinde mobilyaları kapalı ofislere göre hareket ettirmek çok daha kolaydır. Bu esneklik, bireysel ve organizasyonel gereksinimler değiştikçe, örneğin proje ekipleri değiştikçe veya yeni teknoloji gerektiğinde, masalar kolayca yeniden düzenlenerek gelecekteki yeniden yapılandırmaların maliyetlerini azaltır. Bireyler ve ekipler, iş akışları ve departman gruplamaları etrafında da organize edilebilir, böylece grup dosyalarının ve çalışma malzemelerinin merkezi depolanması gibi rasyonelleştirmeler yapılabilir (Veitch, ve ark. 2007).

Finansal faydalara ek olarak, açık plan ofislerin hızlı bir şekilde benimsenmesinin bir başka itici gücü, ekipler arası ve ekip içi iletişime yardımcı olma önerisidir (Brookes ve

Kaplan, 1972). Örneğin, sosyal ilişkiler yaklaşımının savunucuları, fiziksel çevrenin, sakinlerinin yürüttüğü etkileşimlerin ve iletişimin sıklığını ve doğasını etkileyebileceğini öne sürmüşlerdir (Festinger, Schachter ve Back, 1950; Oldham ve Brass, 1979; Zalesny ve Farace, 1987).

Günümüzde iletişimin artması ile daha fazla iletişim ve etkileşimi kolaylaştıran ofisler öne çıkmakta (örneğin, bireyleri birbirine yakın yerleştiren ve açık plan ofislerin sıklıkla yaptığı gibi iletişimin önündeki fiziksel engelleri kaldıranlar) ve kişilerin görevle ilgili bilgileri paylaşmasına, geri bildirim teşvik etmesine ve kişisel ilişkiler ile artan iş memnuniyeti ve motivasyon sağlamaya yardımcı olmaktadır.

Gerçekten de çalışmalar, daha fazla açık çalışma alanının daha fazla grup sosyalliği oluşturduğunu (Brookes ve Kaplan, 1972) ve etkileşimde bir artışın tipik olarak gözlemlendiğini göstermektedir.

Örneğin, tasarım, çalışanları organizasyonel misyonlara ve işlevlere bağlamak, organizasyon ve çalışma kültürünü sembolik olarak yansıtmak ve tanıtmak için kullanılmıştır. Örneğin BMW'nin Merkez Binası durumunda, araçların fiziksel akışı bina boyunca, atölyeden tasarım, teknik ve kurumsal alanlara kadar uzanır (Gannon, 2006). Açık plan ofisler, işletmeyi entegre etmek için daha açık ve işbirlikçi çalışma uygulamalarını başlatmak ve desteklemek için bir araç olarak ortaya çıkmakta ve son yıllarda daha fazla benimsenmektedir.

1.3.5. Açık Ofisler İle İlgili Literatür

Birçok çalışma, ofis ortamının yerleşimi ile çalışanların performansı arasında bir bağlantı sağlamaya çalışmıştır. Örneğin Felstead ve Walters, (2005) ofis stratejisini kapalı ofisten açık plan ofislere kaydırmış şirketler üzerinde uzun bir çalışma yürüttü. Ofis ortamını iş süreçleri ve üretkenlikle eşleştirmeye odaklanan çalışma, kapalı ofislerden açık plan ofislere geçmenin çalışanların iletişimini ve yaratıcılığını kolaylaştırdığını, işçiler üzerindeki kontrolü artırdığını buldu. Çalışma aynı zamanda temelde işbirliği gerektiren işin doğasına bağlı olarak daha düşük personel memnuniyetinin arttığını bildirmektedir. Aynı zamanda çalışma gizlilik ve özerklik kaybı nedeniyle üst düzey yöneticilerin memnuniyetinin azaldığını da bildirmiştir (Felstead, Jewson ve Walters, 2005).

Bir başka çalışmada, Ilozor ve Oluwoye (1999), açık plan yapılarının etkisini ve tesislerin alan yönetiminin etkinliğini araştırmıştır. Çalışma, açık plan ofisi olan kuruluşların kapalı ofis tasarımından daha verimli bir işyeri sunduğunu göstermiştir. Ayrıca çalışma, açık plan ofis tasarımlarının, çalışanların organizasyonel performansa göre iyileştirilmesini sağlayan yenilikçi bir çalışma ortamı sunduğunu göstermiştir. Böylece çalışma, ofis ortamlarının fiziksel özelliklerinin kurumsal performansı etkilemek için kullanılabileceği sonucuna varmıştır.

Brill ve Weidemann, (2001) ofis tasarımı ve organizasyonun değişen iş dünyasına cevap verme yeteneğini değerlendirirken çalışma alanı esnekliği ve ofis tasarımı üzerine bir çalışma yürüttü. Çalışma, ofis tasarımının kuruluşların değişen çalışma ortamına uyum sağlama yeteneğini etkilediğini ve açık plan ofis tasarımının daha esnek olduğunu göstermiştir. Bulgulardan, çalışma, ofis ortamı ile dinamik çalışma süreçleri arasındaki uyumsuzluğu en aza indirmek için ofis fiziksel ortamının çalışma süreçlerindeki değişikliklere uyum sağlaması gerektiği sonucuna varmıştır.

İşyerinin işçi performansı üzerindeki etkisini belirlemeye çalışan Brill ve Weidemann, (2001), tek kişilik odalar, çift kişilik odalar ve açık plan ofisi gibi farklı ofis tasarımları ile ilgili olarak bireysel performans, ekip performansı ve iş memnuniyetinin değerlendirmesini gerçekleştirmiştir. Çalışma bulguları, kapalı ofis tasarımlarının orta ofis boyutunu tercih eden alt düzey personelin aksine yöneticiler tarafından daha fazla tercih edildiğini ortaya koymuştur. Buna göre Brill ve Weidemann, ideal bir ofis tasarımının en önemli işyeri özelliklerini şu şekilde tanımlamıştır:

- yalnız çalışma yapma yeteneği,
- doğaçlama etkileşimler için destek,
- toplantılar ve dağınık grup çalışmaları için destek,
- çalışma alanı konforu,
- ergonomi ve yeterli alan iş araçları.

UCLA tarafından yürütülen üç yıllık bir araştırma projesi, iş süreçlerini işbirliğini teşvik etmek için değiştiren ve özel alanlardan açık, işbirliği ortamlarına geçerek yeni iş süreçlerini destekleyen şirketlerin ortalama yüzde 440 oranında performans artışı (işin hızı ve doğruluğu) gerçekleştirdiğini ortaya koymuştur (Majchrzak ve Ark, 2004).

İnsan kaynaklarını, tedarik, finans ve diğer fonksiyonel alanları inceleyen araştırmalar (O’Neill ve Neilsen, 2007; Majchrzak ve ark., 2004), grup çalışmasını teşvik etmek için tasarlanan çalışma alanının iş sureci suresi ve maliyeti üzerinde olumlu bir etkisi olduğu fikrini doğrulamaktadır. O’Neill ve Neilsen (2007), geleneksel kapalı ofis alanından açık plana geçen çalışanların iş sureci suresinde ve maliyetinde % 5,5 azalma buldu. Bu sonuçlar, açık ofis ortamlarının kullanımıyla birlikte iş sureci verimliliğinde niceliksel iyileşmeler ve performans kazançları olduğunu göstermektedir.

Açık plan ortamında, kullanılan çalışma alanı bölümünün türü iletişim ve gizlilik üzerinde etkili olabilir. Bir çalışmada, katı paneller ve karo bölümleri kullanılarak oluşturulan çalışma alanlarının çalışanlar açısından etkili olduğu bulunmuştur. 14 ABD lokasyonunda ki 541 ofis çalışanının dahil olduğu çalışmada, ereve ve karo bölümleri kullanan çalışanlar önemli ölçüde daha fazla iletişim ve gizlilik bildirmişlerdir (O’Neill ve Neilsen, 2007).

1.4. Yeni Nesil alışma Mekanı Olarak Açık Ofisler

Son yıllarda, çalışma alanları önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Bugün, çok sayıda şirket çalışanlarına esneklik sağlamakta ve ana merkezden uzakta olmak üzere birden fazla yerde iş yapılabilmektedir. Kilit bir bileşen olan bilgi ve küresel teknolojilerin artan kullanılabilirliği, bazı fiziksel ve sanal ortamlarda iş aktivitelerini ve ilişkileri kökünden değiştirmiş ve organizasyonların belirli fiziksel yerlere ve maddi varlıklara daha az bağımlı hale gelmesini sağlamıştır (Dale, 2005).

şirketler giderek daha fazla geleneksel ofis tasarımlarına alternatifler aramaktadır. Bu alternatifler maliyetleri düşürmenin yanında esnek ve dijital olarak donatılmış bir iş gücü ve bilgiye dayalı, yapılandırılmamış ve duruma özgü faaliyetler sağlamaktadır (Bosch-Sijtsema ve ark., 2010; Davis ve ark., 2011; Gareis ve ark., 2006; Khazanchi ve ark., 2018).

Geleneksel ofisler yüksek bölümler, atanmış ofisler ve fonksiyonel bölümler ile bireyciliği, verimliliği ve biçimsel yapıları vurgularken (De Wit ve Van den Ende, 2000) yeni nesil ofisler, ofis alanında esnekliği, işbirliğini desteklemekte ve kullanıcı merkezli bir “alan yaklaşımı” (Oksanen ve Sthle, 2013) benimsemektedir. Bu hizmetler genellikle ayarlanabilir tesisler, çeşitli işbirliği alanları ve her yerde bağlantı ve çalışma içeriğine erişim sağlayan yerleşik teknolojilerle sağlanmaktadır (Apgar, 1998).

Yeni nesil çalışma mekanlarını resmi organizasyon yapıları arasında dikey ve yatay işbirliğini hedefleyen, sanal uygulama topluluklarında bulabileceğimiz bilgi paylaşım mekanizmalarını taklit eden örgütsel ortak çalışma alanları olarak tasvir edilebilir (De Vaujany, Dandoy, Grandazzi ve Faure, 2018). Spesifik yaklaşımdan bağımsız olarak, Yeni nesil çalışma mekanları daha fazla esneklik ve işbirliğine izin vermektedir (Apgar, 1998; Dale ve Burrell, 2010).

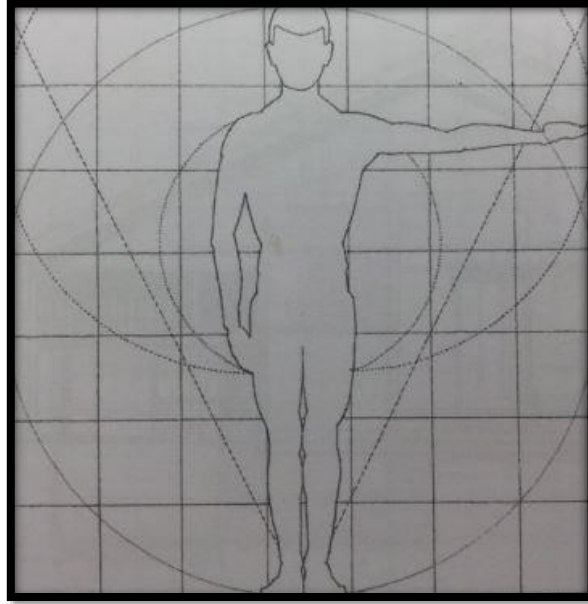
BÖLÜM II

AÇIK OFİSLERDE İÇ MEKAN ORGANİZASYONUNU BELİRLEYEN FAKTÖRLER

2.1. Fiziksel ve Psikolojik Gereksinimler

Halihazırda yorucu olan iş hayatı ofis çalışanları için ayrıca stresli olabilmektedir. Birden fazla farklı departman çalışanının ortak alanda çalışarak daha efektif bir çalışma ortamı yaratmak amacıyla tasarlanan açık ofislerin, çalışanların fiziki ve psikolojik gereksinimlerini karşılıyor olmaları gerekmektedir.

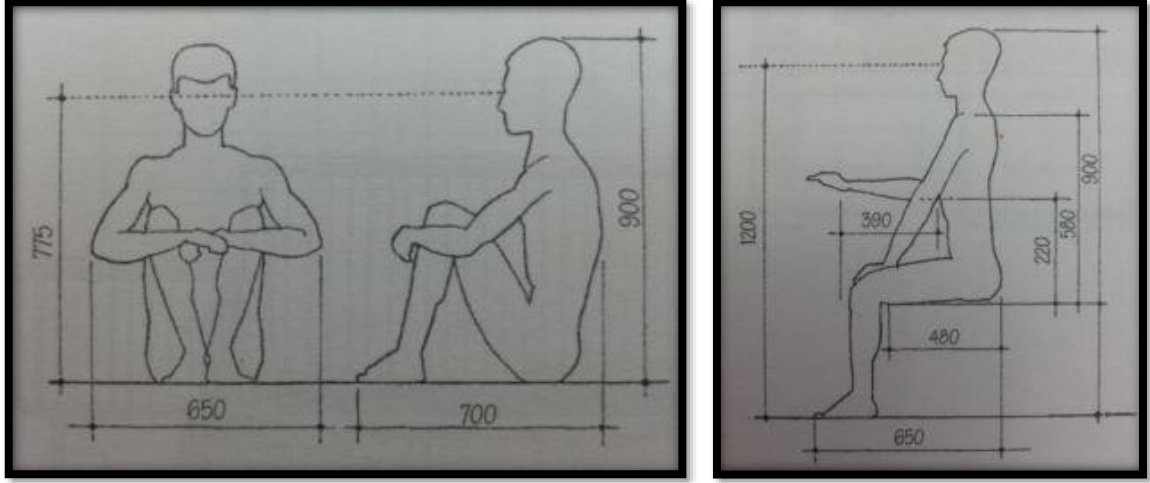
Şekil 7. Antropometride insan

Kaynak: Ching, F. D. K. 2011. *Mimarlık: Biçim, Mekân Ve Düzen* (Çev. Lökçe, S.). İstanbul: YEM Yayın (Yapı Endüstri Merkezi Yayınları) s. 310

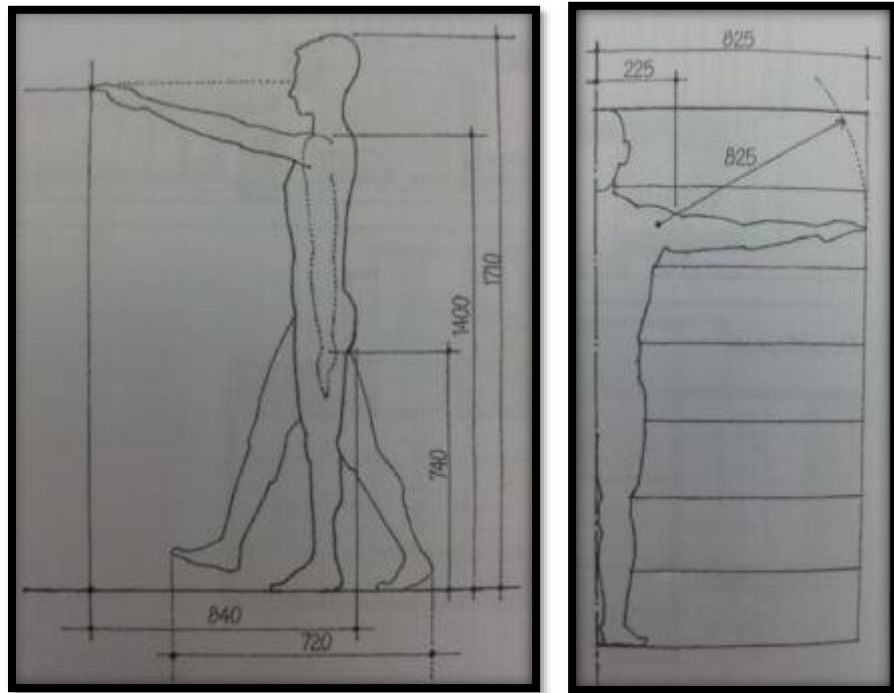
Kapalı ofislerde fiziki ihtiyaç ve koşullar, alanın sınırlılığı ve yöntem kısıtı sebebiyle açık ofislere göre daha kolay bir şekilde sağlanabilmektedir. Açık ofislerde birden fazla departmanın bir arada çalışıyor olmasının fiziki şartlar sebebiyle avantajları olduğu gibi dezavantajları da oluşabilmektedir. Şekil 7,8,9'da görülmekte olan insan anatomisindeki standartlaşmış ölçüler baz alınarak yapılacak olan tasarımlarda kullanıcının karşılaştığı ergonomik sorunlar minimum düzeyde olacağı düşünülmektedir.

Şekil 8 - 9. Statik Antropometri

Kaynak: Ching, F. D. K. 2011. *Mimarlık: Biçim, Mekân Ve Düzen* (Çev. Lökçe, S.). İstanbul: YEM Yayın (Yapı Endüstri Merkezi Yayınları) s. 310

Şekil 10 - 11. Statik Antropometri

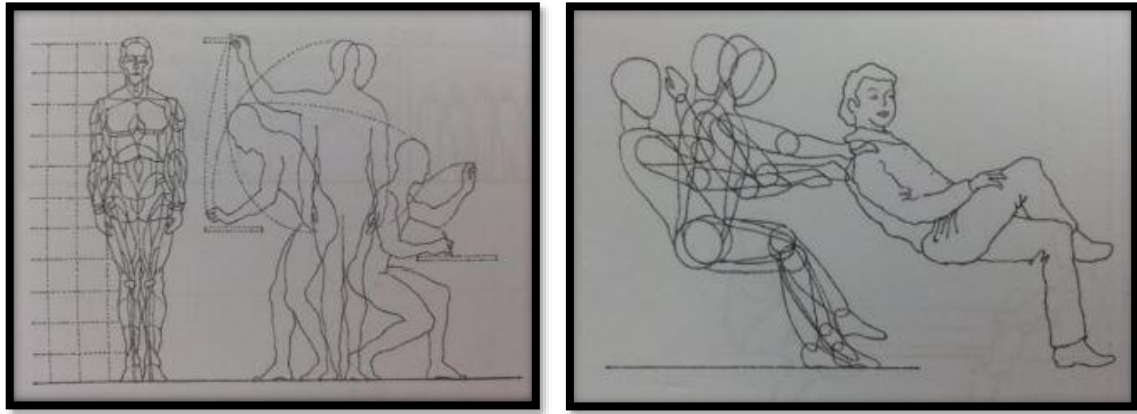

Kaynak: Ching, F. D. K. 2011. *Mimarlık: Biçim, Mekân Ve Düzen* (Çev. Lökçe, S.). İstanbul: YEM Yayın (Yapı Endüstri Merkezi Yayınları) s. 310

Kullanıcı için yapılan tasarımlar, ofisler gibi genellikle toplu kullanım alanlarında bulunacak ise mekan içi gereksinimler öncelikli olarak kişisel tercihlerden çok standart olarak kabul edilen ölçüler baz alınarak yapılmaktadır. Bu ölçüler yalnızca yukarıdaki şekillerde olduğu gibi oturur ya da ayakta olarak değil aynı zamanda ise şekil 11, 12’de görünen gibi çeşitli hareket pozisyonları hesaplanarak oluşturulmaktadır.

Antropometri de insan, iki alt başlıkta incelenir; bunlar statik ve dinamik antropometridir. İnsanın ayakta ve oturur durumdayken bulunduğu pozisyonlara karşılık gelen en, boy, yükseklik ölçüleri onun statik antropometrisi; insanın standart ölçüleri çerçevesinde hareket alanlarının hesaplanarak oluşturulan ölçülerine ise dinamik antropometri denilmektedir (Arslan, 2006).

Şekil 11-12. Dinamik Antropometri

Kaynak: Ching, F. D. K. 2011. *Mimarlık: Biçim, Mekân Ve Düzen* (Çev. Lökçe, S.). İstanbul: YEM Yayın (Yapı Endüstri Merkezi Yayınları) s. 311

Eski binaların, yapı tasarımı, pencere ebatları, tesisat, yalıtım, bölümler arası duvarlar, yapının talebe göre ileriye dönük olarak olası değişikliklere uygunluğu gibi parametreler, açık ofis tasarım uygunluğunu belirlemektedir.

İklimlendirme ve havalandırma koşulları birden fazla çalışanın aynı havayı soluduğu açık ofis ortamı için ciddi önem arz etmektedir. Yaşamsal koşulların biyolojik anlamda optimum düzeyde kalabilmesi için makro-atmosfer dengesinin sağlanması gerekmektedir. Ayrıca çalışma ortamının doğal ışığa tabii olması, doğal ışığın yeterli oranda verilemediği alanlarda kullanılan yapay ışıklandırma tipi, sesli ve gürültülü ortamın oluşmaması adına akustik dengesi gibi maddeler de açık ofis fiziki ihtiyaçlarını belirleyen noktalar arasındadır (Vischer, 2006).

Çalışma alanı; kişisel alan, rahatsızlık oluşturabilecek mesafe, sosyal iletişim ve etkileşimleri içeren bir sistemdir. Ancak ortak bir ofiste bu durum biraz farklıdır. Kişisel paylaşımı etkin bir şekilde gerçekleştirebilen bu ofislerde gizlilik önceliği arka planda genel ve ortak ofis düzenleri daha fazla olmakla birlikte, gizlilik öncelikli kullanıcıların aynı anda grup çalışması ve kişisel çalışma yapmasına imkan veren özel alanlar da göz önünde bulundurulmuştur. Serbest çalışma alanında mahremiyet sağlanamasa da bu şekilde çalışmayı seven kullanıcıların bilinçli olduğu görülmektedir. Hem görsel hem de işitsel olarak rahat koşullar sağlamak isteyen kullanıcılar, özellikle yüksek yoğunluklu çalışmaya ihtiyaç duyanlar, genel mekanlardan izole bir alanı tercih etmektedir (Varlı, 2004). Her bir ofis düzenine uygun birleşik bir organizasyon dizisi formüle etmek imkansız olsa da, tasarıma çalışanların özellikleri de dahil edildiğinde tamamen farklı tasarım konseptleri ortaya çıkabilir. Günün büyük bir kısmının ofis ortamında geçtiğini düşünürsek, evde ve başka yerlerde konfor arayan birçok kullanıcının doğal bir yol haline gelmesi anlaşılabilir. Bu nedenle bazı kullanıcılar için mekanda bireysel zevk ve isteklerine yönelik değişimler yapmaları doğal kabul edilmektedir. Paylaşılan ofisler de kullanıcılara bu ihtiyaçları karşılayacak alan sağlar, ancak boş bir alanda veya daha geniş bir ekip alanında çalışma durumu çok farklı değildir. Çalışma birimi gerçekte bir bireye sabit değilse de, iş sırasında o kişinin inisiyatifinde kabul edilir, bu nedenle bu tür bir finansman çalışan psikolojisi ve ergonomisi için gereklidir. Dolayısıyla psikolojik açıdan, oturma elemanlarını bireysel olarak ayarlamak, çalışma alanlarını hareket ettirmek, konumunu değiştirmek gibi bireysel aitik sağlama ve daha önceki kullanıcıların mevcut hallerinin son bulması şeklinde düzenlemeler kişisel ihtiyaçlar olarak içgüdüsel devam eder. (Aksu, 2000).

2.2. Teknolojik Gereksinimler

Geliştirilmekte olan bütün ofis teknolojileri ve ofis iç mekan tasarımı fikirleri temelde kullanıcıların bilgiye kolay ulaşımına imkân sağlayan esnek, güvenilir ve akıllı olma özelliğini içinde barındırmayı hedefleyen bir sistem içinde yer almaktadır.

“Günümüzün çalışma koşullarında, çalışan profiline ve diğer faktörlerin istikrarlı kalamayacağını görüyoruz. Şimdi, çalışanların özelliklerine, çalışma koşullarına veya ofislerde farklılık gösteren organizasyona göre değişebilen dinamik bir yapılandırma tercih edilmektedir” (Güney, 2005).

Özellikle 20. yüzyılın son dönemlerine baktığımızda pek çok etkenden dolayı ofis tasarımlarında belirgin iki değişiklik görülmektedir. Bunlardan birincisi teknoloji alanındaki gelişmelere ofis mekanlarının öncülük etmesi ve yakın takibi, ikincisi ise iş hayatında gücün ve başarılı organizasyonların ön plana çıkararak ekonomik olma sınırını esnetmeleridir (Güney, 2005).

Teknolojinin beraberinde getireceği değişikliklere yer açabilen sistem ve çözümlerle ofis iç mekân tasarımlarının gerçekleştirilmesi için esneklik ve değişkenlik alanları olması gerekmektedir. Bu sayede teknolojik sistem çözümleri uygulanabilir olacaktır.

“Mimari tasarım bilgilerinin elektronik ortama aktarılmasının amacı, bilgisayar olanaklarını kullanarak verileri sıkıştırılmış biçimde saklamak ve yayınlamaktır. Verilerin bir kopyasını elde etmenin ve saklamanın yanı sıra, söz konusu bilgiler veri tabanı sistemine aktarıldığında verilere erişim esnek ve kolaydır. Bu şekilde depolanan bilgiler analog belgelerden daha net ve daha açık hale gelir.” (Tezel, 2007).

Ofislerin ve kullanıcılarının her türlü ihtiyaçlarını; havalandırma, aydınlatma, veri toplama, depolama, donatı ve ergonomik ihtiyaçlar gibi her konuda çözüm üretebilecek teknolojinin sürekli değişimine ayak uydurabilir olması için, teknoloji; esnek ve değişebilir çözümler ile birlikte modern zaman tasarımları için en önemli araç haline gelmektedir.

2.3. Açık Ofis İç Mekan Organizasyonları Tasarım Gereksinimleri

Tasarım planlamaları, tüm planlama tiplerinde olduğu gibi açık ofis tasarım planlamalarında da tüm gereksinim ve kullanım şekilleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmektedir. Açık ofis tasarım gereksinimleri aşağıdaki maddeler ile özetlenebilir:

- Çalışma alanı boyutları
- Çalışanlar / birimler arası interaktif ilişkiler
- Çalışma düzenine bağlı akış ve çalışanların hareket yönleri
- Ortak kullanım alanları
- Ekip çalışmalarına uygun özel alanlar
- Bireysel çalışmaya uygun özel alanlar
- İleriye dönük kullanım alanı artış ihtiyacına karışık verebilme

- Çalışanlar için özel alanlar
- Malzeme depoları
- Işıklandırmalar
- Ses-eko kontrolü
- İklimlendirme
- Çalışanların sosyal gereksinimleri
- Ergonomi
- Çalışma alanı otomasyon gereksinimi (Emiroğlu, E. 1986).

Yukarıda sıralanan parametrelere uygun olarak tasarım planının birimler arası iletişimi optimumda tutacak şekilde gerçekleştirilip, zaman ve iş kaybına sebebiyet vermeyecek şekilde tamamlanması elzemdir. Bu durumu destekleyecek eşya, mobilya ve diğer tüm teknik donatıların tasarım değişikliği ve ileri dönük çalışan gereksinimlerini karşılayacak ve iş kaybına sebebiyet vermeyecek şekilde olmalıdır. Ayrıca çalışanların ortak kullanım alanlarının gereksinimi olan ışık ve ses donatılarının toplantı ve diğer ihtiyaçlara uygun şekilde tasarlanması gerekmektedir.

2.4. Ofis Ortamının Etkisi İle İlgili Yaklaşımlar

2.4.1 Kurumsallaşma ve Yönetim Yaklaşımı

Açık ofis tasarımının departmanlar, kişiler arası iletişimi arttırmasının verimliliğe olan katkısı pozitif yönde olmaktadır. Açık ofis çalışma şekli, işleyişin bölümlerin ve kişilerin birlikte çalışması gereken durumların hızlı ve efektif bir şekilde çözümlenmesini sağlarken, işleyişlerde hataların yaşanması durumunda hızlıca fark edilip yine bölümler arası açık iletişimle çözümlenmesini sağlamaktadır.

Kurum içi iletişim ve senkronizasyon, kurumsal algının da yerleşmesine zemin hazırlayarak, çalışan - yönetici kadro arasındaki iletişimin daha sağlıklı ve ideal bir forma dönüşmesini sağlamaktadır.

2.4.2. Çevre Psikolojisi Yaklaşımı

Çalışanların çalışma ortamı içerisinde uzun saatler bulunmalarıyla beraber gelen sosyal ihtiyaçları bulunmaktadır. Bunlar, fiziki mahremiyet, çevresel etmenlerin iletişimsel tepkilere yönelik etkileri ile çalışanların mevcut ortamlarına ait renk, doku, form gibi görsel

şartlar olarak sıralanabilir. (Ketencioğlu, 2001). Sonuçlar incelendiğinde; ofis ortamı tasarlanırken fiziki şartların ideal tutulmasıyla beraber çalışan psikolojisi ve tepkisel sonuçlar incelenmemiş ve tasarım esnasında göz önünde bulundurulmamış ise tasarım öncesinde hedeflenen çalışma-performans verimliliğinin gerçekleşmesi mümkün olmayacaktır. (Aluçlu, 2000). Verimlilik beklentisi gibi, çevresel psikoloji ve çalışan psikolojisinin sonuçları da tasarım kriterleri arasına alınmalıdır.

2.4.3. İş Sağlığı Yaklaşımı

İş ortamının çalışan sağlığı ve iyiliğine etkileri olduğu gibi, çalışanın sağlık durumunun da iş ortamıyla birebir alakalıdır. Sanayileşmenin hızlanmasıyla birlikte çalışma ortamı ve çalışan arasındaki bağlantı ve çalışma ortamı sebebiyle gelişen hastalık ve güvenlik riskleri, bu sürecin süregelen önemli çalışmaları arasında yer almaktadır.

1950 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), mesleki sağlığın tanımını, “bütün mesleklerde çalışanların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden iyilik hallerinin azami düzeyde tutulması, sürdürülmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar” olarak tanımlamıştır. Çalışma ortamının iş süresince çalışanın sağlığına etki edebilecek iş kazaları ve ortama ait sorunlar öncelikli olarak göz önünde bulundurulmalıdır (Yurttagül, 2019).

Tüm bu çalışmalara dayalı veriler doğrultusunda çalışma ortamındaki fiziki sağlığı etkileyen etmenlerin dışında, çalışma ortamından kaynaklanan psiko-sosyal sorunların da ele alınması gerektiği açıkça görülmüştür.

2.4.4. Mimari Yaklaşım

Laing ve Bacevice (2013) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, mevcut paylaşımlı ofislerin tasarım ve ortama ait gereksinimlerin belirlenmesinde, çalışma ortamının yaratıcılığı arttıracak özelliklere haiz oldukları saptanmıştır. Yaratıcılık ve verimin desteklenmesi amacıyla, esnek, ergonomik, dinamik tasarımla desteklenen, aynı zamanda ise kullanıcı arası iletişime aracı mekânların oluşturulması sağlanmaktadır. Çalışma ortamı gereksinimleri ve tasarımının nitelikleri çalışanlar içerisindeki tecrübe ve verilerin paylaşımı düşünülerek yapılmalıdır. Bu olgular yaratıcılık ve üretkenliği destekler biçimde düzenlenmelidir. Ayrıca ortamsal açıklık ve devamlılığın sağlanması ana amaçlardan biri olmalı ve adaptasyon, mahremiyet gibi gereksinimleri de açık ofis mekanlarının tasarımları

yapılırken dūřūlmelidir. Laing ve Bacevice'in (2013) açık ofis için belirledikleri özelliklerden biri de hem fiziki ortamda hem de dışarısında paylaşılabilir alanların gerekliliğidir. Paylaşılabilir alanların oluşması gelişen açık ofis yapılaşmasında çalışanlar arası iletişimi ve etkileşimi arttırarak zaman ve verimi maksimum dūzeye çıkarılmasını sağlamaktadır.

BÖLÜM III

AÇIK OFİS MEKAN ORGANİZASYONU OLUŞUMUNDA ESNEK VE DEĞİŞEBİLİR YAKLAŞIMLAR

3.1. Esneklik Türleri

Mimarlıkta esneklik, tasarımı tamam olarak değiştirmeden, bütünselliği koruyup öğeler ekleyip çıkararak ihtiyaçları karşılamayı ve düzen değişikliklerine olanak sağlamayı mümkün kılmaktır. Esneklik, mimari yapılarda, tasarım esnasında öne çıkan maddelerdendir.

Tablo 1. Mimari Tasarımda Esneklik Türleri

MİMARİ TASARIMDA ESNEKLİK		
TASARIM ESNEKLİĞİ	YAPIM ESNEKLİĞİ	KULLANIM ESNEKLİĞİ
- U Plan	- Fonksiyonel	- Büyüme
- Dikdörtgen Plan	- İç Konstrüktif Esneklik	- Yeniden Kullanım
- L Plan	- Dış Konstrüktif Esneklik	- Yenileme
		- Yeniden Düzenleme
		- Onarım

Kaynak: Deniz, Ş. Ö. 1999. *Çok Katlı Konut Tasarımında, Kullanıcıların Esneklik Taleplerini Karşılacak Yapı Elemanlarının Seçimine Yönelik Bir Karar Verme Yaklaşımı*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul.

Mimari tasarımlarında esas amaçlardan sayılan işlevsellik ve tekniğin hem birbirleriyle hem tasarımla ahengi, tasarlanan mekân açısından büyük önem taşımaktadır. Böylece esneklik, mimari tasarımlar için çözüm odaklı olması yönüyle fazlaca ön plana

çıkılmaktadır. Halihazırda yapımsal esneklik iç mekânda donatısal ya da malzeme boyutunda bakıldığında işlevsel oluşuyla sağlanan esneklik, kullanım esnekliği ise mekanın değişen istek ve işlevlere uyabilirliğiyle sağlanan esneklik olarak belirtilebilir.

En basit tanımıyla, tasarım esnekliği, planlama sürecinde esnek bir yaklaşımı ifade eder. Tasarımsal esneklik, tasarımcıların yapının şeklini ve kaplayacağı alanı oluşturmasına olanak tanır. Kullanıcıların süreçte karar verirken kullanıcılar için uygun alternatifler oluşturmasını sağlar. Bu yönüme göre evin taban alanının geometrik şekli, yapının esnek kullanımını büyük ölçüde etkilemektedir. Planlama esnekliği sayesinde kullanımı etkileyen küçük metrekarelerde ve planlama tipi konut iç mekanlarında bile çok sayıda talep karşılanabilecektir.

Esneklik türü, farklı mimari çözümlerin ve mekansal organizasyonun, mevcut yapılar ve ilgili sistem unsurları ile gerekli düzen ve büyüklükte kullanılmasına olanak tanır. İlgili içeriğine bakıldığında bunlar; işlevsel esneklik, dış yapı esnekliği ve iç yapı esnekliğidir. Bu sistemde, yapıya kazandıran, yapı işlevinin zamanında etkin bir şekilde karşılayamaması ve genellikle taşıyıcı sisteme dokunmaması olan esneklik olan "yapı sistemine müdahale esnekliği" olarak da adlandırılır.

Kullanıcının, yapıyı baştan farklı bir ihtiyaca yönelik kullanabilmesi için gereken esneklik türü; kullanım esnekliğidir. Bu işlev, mekanın kullanıcılarının farklı yaşam tarzlarına uyum sağlama potansiyelini artırır. Mekânı kullananlara özgü alanlar ile daha ergonomik ve psikolojik açıdan da kendilerini daha rahat hissetmelerine olanak tanımaktadır. Aşağıdaki tablo, bina işlevi, bina hacmi, bina alanı ve malzeme yapısal özelliklerindeki değişikliklere dayalı gereksinimleri değerlendirirken esneklik alt bileşenlerinin kullanımındaki değişiklikleri özetlemektedir. Renkli alan, değiştirilen parametreleri gösterir ve renksiz alan, değişmeyen parametreleri görüntüler.

Tablo 2. Fonksiyon, Hacim, Mekan ve Malzeme Yapısındaki Değişebilir Talepler Açısından Binadaki Gerçekleştirilebilen Esneklik Çeşitleri

ESNEKLİK TÜRÜ	ÖZELLİKLER			
	Fonksiyon	Hacim	Mekânsal Yapı	Malzeme Yapısı
Yeniden Düzenleme Esnekliği				
Büyüme Esnekliği				
Yeniden Kullanım Esnekliği				
Yenileme Esnekliği				
Onarım Esnekliği				

Kaynak: Deniz, Ş. Ö. 1999. *Çok Katlı Konut Tasarımında, Kullanıcıların Esneklik Taleplerini Karşılacak Yapı Elemanlarının Seçimine Yönelik Bir Karar Verme Yaklaşımı*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul.

3.2. Esneklik ve Verimlilik

Tablo 3. Çeşitli Esneklik Tanımlamaları

Mimar	Yıl	Esneklik Tanımı
Weeks	1964	Belirsiz mimarlık, bina biçiminin herhangi bir fonksiyon veya kapasiteye bağlanmamasıdır.
Collins	1965	Mimarın belirlediği, bir değil birden fazla konfigürasyon için özelleşmiş kapalı bir devre.
Tapan	1972	Yapı sistemini değiştirmeden aynı tasar ünitesinin farklı kullanıcı ihtiyaçlarına cevap verme yeteneği ve aynı hacimlerin birden fazla fonksiyon için faydalanma imkanınıdır.
Atasoy	1973	Değişkenliğin temel alındığı, minimum çaba ile değişen ihtiyaçların karşılanabilmesidir.
Turan	1974	Strüktürel bileşenlerin genel düzenini koruyarak, yeniden düzenleme ve genişleme sağlama kapasitesidir.
Oxman	1975	Değişebilirlik, genişleme, değişen şartlara uyabilmektir.
Yürekli	1983	Yeniden ilk şekline dönebilme yeteneği ile şekil değiştirebilme, sürekli değişme veya değişme ile sürekli uyumdur.
Maccreeor	1998	Esneklik sonsuz değişim gerekliliği ve belirlenmiş bir şeyin çöküşü anlamına gelmeyen geleneksel düzenlemelerin çöküşüne yol açan bir tasarım fikridir.
Forty	2000	Mimarlar yapılarının gelecekteki kontrollerini sağlayan bir illüzyondur.
Friedman	2002	Mobilite ve bireysel özgürlüktür.
Schnieder, Till	2007	Yapıda fiziksel değişikliğin sağlanabilmesidir.
Habraken	2008	Farklı mekânsal düzenlemeler, adaptasyon, kullanım çeşitliliği ve özgürlük.
Hertzberger	2009	Belirli problemlere nötr çözümler bulma sistemidir.
Kronenburg	2011	Geleceğin olası değişiklikleri ile mevcut gereksinimlerin entegre tutumu ve kullanım özgürlüğüdür.

Kaynak: İslamoğlu, Ö., Usta, G. 2018. *Mimari Tasarımda Esneklik Yaklaşımlarına Kuramsal Bir Bakış*. The Turkish Online Journal Of Design. Art And Communication - TOJDAC ISSN: 2146-5193. Volume 8 Issue 4, P. 673-683.

Tablo 3'te tarihsel olarak sıralanmış tanımlamalara bakıldığında her birinde ortak nokta olan kavramın değişim olduğu ve bu değişimin kullanıcı-mekan, fonksiyon, zaman ve bunun beraberinde teknolojiye bağlı ilerleme içerisinde olduğu görülmektedir.

Yine bu tanımlamalardan yola çıkılarak mimari tasarımda esnekliğin; zamana, mekana, kullanıcıya, işleve ve teknolojiye bağlı gelişmeler ve değişimlerle ortaya çıkan ihtiyaçları yapının karşılayabilmesidir denilebilir. Esnekliğin esas konusu kullanıcı gereksinimlerinin en yüksek seviyede karşılanabilmesidir.

Literatürde esnek çalışma alanları ile ilgili farklı çalışmalar vardır ve bu çalışmalar uygulamanın olumlu ve olumsuz sonuçlarını göstermektedir. Bu tasarım yöntemi kimsenin ayrıcalıkları olmaksızın dikey değil yatay hiyerarşik yapıyı desteklemekte, mekanın hareketliliği nedeniyle iletişim ve etkileşimi artırdığını desteklemektedir. Esnek bir organizasyonel çalışma planının avantajları, daha az alan kullanımı, azaltılmış ofis masrafları ve değişikliklere daha kolay adaptasyon nedeniyle departmanlar ve departmanlar arasındaki etkileşimin artmasıdır. Çalışanlar açısından popülerdir nk çalışanlara ihtiyaç duydukları alanı seçme özgürlüğü sağlamakta ve bu sayede gerek iş gücünde gerekse verimlilik oranında artış gözlemlenebilmektedir.

alışmalar, açık ofislerin çalışanlar üzerindeki olumsuz etkisini de göstermiştir. Memnuniyetin ve memnuniyetteki değişikliklerin açık ofis tipinde kişisel mahremiyet, akustik, kişisel alan farkına ve algısına bağlı olduğunu göstermektedir. Çalışanların, kişisel alanlarını esnek bir çalışma düzeni içinde belirleme ve işyerinde kişisel eşyalarını tutma gibi isteklerini destekleyen eylemlerde bulunamaması, iş verimliliğini olumsuz yönde etkileyecektir.

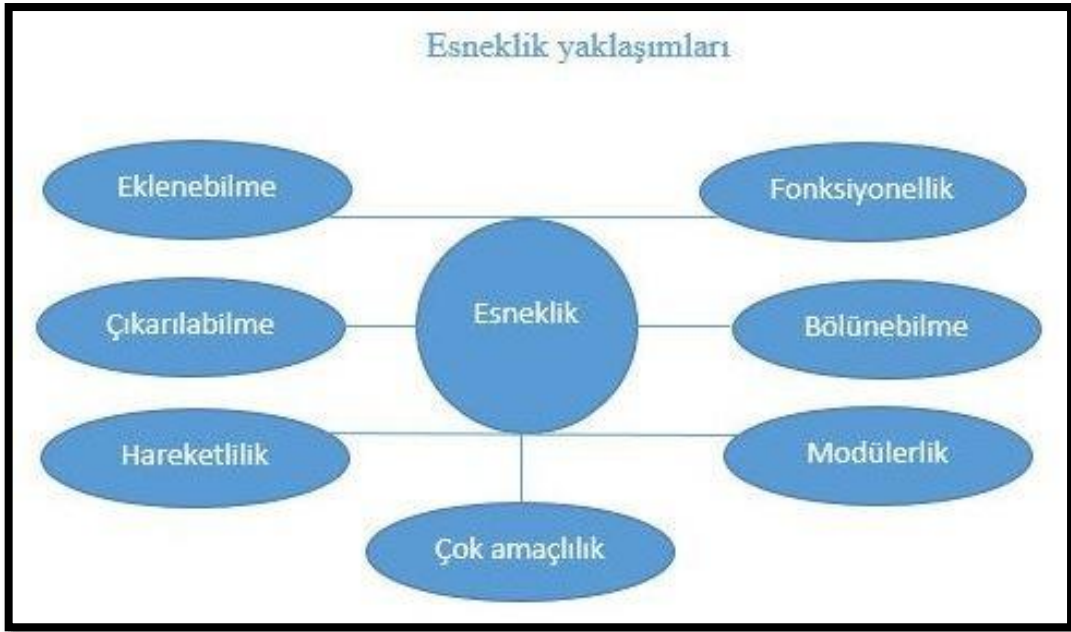
Tablo 4. Bazı tasarımcı ve araştırmacıların esneklik sağlama yaklaşımları

Mimar	Yıl	Esneklik Yaklaşımı
Corbusier	1914	Serbest plan ve serbest cephe.
Collins	1965	Mimarın belirlediği, bir değil birden fazla konfigürasyon için özelleşmiş kapalı bir devre.
Taut	1920	Çok yönlü kullanımlara olanak veren esnek plan formları.
Rietveld	1924	Bir çekirdek etrafında düzenleme ve hareketli bölücüler.
Rohe	1927	Açık plan sistemi, eklenebilir birimler, prefabrikasyon sistemleri ve modülasyon sistemi.
Weeks	1960	Bitmemiş çözümler, "belirlenimsizlik".
Rippen	1960	Duvarsız, kapısız, açık alanlı, eşyaların ve insanın hareket edebildiği sirkülasyon sistemleri.
Schulz	1963	Elemanların ve ilişkilerinin değiştirilebilmesi.
Lappart	1969	Arsa kullanımında gelişme imkanı ve taşıyıcı sistemin değişebilirliği engellememesi.
Habraken	1972	Açık plan sistemi ve yapıda support (destek) ve infill (dolgu) birimler oluşturmak.
Yürekli	1983	Yapım tekniği ve yapım sistemi ile ilgili alınan kararlar.
Duffy, Brand Leupen	1994 1998 2006	Yapının katmanlara ayrılması.
Friedman	2002	Büyüme ve bölünme yoluyla, alt bileşenlerin düzenlenmesi.
Stoa	2003	Çok amaçlı ortak alanlar, farklı plan tipleri ve ikincil kullanma alanları.
Schneider, Till	2007	Yapı bileşenlerinin soft ve hard olarak ayrılması.
Hertzberger	2009	Kullanıcının şekillendirebileceği mekan kurgusunu destekleyen strüktür sistemi ve mekanların çok amaçlı kullanımı
Kronenburg	2011	Adaptasyon, mobilite, dönüşüm ve etkileşim

Kaynak: İslamoğlu, Ö., Usta, G. 2018. *Mimari Tasarımda Esneklik Yaklaşımlarına Kuramsal Bir Bakış*. The Turkish Online Journal Of Design. Art And Communication - TOJDAC ISSN: 2146-5193. Volume 8 Issue 4, P. 673-683.

Bu tanımlamalara bakıldığında zaman içerisinde gelişen teknoloji ile beraber gereksinimler de değişim göstermekte ve esneklik sağlama; farklı şekillerde ele alınmaktadır. Tanımlarda esneklik bazılarında yalnızca yapısal, bazılarında göre mekansal ve bazılarında göre ise ikisini birlikte değerlendirilmektedir.

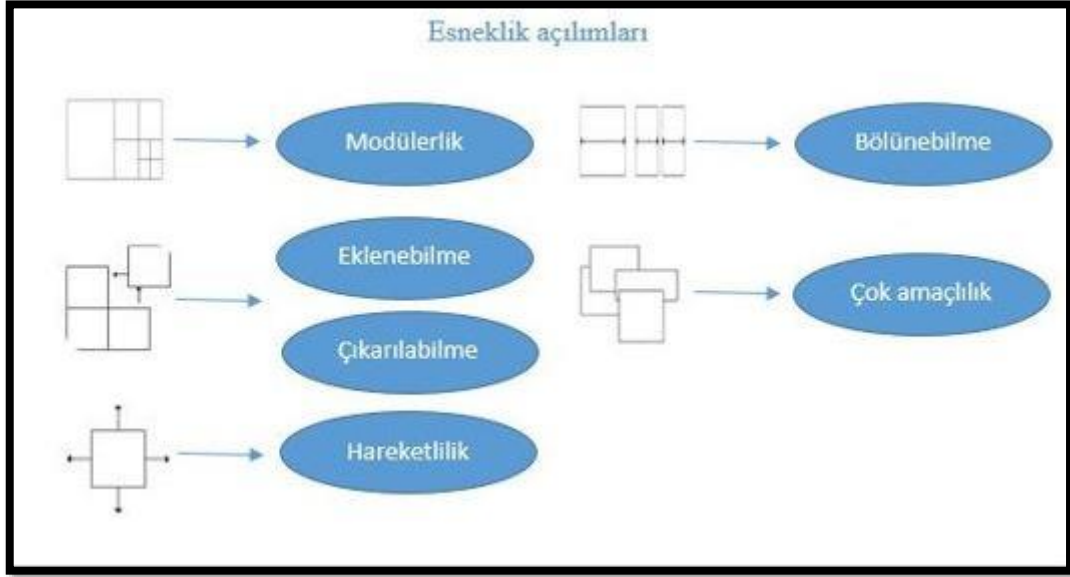
Şekil 12. Esneklik yaklaşımları

Kaynak: İslamoğlu, Ö., Usta, G. 2018. *Mimari Tasarımda Esneklik Yaklaşımlarına Kuramsal Bir Bakış*. The Turkish Online Journal Of Design. Art And Communication - TOJDAC ISSN: 2146-5193. Volume 8 Issue 4, P. 673-683.

Esneklik kavramı üzerinde tanımlamalara bakıldığında; eklenebilme-çıkarılabilme, bölünebilme, hareketlilik, çok amaçlılık, fonksiyonellik ve modülerlik kavramlarının esnekliğin ana hatlarını ortaya koyduğunu görülebilmektedir (Şekil 12) .

Şekil 13. Esneklik açılımları

Kaynak: İslamoğlu, Ö., Usta, G. 2018. *Mimari Tasarımda Esneklik Yaklaşımlarına Kuramsal Bir Bakış*. The Turkish Online Journal Of Design. Art And Communication - TOJDAC ISSN: 2146-5193. Volume 8 Issue 4, P. 673-683.

Tasarımcı tarafından planlama ve yapım aşamasında tasarımın kullanıcısının gereksinimlerine yönelik sağlanan esneklik, tasarım esnekliğidir. Planlama aşamasında yapı, mekan ve donatı üzerinden alınacak kararlar ile kullanıcıya farklı kullanım alanları yaratılması sağlanabilmektedir. Yapım aşaması bittikten sonra ise şekil 13'te görülebilen modülerlik, eklenip-çıkarılabilme, hareketlilik, bölünebilme ve çok amaçlı olabilme gibi esneklik açılımları ile tasarımın kullanıcıya ait gereksinimlerin karşılanamaması durumunda yapılabilecek değişiklikler uygunluk ve süre açısından maksimum düzeyde olabilmektedir (İslamoğlu, Ö., Usta, G. 2018).

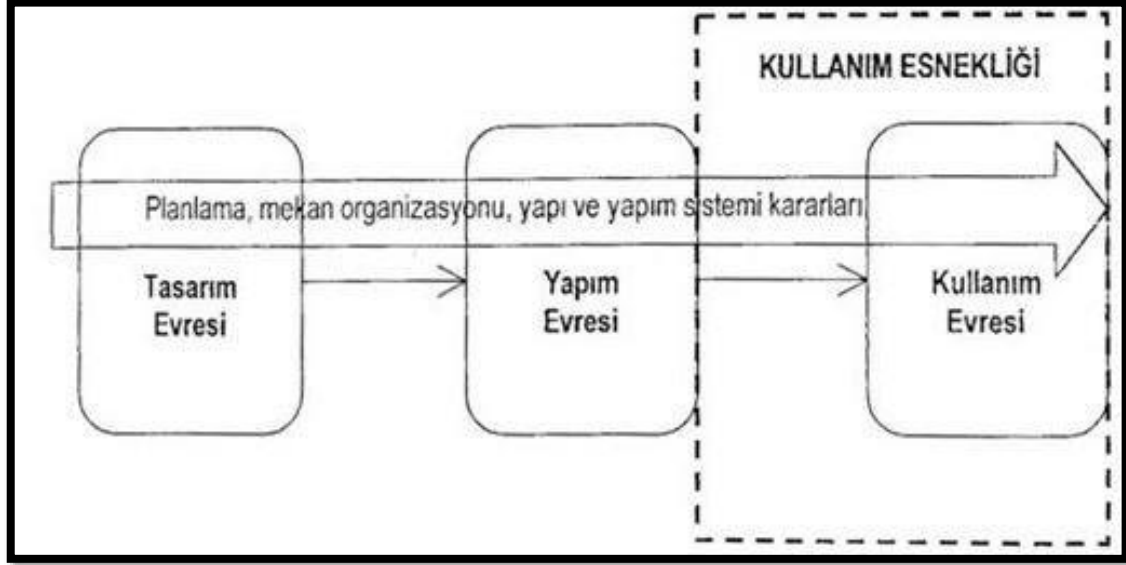
3.3. Açık Ofis Sistemlerinde Esneklik ve Değişebilirlik

3.3.1. Yapı Sistemlerinde Esneklik ve Değişebilirlik

Yapı sistemlerinde esneklik, malzeme veya yapı teknikleriyle, ihtiyaç halinde gerek duyulan değişikliklere cevap verebilecek uygunlukta olunabilmesi olarak tanımlanmaktadır. Yapı esnekliği; "yapı sisteminde taşıyıcı, bölücü elemanlar değişmeden, bir binanın farklı

istek ve eylemlere cevap verebilmesi" şeklinde tanımlanmakta ve yapıdaki alansal büyümeyi kabuktaki büyümeye eş seviyeye getirmektedir (Başoğlu, 2007).

Şekil 14. Bina Tasarım, Üretim ve Kullanım Aşamasındaki Uygulamaya İzin Veren Esnek Alan

Kaynak: Altınok, Z. H. 2007. *Belirsizlikten Doğan Esneklik Kavramının Konut İç Mekan Ve Donatı Elemanları Tasarımına Etkileri*, s. 45.

Zamanla değişen binaların değişen ihtiyaçlarını karşılamak için geliştirilen esnek tasarım yöntemi, ünlü mimarların konusudur ve bu doğrultuda uygulanan farklı esnek yöntemler bulunmaktadır.

Esnek tasarımın ilk örneği Le Corbusier'e aittir. Corbusier'in 20. yüzyılda önerdiği "Özgürlük Planı" (Özgürlük Planı) ve "Özgürlük Cephesi" (önden özgürlük), esnek tasarım ilkeleriyle doğrudan ilişkilidir (İslamoğlu, 2014). Burada atıfta bulunulan özgürce benimsenen yöntem, geçmişte birbiriyle yakından ilişkili unsurları ayırmayı ve onları karşılıklı bağımlılıklarından kurtarmayı amaçlamaktadır. Planı cepheye, binaya ve hatta üst ve alt katların planına dayanmaktadır; cephe plan ve inşaattır ve cephe mekansal düzenlemedir; pencereleri duvarlara bağımlılıktan kurtarmayı amaçlamaktadır. Aslında amacı bahçeyi topraktan kurtarmak, evi evden çıkarmak, yerleşim alanını şehirden çıkarmak, kaldırımını otoyoldan çıkarmak, karşılıklı bağımlılık, karşılıklı uyum ve bağımsızlıktır (Bilgin, 1999).

Modern mimarlık tarihinin öncü mimarlarından Mies Van der Rohe, savaş sonrası dönemde kendini esnekliğe adanmış. Rohe, fonksiyonel değişiklikleri karşılayamayan yapıların

zarar görmesini önlemek için tasarımda esneklik ilkesine uyar. Binanın esnekliği ile prefabrike parçalar arasında bağlantı kurar ve değiştirilebilir elemanlar kullanır. Bu yöntem günümüzde kullanılan prefabrik sistemlerde ilk adım olarak kabul edilmektedir. 1927'de tasarlanmış olan Mies van der Rohe apartman planı, bir veya iki temel yük taşıyıcı kolon dışında tam anlamıyla açık bir sistemdir. Kirsch (1987) M. Rohe apartmanının, esnekliğinin, mimari ve farklılaşan kullanıcı ihtiyaçları arasında bir denge kurabilecek en büyük öneme sahip mimari kavramlardan biri olduğuna inanmaktadır (Schneider ve Till, 2007). 1960'larda, tamamlanmamış inşaat projelerinin gelecekteki olası değişiklikler için saklanması veya tasarımın tamamlanması gerektiği, ancak esnek olması gerektiği tartışıldı. İngiliz mimar John Weeks, büyük kurumların (havalimanları ve hastaneler gibi) kullanımından sonra gerekebilecek değişikliklerin tahmin edilememesine atıfta bulunarak bitmemiş bir çözüm önermiştir (Acharya, 2013). K.H. Rippen (1960) esnek tasarımda ilk adımın basit bir sirkülasyon sistemi kurmak olduğuna, sirkülasyon sisteminin kullanıcıları merdivenlere, asansör kovalarına ve ıslak alanlara kadar uzatması gerektiğine işaret etmiştir.

Bir ofis binasının tasarım planlaması yapılırken, ofisin mimari açıdan sahip olduğu kimlik, çalışan ihtiyaçları doğrultusunda mekân içi donanım kriterleri, mekanların birbirleriyle ilişkilerine dikkat edilmesi gerekmektedir. Bunlarla birlikte mevcut bir yapıya; yapının yapılış amacı dışındaki bir konsept uygulanacak olursa bu konseptin gerektireceği her türlü ihtiyacın karşılanacağı mekân gereksinimlerinin yapı ile uyum sağlayacak şekilde olması gerekmektedir. Uyum sağlanamayan durumlarda çözümün mevcut yapıda değişim yapılarak sağlanabilmesi yoluna gidilecektir. Bu durumda iki çeşit değişim söz konusudur. İlk olarak bu mevcut yapıda strüktürel bir değişimdir ve bu değişimler genellikle kalıcı olacaktır; ikinci çözüm yolu ise iç mekân düzenlemeleriyle yapılacak olan değişimlerdir (Uzun, 2006, s. 48). Kapalı tip ofis sistemlerinde bu sorunlar söz konusu iken açık ofis sistemlerinde bu sorunlar minimum düzeydedir. Esneklik yapılmasına uygun olmalarıyla ofis içi düzenlemelerde daha hızlı değişebilir alanlar oluşturulmasına olanak tanımaktadırlar. Kullanıcı istekleri çerçevesinde daha rahat ve hızlı bir şekilde organizasyonları yapılabilmektedir. Bunun yanı sıra bu gereksinimlerin karşılanması ve kişilerin kendilerini rahat bir ortamda hissedebilmeleri ve buldukları ortamda uzun vakit geçirebilmeleri açısından bakılacak olursa bu; esnek yaklaşımla tasarlanan bir ortamla sağlanabilmektedir.

Farklı tasarım ölçeklerindeki tasarımlar, esnek malzemelerle yapılabilmektedir. Tasarım aşamasında üzerinde durulan ergonomi kavramının, esneklikten fayda sağlanarak

oluşturulması ile iç mekanda daha sonra ihtiyaç duyulabilecek değişiklikler yapılabilmektedir. Yapı oluşturulduktan sonra farklı gereksinimlerin ortaya çıkmasıyla yapılacak düzenlemelerde bu ihtiyaçlar, iç mekân yapı ve donatı elemanlarının esnek ve değişebilir olmalarıyla sağlanabilmektedir. Ana yapı sistemleri değiştirilmeden aynı tasarımın farklı kullanıcıların gereksinimlerine cevap verebilmesi yalnızca bu tasarımın birden çok fonksiyon için kullanılması şeklinde mümkün olabilmektedir. Bu çerçevede tasarım; değişen koşullara uyum sağlayabilme esnekliğinde, pratik ve doğru şekilde uyarlanabilmekte olması yönüyle bakıldığında tam olarak ihtiyaçları karşılar şekle gelmiş olacaktır. Teknolojinin gelişimi beraberinde mimari tasarımlarda, yapı oluşturulduktan sonra da değişen ihtiyaçların karşılanması için gerekli değişikliklere esnek tasarımlar izin vermektedir. Bu amaç doğrultusunda, standart ölçülerle değişebilir-ayarlanabilir şekilde düzenlenmiş ve ihtiyaçlar gereği çeşitli organizasyonlara izin verir, toplanıp-çıkarılabilen çok fonksiyonlu modüler tasarım ve ürünler tercih edilmektedir (Öcal, 2001, s. 74-76).

3.3.2. Donatı Elemanlarında Esneklik ve Değişebilirlik

İç mekân tasarımı yapılırken, yapı sisteminde oluşturulan esnek ve değişebilirliğin önemi kadar donatıların sahip olması gereken esneklik de büyük önem taşımaktadır. İhtiyaçlar doğrultusunda; mekân organizasyonlarında kullanıcı ve mekanın gerektirdiği zamanla oluşan değişimler olabilmektedir. Mekan bu değişimlerin gereklerini yerine getirebilecek uygunlukta değil ise bu değişimlerin uygulanması ancak donatı elemanlarının esnekliğiyle sağlanabilecektir. Ancak bu yönde bir uygulama yapılmadan; kullanıcı ve etkinlik gereksinimlerinin belirlenmesi ve boyutsal gereksinimler de belirlenerek mekân analizi yapılması, istenilen niteliklerin oluşturulması; bu yapılırken ise sağlık, konfor ve uzun ömürlülük açısından esnek ve değişebilir tasarımların yapılması gerekmektedir.

Bir mekânda kullanıcı gereksinimleri belirlenirken öncelikle; kullanıcı tanımı, ihtiyaçları ve mekânsal ihtiyaçlar belirlenmesi gerekmektedir. Mekânın kullanıcı sayısı, yaş grupları ve ihtiyaç duyulan alanın hangi kitleye (genel-özel) göre tasarlanacağı tespit edilmelidir. Daha sonra kullanıcı sayısı düşünülerek istenen şartlar belirlenmelidir. Mekansal gereksinimlerin düzenlenebilmesi için de; kişiye özel alan, gizlilik-açıklık istekleri, iletişim, ulaşım, donatılar ve renkler, özel ilgi alanları gibi tasarlanacak mekâna ait gereklilikler düşünülmelidir. Açık ofis alan düzenlemeleri için etkinlik hesaplamaları yapılmalıdır. Bunlar için kullanıcı ve mekansal işlevlere bakılarak mekanın gürültülü-sessiz, dinamik-statik ya da kaç kişilik bir kitleye hitap edeceği şeklinde analizler yapılmalıdır.

Bunların yapılış amacı bir yapının kullanım amacı dışında da tüm ihtiyaçlara karşılık verebilecek seviyeye getirilmesidir. Örneğin; mekan birden fazla işlev için kullanılacak olursa birbirleri arasında etkileşim ya da iletişimsizlik ihtiyaçlarının tam olarak karşılanabilmesi büyük önem taşıyacaktır (Uzun, 2006).

Donatı gereksinimlerinin belirlenmesinin tasarım aşamasında çözümlere yönelik önemli bir yere sahip olduğu söylenebilmektedir. Bu doğrultuda, açık ofis yapısının sahip olduğu işlev doğrultusunda ki seçimler yapım aşamasını da kolaylaştırmaktadır. Oturma ve çalışma masası, saklama - sergileme üniteleri, bölücü elemanlar ile kullanılacak donatıların sayıları, çeşitleri tasarlanması gereken elemanlardandır. Ayrıca aydınlatma, havalandırma, elektrik, mekanik tesisat gibi unsurlar da düşünülerek planlama yapılmaktadır.

Donatıda esneklik için öncelikle yapılması gerek mekan analizi olacaktır. Mekân içi gereksinimler belirlenirken; planlar, kesitler, ve iç mekân perspektiflerine bakılarak bu doğrultuda mekân planlanması yapılması gerekmektedir. Kapı-pencere boyut ve yönleri, duvar, tavan-zemin malzemeleri gibi detaylar donatılarda esnekliğin uygulanabilmesi açısından önem taşımaktadır. Maksimum verim sağlanabilmesi için tasarımların boyutsal gereksinimlere de karşılık verebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Donatı gruplarının verimli kullanılabilmesi için gereken hacimsel boşluk-doluluk oranları, yatay-düşey organizasyonlarla mekânın boyutsal ihtiyaçlarının karşılık bulması, bu donatı elemanlarının konumlandırılmasıyla ilişkilendirilmektedir.

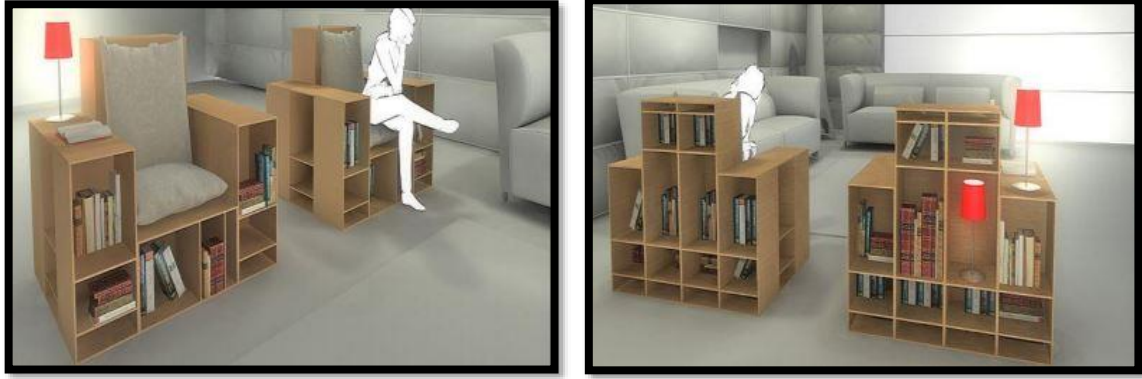
Şekil 15 - 16. Esnek Kullanımlı Bir Ofis Mobilyası Tasarımı

Kaynak: Karaoğlu, Ö. 2014. *Mobil Mekânların İç Mekân Organizasyonu Ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Donatı elemanlarının gereksiz gibi görünen ve söz gelimi ölü noktalar olarak düşünülen alanlarında; esnek tasarımlar ile gerçekleştirilen işlevsel eklemeler-çıkarmalarla birlikte bu elemanların tek bir işleve yönelik olması değiştirilerek çok fonksiyonlu elemanlar haline getirilebilmektedir. Şekil 15 ve 16’da esnek kullanımlı bir ofis mobilyasının değişen işlevli kullanımı görülmektedir.

Şekil 17 - 18. Fonksiyonel Olarak Tasarlanmış Bir Oturma Elemanı

Kaynak: Karaoğlu, Ö. 2014. *Mobil Mekânların İç Mekân Organizasyonu Ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Hacimsel olarak aynı alanı kapsayan fakat bünyesinde birden fazla eyleme yer veren esnek donatı tasarımlarıyla, donatıların çok yönlü oluşu sağlanırken aynı zaman da yer kazanımı sağlanmış olmaktadır. Şekil 17 ve 18’de oturma ve depolama eylemlerinin aynı alanda gerçekleştirilebildiği bir donatı elemanı tasarımı görülmektedir. Bu örnek tasarımlarda esneklik oluşturulurken seçilen malzemelerle ise sürdürülebilirlik sağlanmış ve her açıdan uygun tasarımlar oluşturulabilmektedir.

Şekil 19. Büyüyen Masa (Growing Table)

Kaynak: Özçelik, Ö., Kaprol, T. 2017. *İç Mekân Örgütlenmesinde Esneklik Ve Fonksiyonellik Kavramı Bağlamında Mekânın Değerlendirilmesi Ve Düzenlenmesi*. İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi (Journal Of Advanced Technology Sciences). ISSN:2147-345.

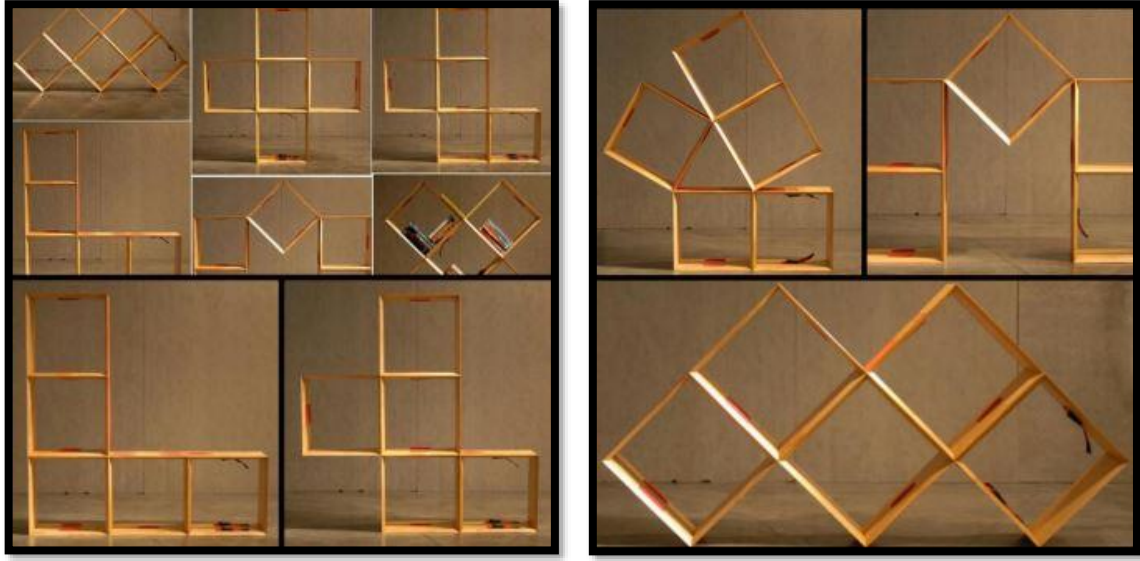
Aynı merkezde birden fazla fonksiyonlu bu örneklerin dışında esnek ve değişebilirlik; donatı elemanlarında; ekleme-çıkarma veya mevcut donatının alanlarının birbirleriyle ilişkilerinin değiştirilmesiyle oluşan esneklik, yani modülerlikle de sağlanabilmektedir (Şekil 19, 20, 21, 22).

Şekil 20. Clark Center Tarafından Tasarlanan Modüler Kitaphk

Kaynak: Karaoğlu, Ö. 2014. *Mobil Mekânların İç Mekân Organizasyonu Ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Şekil 21 – 22. Clark Center Tarafından Tasarlanan Modüler Kitaplık

Kaynak: Karaoğlu, Ö. 2014. *Mobil Mekânların İç Mekân Organizasyonu Ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

The Jacop Bookcase adıyla tasarlanan bu modüler kitaplık, kendi içerisinde mevcut durumdaki alanların birbirleriyle bağlantılarının, konumlarının, biçimlerinin değiştirilmesiyle kazandığı farklı görünümüyle; zemine karşı kapladığı alanların değişmesiyle esnek tasarımlara örnek olarak düşünülebilmektedir (Şekil 20, 21, 22). Bu esnek ve değişebilir düzenlemelerle ihtiyaca yönelik değişimlerin yapılabilmesi mümkün olmakta beraber bu, minimum düzeyde enerjiyle gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Şekil 23. Mekânı bölen hareketli işlevsel mobilyalar

Kaynak: Özçelik, Ö., Kaprol, T. 2017. *İç Mekân Örgütlenmesinde Esneklik Ve Fonksiyonellik Kavramı Bağlamında Mekânın Değerlendirilmesi Ve Düzenlenmesi*. İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi (Journal Of Advanced Technology Sciences). ISSN:2147-345.

Şekil 23'te görülmekte olan kitaplık; yapısal özelliklerinin yanı sıra hem bir bölücü eleman olarak kullanılabilmekte, hem de fonksiyonel kullanımıyla ışık-ses gibi yalıtımsal özellikleri de sağlayabilmektedir.

Tablo 5. Esnek Donatı Elemanları Özellikleri

Donatı elemanlarının mekan içinde esnek kullanıma imkan vermesi;
Hafiflik
Katlanabilirlik,
Sökülebilirlik,
Depolanabilirlik,
Hareket yeteneği,
Boyut küçültme ya da büyütme,
İşlevsel çeşitlilik özellikleri ile sağlanabilmektedir.

Kaynak: Özdemir,T. 1999. *Konut yaşama alanı mobilyalarının esnek kullanımı*. Çukurova Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Adana. s. 24-29

Açık ofis mekânları için sökülebilen-takılabilen, bölünebilen-katlanabilen, eklenip çıkarılabilen donatı elemanları kullanıcı açısından çözümlenmesi zor dar ve küçük mekanlarda kolaylaştırmaktadır. Katlanabilirlik, sökülebilirlik, esneklik ve hafiflik, aynı zamanda taşıma açısından da büyük kolaylık sağlamakta ve mobilyanın günlük yaşamdaki pratik kullanımını arttırmaktadır. Bu sayede çeşitli organizasyonlar oluşturulabilmektedir. Ayrıca gerektiğinde küçülen ve büyüyen mobilyalar, kullanıcı gereksinimine göre mekânda fazla yer kaplamadan rahat kullanım sağlamaktadırlar. Bunların beraberinde tasarım yapılırken seçilecek malzeme ve donatıların işlevleri ile birlikte düşünüldüğünde esneklik açısından bakılarak değişebilir tasarımlar yapılabilecektir. Bu ise birçok açıdan fayda sağlamakta beraber mekânsal olarak da kullanıcıların sağlığı ve konforu açısından da önem taşımaktadır.

BÖLÜM IV

ESNEK VE DEĞİŞEBİLİRLİK ÇERÇEVESİNDE TASARLANMIŞ ÇEŞİTLİ AÇIK OFİS ÖRNEKLERİ

4.1. Habita Coworking Ofis - İstanbul, Türkiye

2016 yılında 650 m2 alana inşası yapılan Habita Coworking Ofis binası, İstanbul – Maslak Bölgesi’nde bulunmaktadır. Adı yaşam alanı anlamıyla ‘Habita’ ve de çoklu çalışma alanı anlamı ile ‘Coworking’ kelimeleriyle oluşmaktadır. Ofis tasarımında seçtikleri isimle Habita Coworking; yaratıcılığın, yeniliğin ve verimin ancak; paylaşma, iletişim ve etkileşimle beraber geleceğini ve de bu paylaşımlı çalışma sonucunda en iyi üretimin olacağını vurgulamaktadır. Bu ofis yapısındaki işleyişler birlikte kullanıcılara; yalnızca çalışma alanları oluşturulmamış, aynı zamanda ise sosyal alanlarla birlikte çalışanların birbirleriyle etkileşimlerde bulunabilecekleri, bu paylaşımları esnek kullanım koşulları ile çalışma alanlarına taşıyabilecekleri imkanlar tanınmaktadır (www.arkiv.com Erişim: 02.03.2021).

Şekil 24. Habita Coworking Plan

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

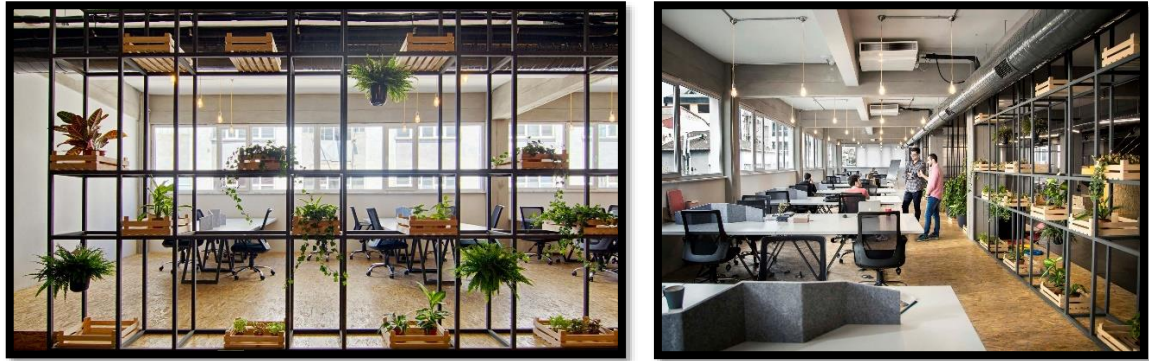
Şekil 25 - 26. Lobi - Ana giriş

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

İstanbul’da Sanayi Mahallesi’nde bulunan bina, içerisinde konumlandığı endüstriyel alan itibariyle bu yaklaşımı yapının iç tasarımına da yansıtmaktadır. İç-dış bütünlüğünün korunması; mekan tasarımında her ayrı birimde düşünülmektedir. Endüstri ile benzer özellikler taşıyan malzemeler (ahşap esaslı ve polikarbon levhalar, demir profiller, halatlar vb.) ile mekan tüm yapısıyla ortaya konulurken; profil araları ile mekanın diğer alanlarında kullanılan meyve-sebze kasaları, yapay-gerçek bitkiler ile yeşil alanlar oluşturulmasıyla ise tasarımda ‘doğal’ oluşun vurgusu yapılmaktadır (www.arkiv.com Erişim: 02.03.2021).

Şekil 27 - 28. Açık Düzen Çalışma Alanları

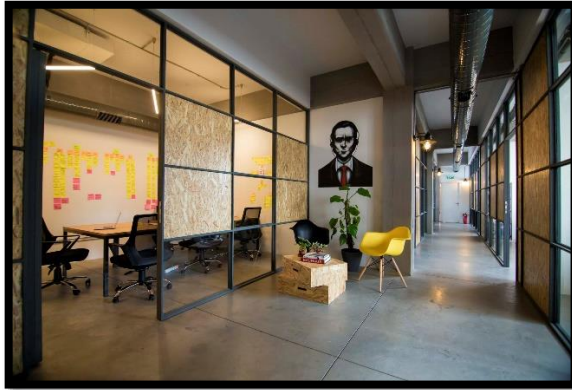
Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

Şekil 29 - 30. Kapalı Düzen Çalışma Alanları

Kaynak: <http://habita.com.tr/> , Erişim: 05.03.2021

Şekil 31 - 32. Toplantı Alanları

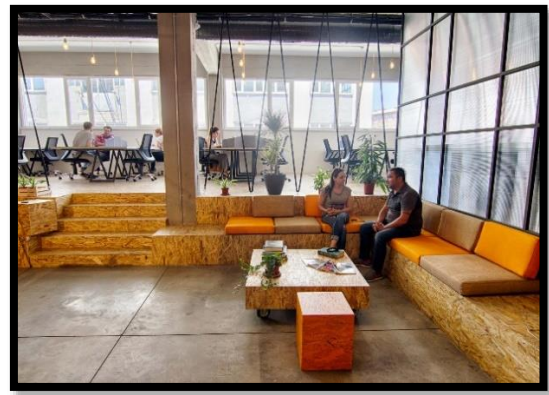

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

Habita'nın tasarımında uygulanan bu yaklaşımlar ile kullanıcılara kendilerini içerisinde buldukları ortama ait hissetme ile bunun beraberinde getirdiği etkileşime açıklık, iletişim kurup paylaşımlarda bulunmak ve de tasarımın sunduğu imkanlar çerçevesinde istenilen özgür alanlarda çalışabilme imkanı verilmektedir. Bu; farklı alanlar ile açık-kapalı ofisler olarak, farklı pozisyonlarda (oturma-yatma elemanları) kullanıma uygun olarak yapı içerisinde mevcut durumdadır (Şekil 27 - 32). Söz gelimi Habita Coworking Ofis tasarımı ile; istenilen mahremiyet, çok yönlü iletişim ve uygulamalar, bireysel gelişimi destekleyen sosyal paylaşım alanları ile çok fonksiyonlu ofis ortamları desteklenmektedir (Karaoğlu Tekin, Ö. 2019).

Şekil 33 - 34 - 35. Esnek Kullanımlı Paylaşım Alanları

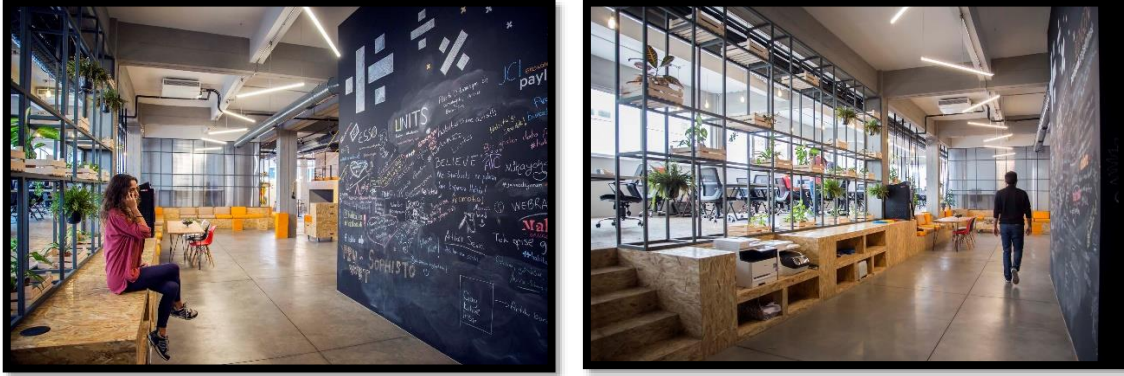
Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

Esnek ve çok yönlü paylaşımlı bu tasarlanan mekanlar ile kullanıcılara belirli bir kural, katı bir yaptırımın dışında; kullanıcı istekleri doğrultusunda düzenlenebilen ve şekillenebilen çalışma ve sosyal alanlar oluşturulmaktadır. İstenilen mahremiyetin beraberinde açık ya da kapalı ofisler tercih edilebilecekken yalnızca belirli mekanlarda değil aynı zamanda bu mekanlar arası geçişlerde de sosyal alanlar oluşmakta; geçişler ise çalışma alanlarında kot farklarıyla sağlanmaktadır. Şekil 36 ve 37’de görünen çalışma ve sosyal

alanları ayıran kot farkları mekanın genelinde çeşitli amaçlar (depolama, sosyalleşme, dinlenme vb.) için de düzenlenerek kullanılmaktadır (Öztürk ve Koramaz, 2018).

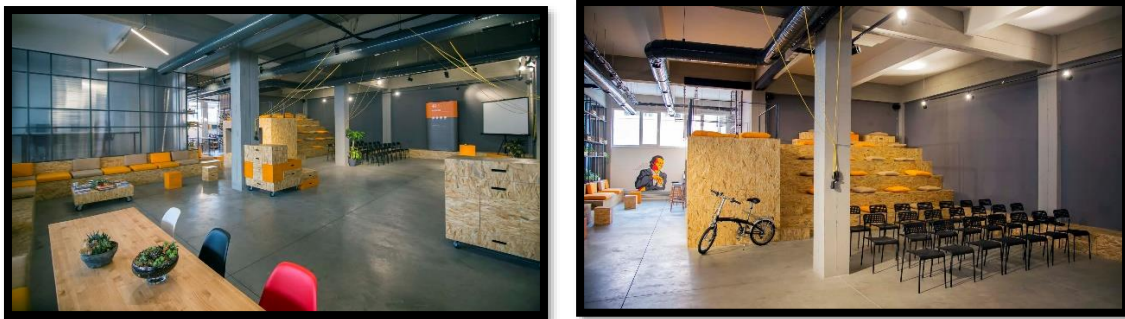
Şekil 36 - 37. Fonksiyonel Geçiş Alanları

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

Mekan içerisindeki gereksinimler doğrultusunda; söyleşi, sunum, paneller ve atölye çalışmaları gibi etkinliklere uygun ortamların sağlanabilmesi için mekanın merkezinde, kolay ulaşılabilir alanlar oluşturulmaktadır. Bu alanlar da kendi içerisinde gereksinimlerin getirisiyle sabit düzenlemelerin yanı sıra modüler tasarımlarla mekan çözümleri sağlamaktadır. Kullanılan malzemelerin esnek ve değişebilir oluşu, bu ihtiyaçların karşılanmasında en pratik ve etkili çözümler sağlamakta ve de aynı mekan birden farklı kullanıcı ya da etkinlik için kolaylıkla düzenlenebilmektedir (<http://habita.com.tr/> Erişim: 05.03.2021).

Şekil 38 - 39. Fonksiyonel Organizasyon Alanları

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

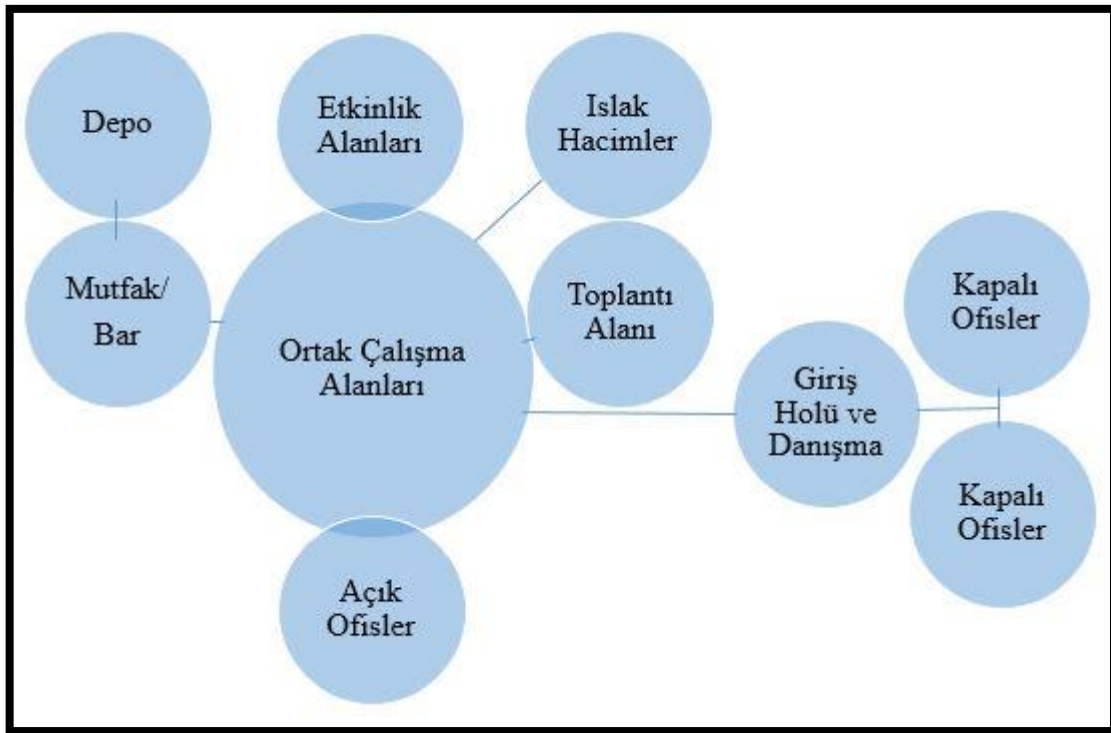
Şekil 40 - 41. Paylaşım Alanları

Kaynak: <http://habita.com.tr/> , Erişim: 05.03.2021

Habita Coworking Ofis sistemi insan-mekan ilişkisi birlikte düşünülerek oluşturulan; sosyal ve çalışma alanlarının her biri esnekliğe izin verir şekilde tasarlanarak paylaşımı maksimum seviyeye taşımayı amaçlayan ve bu sayede kullanıcıların birbirleriyle iletişim kurarak verimli çalışmalarına olanak tanıyan mekanlar desteklemektedir (<http://habita.com.tr/> Erişim: 05.03.2021).

Şekil 42. Habita Coworking Ofis - İç Mekan Organizasyon Şeması

Tablo 6. Habita - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

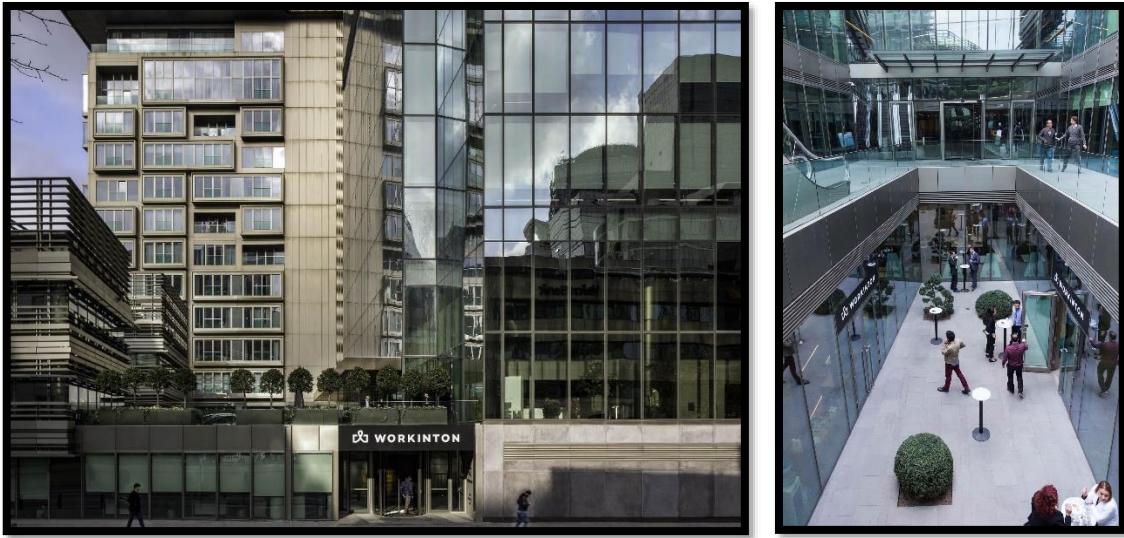
Habita Coworking Ofis - İstanbul, Türkiye		
Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi		
ESTETİK YAKLAŞIMLAR	Form	
	Doku	✓ Yapısı itibariyle endüstriyel bir oluşum olmasına rağmen içerisinde kullanılan malzeme ve donatı elemanlarıyla kullanıcılara sıcak ve etkin bir alan oluşturulmaktadır. Ayrıca kullanılan sürdürülebilir malzemeler ile (meyve kasaları, bitkiler, halatlar, levhalar vb.) doğal ortamlar oluşturulmaktadır.
	Malzeme	✓
	Görsel	
	Renk	✓ Endüstri ve yapılaşmayı simgeleyen ham hali görüntüsü oluşturulan betonarme yapının yanı sıra; ortak ve kişisel alanlarda çoğunlukla doğal renkler seçilerek iç mekanda denge sağlanmaktadır.
	Yeşil Öge	✓ Mekanda bireysel ve ortak alanlarda bitki kullanımına yer verilmektedir.
	Sosyal Alan	✓ İsteğe bağlı bireysel yada ortak kullanım alanların bulunmasıyla birlikte; her bir alan kendi içinde
	Ergonomi	✓ düzenlenebilir ve değişime açık donatı ve organizasyona olanak tanımaktadır.
YAPISAL YAKLAŞIMLAR	Strüktür	✓ Mekanın strüktürel yapısı ofis içindeki malzeme ve donatılarla desteklenerek genelinde görülmektedir.
	Akustik	✓ Açık alanların çok olduğu bu ofiste akustik yalıtım; osb malzemenin her alanda kullanımıyla sağlanmakta ve isteğe bağlı olarak mekanların bölünmesiyle sağlanmaktadır.

Aydınlatma	✓	Mekanın genel aydınlatılması; doğal aydınlatma yoluyla çözümlenmekle birlikte doğal aydınlatma sağlanamadığı alanlarda ise düzenlenebilir aydınlatmalarla çözüm sağlanabilmektedir.
İklimlendirme	✓	Mekanın tamamında ayarlanabilir iklimlendirme sistemleri kullanılmakta, istenildiğinde özel alanlarda pencerelerle çözüm sağlanabilmektedir.

4.2. Workinton Levent 199 Ofis - İstanbul, Türkiye

2015 yılında 2.700 m2 inşaat alanına sahip; EOX mimarlık tarafından tasarlanan Workinton Levent 199, Şişli - İstanbul'da bulunmaktadır. Workinton'da teknoloji ile bir çok yenilik ve değişimin gerçekleşmesi beraberinde, yeni çalışma düzenleri ve gereksinimleri ortaya çıkabileceği düşünülerek her türlü ihtiyaca yönelik cevap olabilecek niteliklere sahip çalışma ortamı sağlanması amaçlanmaktadır. Her türlü yapı, oluşum, firma ve büyük çaplı şirketlere ev sahipliği yapabilecek, gerektiğinde özel ya da paylaşımlı çalışma imkanları sağlayabilecek alanlar hatta topluluklara imkan tanımayacak şekilde tasarlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda Workinton'ın temel hedefi; co-working alanları temsil edebilen bir kurumsal kimlik oluşturmaktır (www.arkiv.com.tr/ Erişim: 07.03.2021).

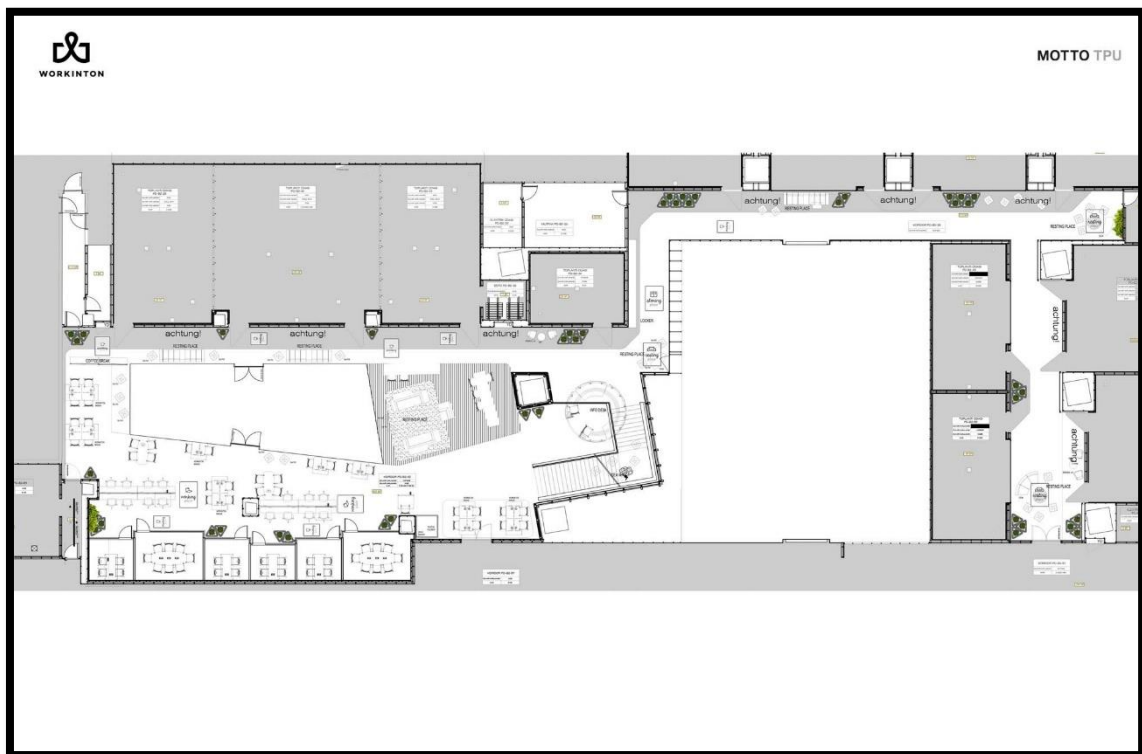
Şekil 43 - 44. Workinton Levent 199 - Genel Bakış

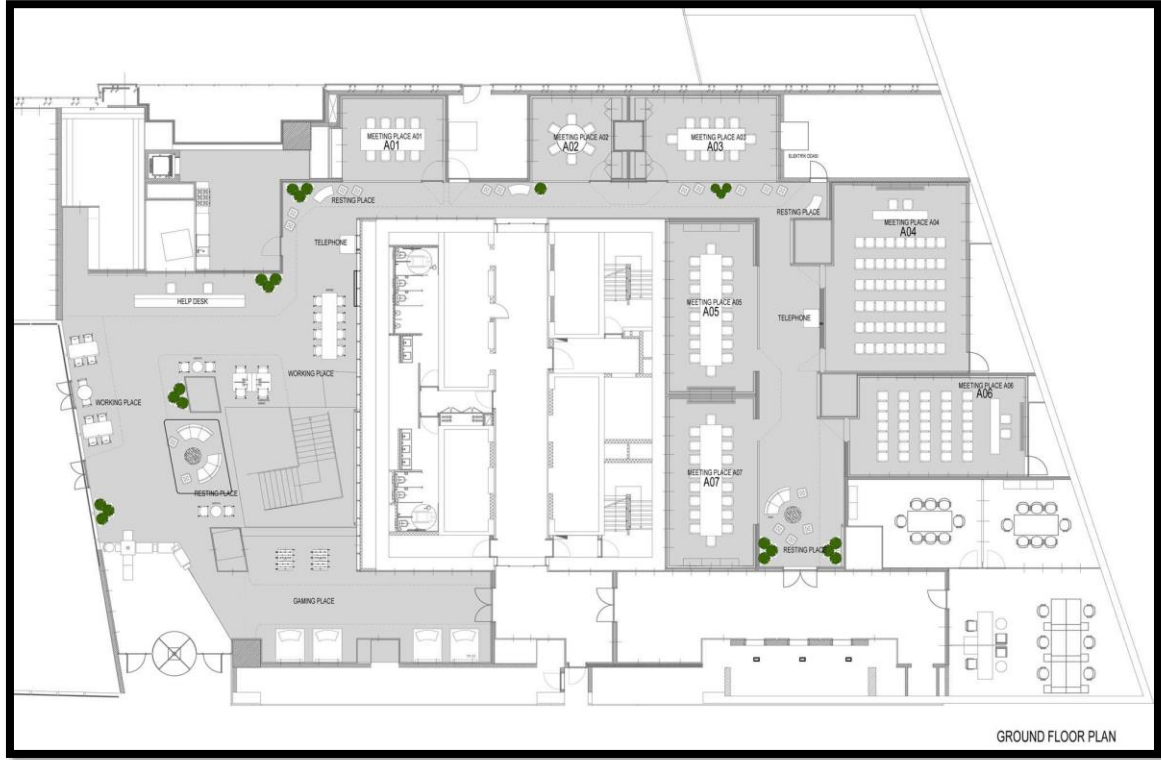

Kaynak: <https://www.workinton.com/Levent199> Erişim: 07.03.2021

Şekil 45 - 46 - 47. Workinton Levent 199 - Planları

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/workinton/5888> Erişim: 07.03.2021

Workinton Levent 199, oluşturulan kimlik çerçevesinde farklı kullanıcılar incelenip analiz edilerek; farklı kullanıcıların her türlü gereksinimleri ile buna imkan tanıyacak düzenlemelerin yapılacağı alanlara, her türlü bireysel ve toplu çalışmalara uygun, isteklerin gereklilikleri minimum zamanda karşılanacak esneklikte olması düşünülerek tasarlanmıştır. Analizler sonucu, yalnızca anlık değil zaman içerisinde değişebilecek ihtiyaçlar ile uzun vadede kullanıma izin verecek esneklikte olmasının önemi düşünülerek tasarımlar ve düzenlemeler yapılmıştır (Öztürk ve Koramaz, 2018).

Şekil 48 - 49. Bireysel - Çoklu Çalışma Alanları

Kaynak: <https://www.workinton.com/Levent199> Erişim: 07.03.2021

Şekil 50 - 51 - 52 - 53. Toplantı - Sunum Odaları

Kaynak: <https://www.workinton.com/Levent199> Erişim: 07.03.2021

Şekil 54 - 55. Mekan İçinden Bazı Görsel Yönlendirme Örnekleri

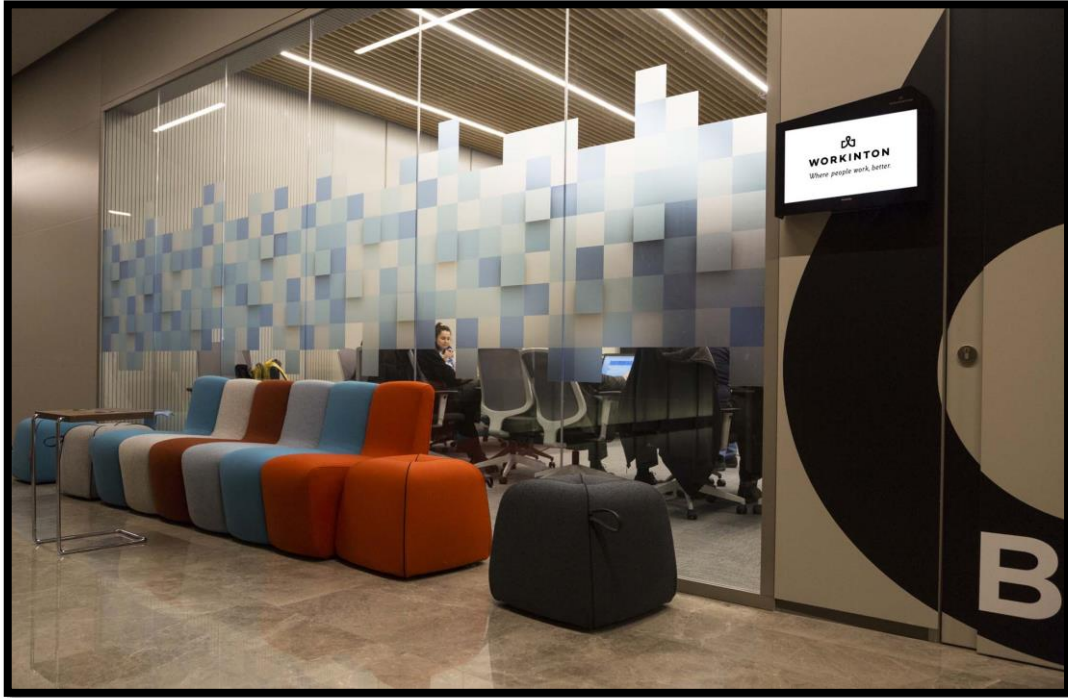

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/workinton/5888> Erişim: 07.03.2021

Mekanda farklı kullanıcı ve farklı alanlar düşünülerek çözümlenmelere yönelik sınıflandırmalar kullanılmaktadır. Bu sınıflandırmalar 'A' , 'B' , 'C' şeklinde harflerle olduğu gibi, 'A1', 'A2', 'A3' numaralandırmalarla da gösterilmektedir. Yalnızca yazı kullanılarak değil aynı zamanda görsel yönlendirmeler, şekil ve grafikler de bu yönlendirme ve sınıflandırmalar sağlanmaktadır. Mekanın bütünsel yapısı bozulmadan yönlendirmeler uygun şekillerde konumlandırılmaktadır. Workinton Levent 199 projesinde, farklı istekler doğrultusunda farklı mekanlar; grafik tasarımlar, aydınlatmalar, malzeme seçimleri ile zemin-duvar üzerinde farklılıklar oluşturularak düzenlenmektedir. Bu düzenlemeler, kullanılan malzeme esnekliği ile değiştirilebilir ve sürekli yeniliğe açık imkanlar sunmaktadır (www.arkiv.com.tr/ 07.03.2021).

Şekil 56 - 57 - 58. Farklı İşlev ve Malzemelerde Bölücü Elemanlar

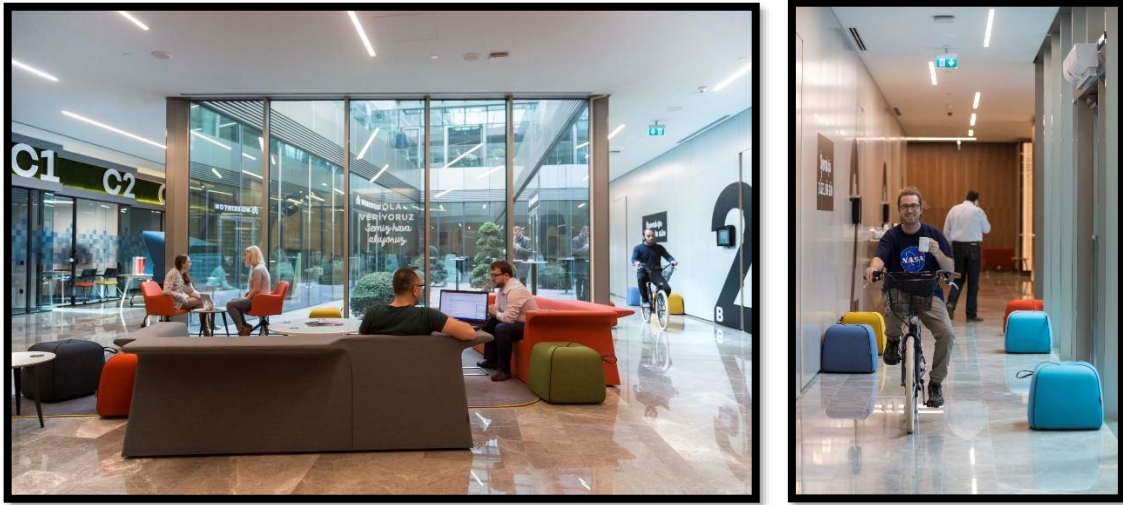

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/workinton/5888> Erişim: 07.03.2021

Mekanda her alana farklı hizmet veren bölücü elemanlar kullanılarak; gereken çalışma ve konsantrasyona izin veren düzenlemeler yapılmıştır. Kullanıcıların kapalı alana ihtiyaç duydukları mekanlar, cam bölücülerle ayrılarak hem mekan bütünlüğü hem de mahremiyet sağlanmaktadır; açık alanlarda ise bu işlev farklı malzemelerde bireysel veya çoklu kullanıma açık şekilde uygulanarak her türlü ihtiyacın karşılanması sağlanmaktadır. Yine mekanın tamamında kullanılan grafik tasarımlar ile mahremiyet ve diğer oluşabilecek istekler (açıklık-kapalılık) karşılanmaktadır (Karaoğlu Tekin, 2019).

Şekil 59 - 60. Sosyal Alanlar

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/workinton/5888> Erişim: 07.03.2021

Mekanın kurumsal kimlik taşımasının yanı sıra, içerisinde kullanılan donatı ve malzemelerde, renkler, şekiller, grafik ve konumlandırmalar ile dinamiklik sağlanmakta bu sayede çalışma ortamlarının disiplinli duruşu dengelenmektedir (www.arkiv.com Erişim: 07.03.2021)

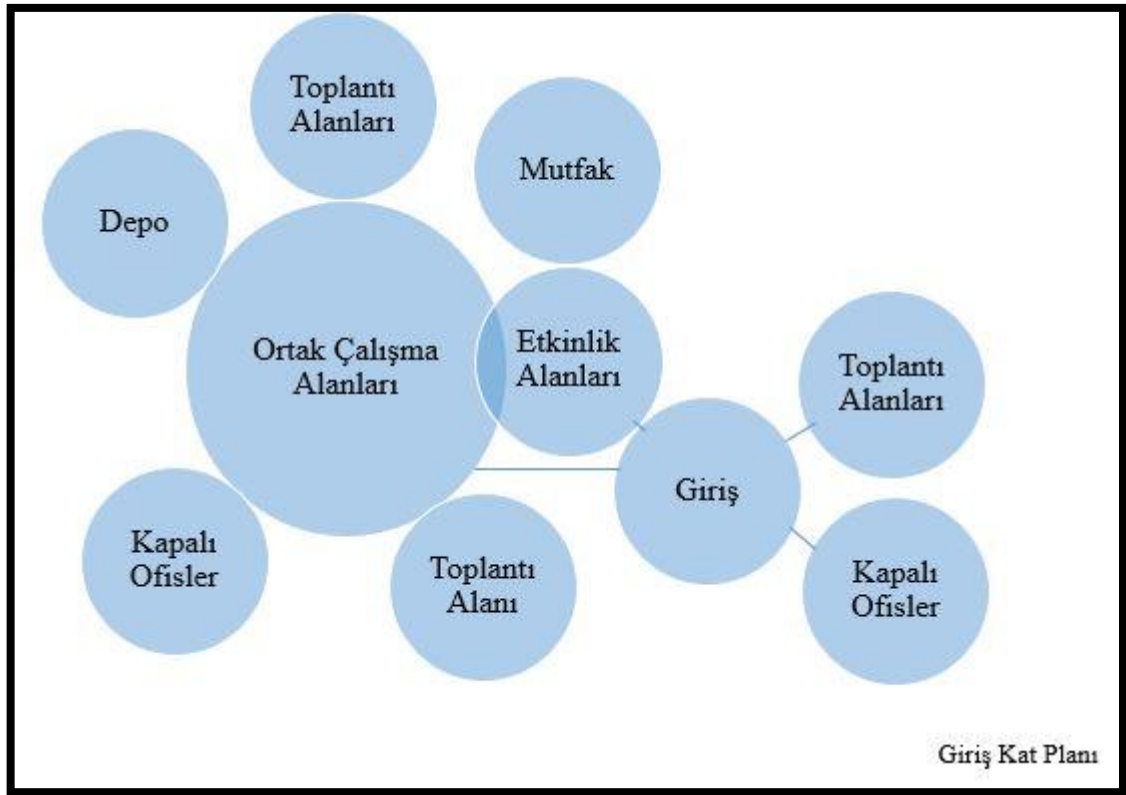
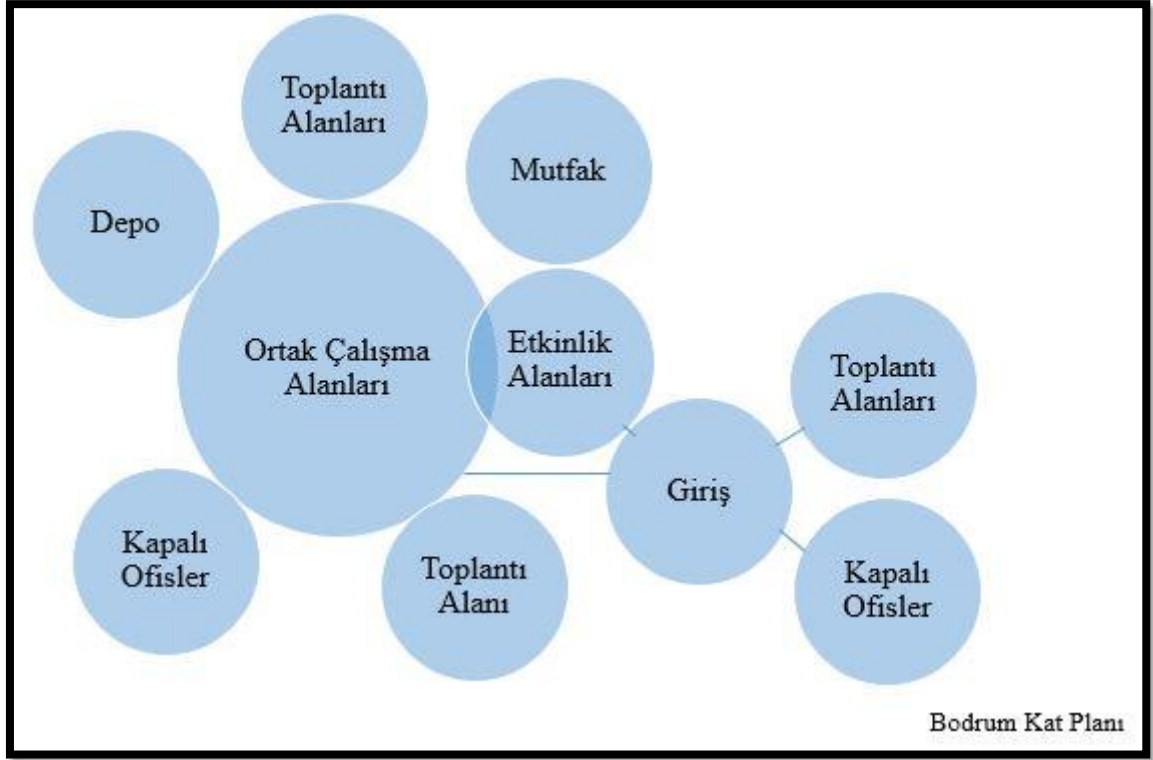
Şekil 61 - 62 - 63. Özel Olarak Tasarlanan Donatı Elemanlarından Bazıları

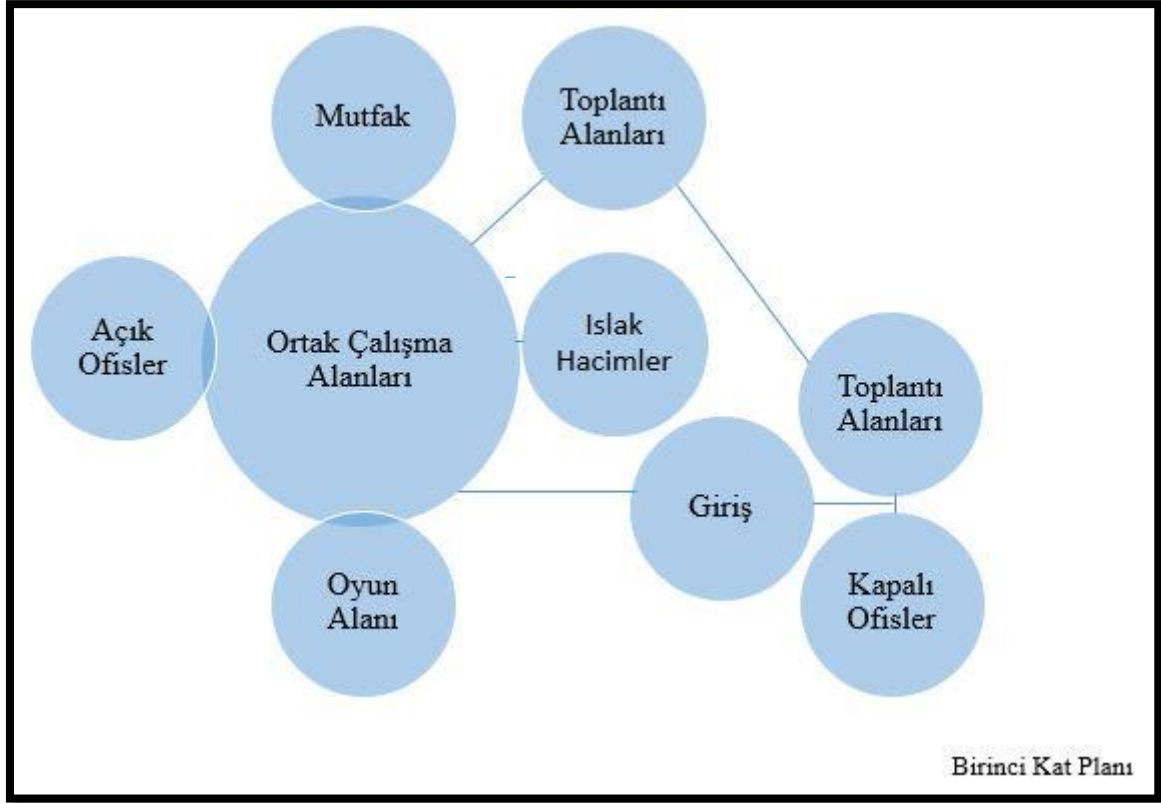

Kaynak: <http://www.arkiv.com.tr/proje/workinton/5888> Erişim: 07.03.2021

Workinton Levent 199'un içerisinde ihtiyaç duyulacak alanlar ve bu alanlara hizmet ederek maksimum verimin sağlanabilmesi için donatı elemanlarının büyük çoğunluğu ofisin tasarımını yapan EOX mimarlık tarafından seçilmiş ve de tasarlanmıştır. Lobi, çalışma alanları ile bu alanların içerisinde kullanılan donatı elemanları; sosyal paylaşım, bireysel hobi alanları gibi ortak alanlar ve yine içerisindeki donatılar özel olarak tasarlanmıştır. Farklı kullanıcı ve ihtiyaçlara karşılık verebilecek mekanlar oluşturulurken, bu mekanlardaki gerek donatı gerekse organizasyonlar, görsel tasarımlar ile desteklenerek kurumsal kimliğin hedeflediği ruh, mekanın bütününde vurgulanmaktadır (Öztürk ve Koramaz, 2018).

Şekil 64 – 65 - 66. Workinton Levent 199 – İç Mekan Organizasyon Şeması

Tablo 7. Workinton Levent 199 - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

Workinton Levent 199 Ofis - İstanbul, Türkiye			
Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi			
ESTETİK YAKLAŞIMLAR	Form	✓	Mekanda bireysel ve ortak alanlarda, yönlendirmeler ve grafik tasarımlarla belirli düşey ve dikey alanlarda form oluşturulmakta buna ek olarak iç mekan düzenlemelerinde aydınlatmalar, donatılar vb. elemanların tekrarlanması ve düzenleme biçimleriyle kısıtlı formlar oluşturulmaktadır.
	Doku		
	Malzeme	✓	Mekanda değiştirilebilir ve düzenlenebilir teknolojik malzemelerle birlikte, doğal malzemeler de kullanılarak bütünlük sağlanmaktadır.

	Görsel	✓	Mekanda görsel algılamalarla desteklenerek, bireysel ve ortak alanlar oluşturulmaktadır. Bunlar her alana ayrı olarak verilen harf, rakam ya da sembollerle sağlanmaktadır.
	Renk	✓	Mekanda her bir alanın kullanımını düşünülerek renklendirme yapılmaktadır, bu; toplantı ve ortak çalışma alanlarında daha sakin renklerle sağlanırken; bireysel ve sosyal paylaşım alanlarında canlı renk seçimleriyle sağlanmaktadır.
	Yeşil Öge		
	Sosyal Alan	✓	İsteğe bağlı bireysel yada ortak kullanım alanların bulunmasıyla birlikte; her bir alan kendi içinde düzenlenebilir ve değişime açık donatı ve organizasyona olarak tanımaktadır. Kullanıcı ergonomisini tam olarak desteklemek amacıyla özel olarak tasarlanan donatılara yer verilmektedir.
	Ergonomi	✓	
YAPISAL YAKLAŞIMLAR	Strüktür		
	Akustik	✓	Paylaşım alanlarda kullanılan malzemelerle akustik konfor desteklenmekte; bununla beraber alanların oluşturulmasında bölücü elemanlarla da yalıtım sağlanmaktadır.
	Aydınlatma	✓	Mekanın genel aydınlatılması; doğal aydınlatma yoluyla çözümlenmekle birlikte doğal aydınlatma sağlanamadığı alanlarda ise düzenlenebilir aydınlatmalarla çözüm sağlanabilmektedir.
	İklimlendirme	✓	Mekanın tamamında istenilen alanlara özel ayarlanabilir iklimlendirme sistemleri kullanılmaktadır.

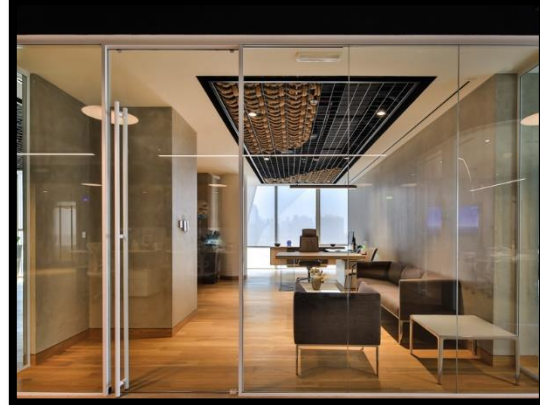
4.3 Smart Dubai Ofisi - Dubai, BAE

2017 yılında, 1800 m²'lik alana sahip; Summertown Interiors Firması'nın, DWP Mimarlık ile ortak tasarımı olan Smart Dubai Ofisi, akıllı ofis konsepti ile Dubai, BAE'nde

bulunmaktadır. Smart Dubai Ofisi'nde, en son sürdürülebilirlik önlemleri ile teknolojiyi bir araya getirerek, akıllı alan planlaması, esnek çalışma alanları ve estetik aracılığıyla; ergonomiyi, disiplini, ortak çalışmalarını ve işbirliğini teşvik eden bir iş alanı tasarlanmıştır (Karayılmaz ve Özker, 2020).

Şekil 67 - 68 - 69. Çalışma Alanlarından Görüntüler

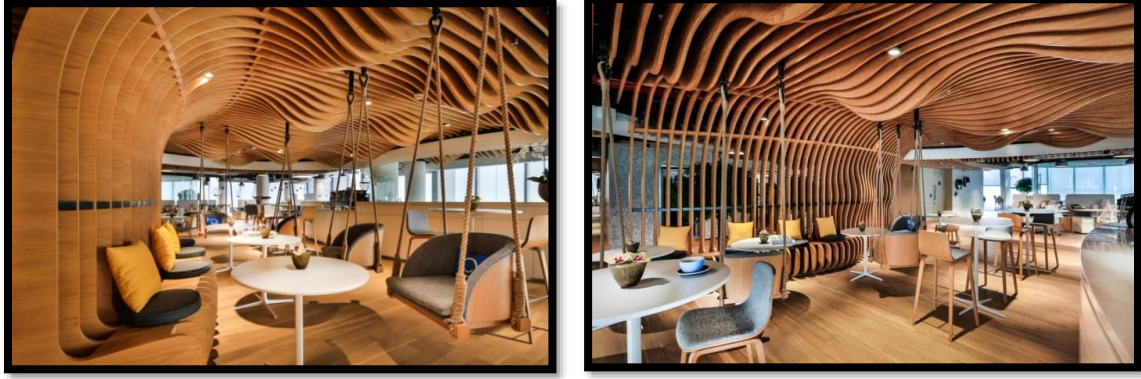

Kaynak: <https://dwp.com/workplace-project/smart-dubai/> Erişim: 07.03.2021

Tasarımı yapılırken 'insan yapımı' cepheler yerine, insanların doğayla bağlantısı düşünülerek mekan yaratılmıştır. Tasarım, kavramsal olarak; kum tepeleri ve dalgalanan çöl rüzgarlarından ilham alınarak; tavan, ortak alanlar ve binanın tamamında görünen bir anlayış sergilemektedir. Bu tasarım anlayışıyla, doğadaki organik form ve oluşumlar ile hareketlilik,

akışkanlık ve dinamizmi her alanda iç mekana yansıtarak kullanıcılara deneyimleme imkanı tanınmaktadır. Bu sayede, kullanıcı yaşam kaliteleri gözetilerek, verimliliğe ve hareketliliğe katkıda bulunan stratejiler sunulmaktadır (www.dwp.com/ Erişim: 07.03.2021).

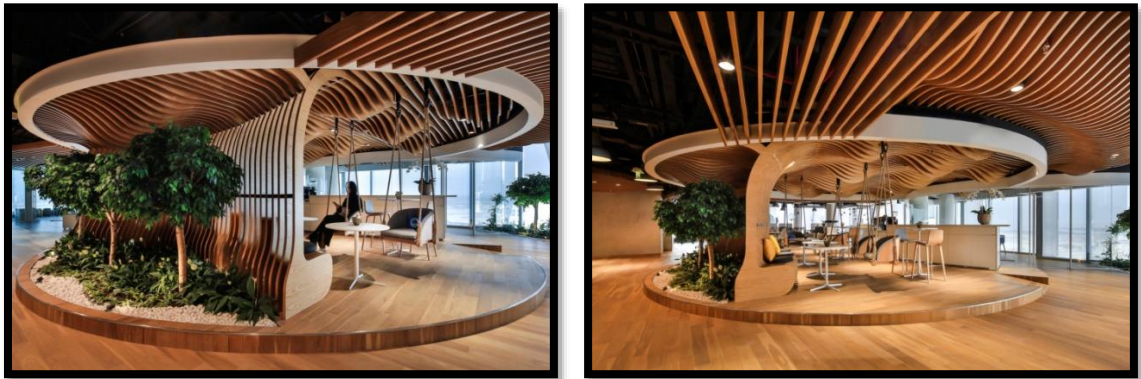
Şekil 70 - 71. Organik Formların Kullanımına Örnekler

Kaynak: <https://www.summertown.ae/projects/smart-dubai-office/> Erişim: 08.03.2021

Doğal ahşabın sürekli kullanımı, geniş alanlar ve kırsal bir manzaradan seçilen bir renk paleti gibi tasarım tutarlılıkları, Smart Dubai'nin yaşam kalitesi, insanlar ve çevreye odaklanmasını desteklemektedir (<https://www.summertown.ae/> Erişim: 08.03.2021)

Şekil 72 - 73. Organik Formların Kullanımına Örnekler

Kaynak: <https://www.summertown.ae/projects/smart-dubai-office/> Erişim: 08.03.2021

Yenilikçi tasarım anlayışının ofisin tamamında hakim olduğu bu mekanda; tasarım firması DWP (Design Worldwide Partnership), sosyal statüden bağımsız olarak herkesi birleştiren bir çalışma alanı yaratmaya odaklanmaktadır. ahşap tavan panelleri, ahşap meşe zeminler, peyzaj çalışmaları, doğal ip gibi organik malzemelerin kullanımıyla hem biyofilik

hem de esnek tasarım anlayışı kendini, tavandan zemine, pencerelere ve geniş açık alanlara kadar ofis genelinde kendini göstermektedir. Konumuna saygı gösteren tasarımıyla Smart Dubai; tasarımında kullanılan ahşaplar ile devasa pencerelerinden herhangi birinden görülebilen Dubai'nin kum tepeleriyle ve dolayısıyla çevresiyle bütünlük sağlamaktadır. Ayrıca doğada var olan ısı ve hava değişimleri incelenerek bu denge iç mekanda kullanılan özel havalandırma sistemleri ile mekana aktarılmaktadır. Bununla beraber; hava akımı, ısı, nem gibi ortam için gereken özellikler, istenilen durumlarda ayarlanabilir iklimlendirme sistemleri kullanılmaktadır. Ayrıca bu tasarım anlayışıyla, kullanılan malzemeler ve iç organizasyonlarının tasarımları sonucunda LEED sertifikasyon süreci de yönetilmektedir. (Yurtgün, 2020)

Şekil 74 - 75. Sirkülasyon Alanı

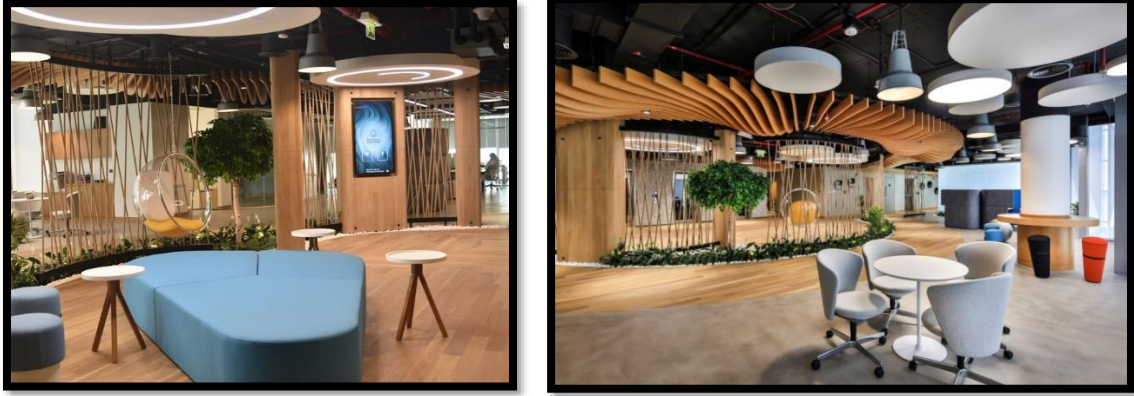

Kaynak: <https://www.summertown.ae/projects/smart-dubai-office/> Erişim: 08.03.2021

Smart Dubai Ofisi, çalışma alanı tasarımında tasarımcılar; Dubai şehrinin akıllı tasarım prensibini göz önünde bulundurarak kullanıcılar için verimli, güvenli ve etkili bir deneyim ile; açık alanlar, davetkar ve ergonomik mekanlarla maksimum konfor ve getirinin sağlanacağı alanlar tasarlamışlardır. Bu anlayış doğrultusunda; ofise girildiği andan itibaren süregelen bir teknoloji bütünlüğü görülmektedir. Görüşülecek kişiyle sms ve e-posta bildirimini gönderilebilecek 'sanal resepsiyon' ile başlayan bu deneyimleme ile teknoloji kendini; toplantı odalarında ki kontrol panelleri, ofislerdeki ek teknoloji ile beraber her kullanıcının bireysel seçimlerine izin verebilecek entegre bluetooth hoparlörleri, değiştirilebilir opak kavisli cam bölücü elemanlar gibi bir çok alanda göstermektedir ([//www.summertown.ae/](https://www.summertown.ae/) Erişim: 08.03.2021).

Şekil 76 - 77. Ortak Alanlar

Kaynak: <https://officesnapshots.com/2019/03/04/smart-dubai-offices-dubai/> 08.03.2021

Şekil 78 - 79. Sosyal Paylaşım Alanları

Kaynak: <https://uk.work-agile.com/office-design-inspiration-smart-dubai-offices-dubai/> Erişim: 07.03.2021

Ofis alanında ayrıca bir kafe, oditoryum, sessiz bölgeler, laboratuvar ve toplantı odaları gibi farklı malzemeler ve donanımlar kullanan birçok çalışma alanı bulunmaktadır; bu alanlar arasında yazılabilir duvarlar, LED'ler ve yapay zeka ile özel olarak tasarlanan donatı elemanları bulunmaktadır. Ortak alanlar için tasarlanan bu donatı elemanlarında; sosyal, çalışma ve işbirliği için kullanıma maksimum derecede uygun olacak, genel tasarım prensibi esneklik ve kullanılabilirlik olduğu görülmektedir (Karayılmaz ve Özker, 2020).

Thorsten Franck tarafından tasarlanan 'stand up' isimli oturma elemanları Smart Dubai Ofisi ortak alanları için seçilerek; bireysel veya gruplar halinde; spontane ya da planlı

görüşmeler için rahatlıkla kullanılabilir; hem kolay taşınabilirliği, hem de ergonomikliği ile amaca hizmet eden esnekliğe sahip oturma elemanlarıdır. Bu tek parça oturma elemanında tasarımcı; teknoloji ve ergonomiyi birleştirilerek, oturma eylemi dışında eklem ve kasları güçlendiren, kullanıcı vücuduna uyum sağlayan esnek ve pratik oturma elemanları tasarlamıştır (www.wilkhahn.com/ Erişim: 08.03.2021).

Şekil 80 - 81. Thorsten Franck Tarafından Tasarlanan 'Stand up' İsimli Oturma Elemanları

Kaynak: <https://www.wilkhahn.com/en/products/conference-and-visitor-chairs-seating/stand-up> Erişim: 07.03.2021

Pedrali Ar-Ge tarafından tasarlanan 'Stylus' masası, takıp-çıkarılabilir, değişebilir yapısı; elektrostatik kum püskürtmeli toz boya ile kaplı, dökme demir tabanlı, yuvarlatılmış köşeli ve çelik boru sütunlu ve düz kare veya yuvarlak tabanlı, minimalist görünümlü ve organik ana hatlarıyla; hem kare hem de yuvarlak masa tablaları için uygun; kullanılan malzeme ve tasarlanan yapısı neticesinde hem dayanıklı hem de fazla yer kaplamayan bu masa, Smart Dubai içerisinde sosyal ve çalışma alanlarının çoğunda kullanılmaktadır (www.pedrali.it/ Erişim: 08.03.2021).

Şekil 82 - 83. Pedrali Ar-Ge Tarafından Tasarlanan 'Stylus' İsimli Masa

Kaynak: <https://www.pedrali.it/en/products/catalog/Table-STYLUS-5400/> Erişim: 08.03.2021

Markus Jehs ve Jürgen Laub tarafından tasarlanan 'Graph' konferans koltuğu, grafiksel estetikle; koltuk çerçevesi, yatay ve dikey olarak kesilerek oluşturulan akışkan form ve net çizgiler ile; kapalı ve açık alanlarda, uyum ve kontrast birleştirilerek tasarlanmıştır. Smart Dubai Ofisi'nde yalnızca 'Graph' koltuk değil, aynı zamanda yine Jehs ve Laub tarafından tasarlanan masalar da kullanılmaktadır. Smart Dubai'de hem toplu alanlarda hem de bireysel ofis mekanlarında tasarlanan koltuk ve masalar kullanılmaktadır (www.wilkhahn.com/ Erişim: 08.03.2021).

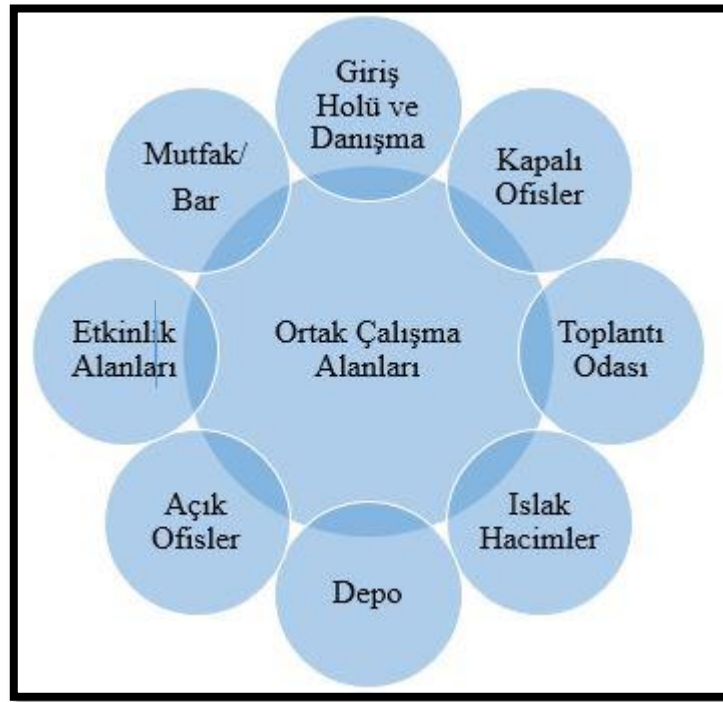
Şekil 84 - 85. Markus Jehs ve Jürgen Laub Tarafından Tasarlanan Masa ve Sandalye

Kaynak: <https://www.wilkhahn.com/en/products/conference-and-visitor-chairs-seating/graph/?> Erişim: 08.03.2021

Her alan teknolojinin etkin kullanımıyla birlikte, yüksek kalite donanım malzemeleri ve kaplamaları içermekte; bu süreç odaklı yaklaşımlar ile tasarımın her alanında, farklı zamanlara yayılan gereksinim çözümleri sunulmaktadır. Çalışanların potansiyelini maksimum düzeye çıkarmanın bir yolu olarak esnek tasarımlar ile biyofiliyi tasarıma taşıyan Smart Dubai Ofisi'nde, her kullanım alanının bu esnek tasarımlara izin verdiği görülmektedir.

Şekil 86. Smart Dubai Ofisi – İç Mekan Organizasyon Şeması

Tablo 8. Smart Dubai - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

Smart Dubai Ofisi - Dubai, BAE			
Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi			
ESTETİK	Form	✓	Yapının mevcut konumundan gelen kum tepeleri ve dalgalanan çöl rüzgarlarından esinlenilerek tasarımın tamamında direkt olarak görülen doğal, ham form oluşturulmaktadır.
	Doku	✓	

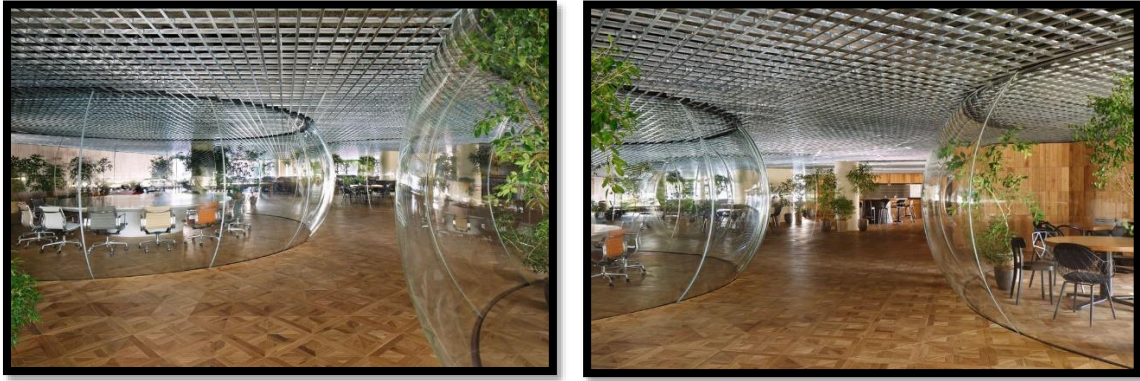
	Malzeme	✓	Mekanın tamamında doğal malzemelerle iç mekan oluşturulmakta; değiştirilebilir ve düzenlenebilir teknolojik malzemelerle birlikte düzenlenerek doğal ve ham doku yapının tamamında görülmektedir.
	Görsel	✓	Mekanda, malzeme ve formlarla bütünlük sağlanmakta bu, kullanıcılara; doğal malzemelerle duyuşal uyarılarda her alanda vurgulanmaktadır.
	Renk	✓	Mekanın tamamında doğal malzemelerle doğal renkler kullanılmaktadır.
	Yeşil Öge	✓	Ortak alanlarda yeşil alanlara yer verilmektedir.
	Sosyal Alan	✓	İsteğe bağlı bireysel yada ortak kullanım alanların bulunmasıyla birlikte; her bir alan kendi içinde düzenlenebilir ve değişime açık donatı ve organizasyona
	Ergonomi	✓	olanak tanımaktadır. Kullanıcı ergonomisini tam olarak desteklemek amacıyla özel olarak tasarlanan donatılara yer verilmektedir.
YAPISAL YAKLAŞIMLAR	Strüktür	✓	Zeminden tavana doğal malzemelerle bir bütün olarak yapı kaplamalarla desteklenmekte, aynı zamanda kimi açıklıklarla bu strüktürel yapı görülmektedir.
	Akustik	✓	Paylaşımli alanlarda kullanılan malzemelerle akustik konfor desteklenmekte; bununla beraber alanların oluşturulmasında bölücü elemanlarla da yalıtım sağlanmaktadır.
	Aydınlatma	✓	Mekanın genel aydınlatılması; büyük pencerelerle doğal aydınlatma yoluyla çözümlenmekle birlikte doğal aydınlatma sağlanamadığı alanlarda ise düzenlenebilir aydınlatmalarla çözüm sağlanabilmektedir.
	İklimlendirme	✓	Mekanın tamamında istenilen alanlara özel ayarlanabilir iklimlendirme sistemleri kullanılmaktadır.

4.4. BT Mimarlık Ofisi - Tokyo

2015'te yapımı tamamlanan, 1680 m²'lik alana sahip; Hiroshi Nakamura ve NAP tarafından, BT Grup Mimarlık için tasarımı yapılan ofis binası, Tokyo'da bulunmaktadır. Bir çok farklı şirketin katılımına izin verebilecek tasarım prensibi düşünülerek; her şirket için sayısal değişiklikler göz önünde bulundurulmuş, tek alanda maksimum esneklik planlanarak tasarım yapılmıştır (Yurtgün, 2020).

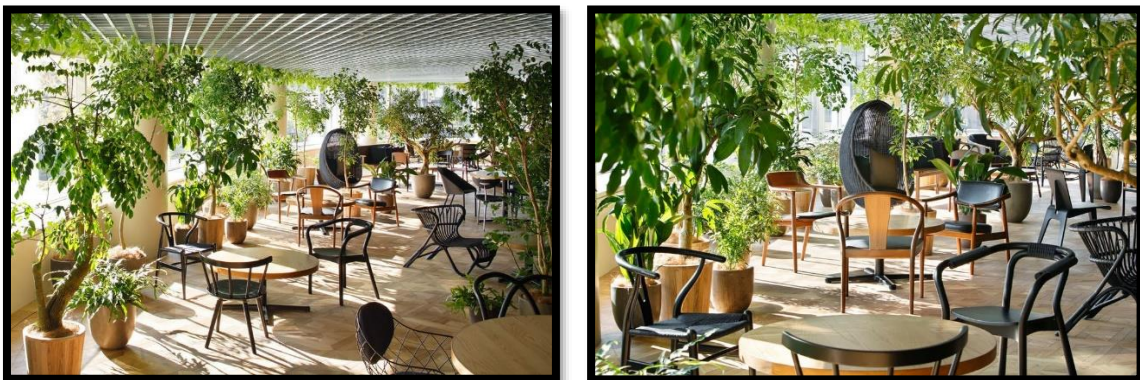
Şekil 87 - 88. Aynı Alanda Çözümlenen Çalışma Alanları

Kaynak: <https://www.nakam.info/en/works/balloon-glass-office/#> Erişim: 18.03.2021

Tasarlanan ortak çalışma alanlarına ek; mutfak, kafe, konferans salonları gibi sosyal paylaşım alanları ile genel bir entegrasyon duygusu oluşturulmakta ve kullanıcıların iletişim ve etkileşimleri desteklenmektedir. Alanların kendi ihtiyaçları doğrultusunda oturma düzenlemelerine karşılık verebilecek; kullanıcı gereksinimlerine ve de toplu ya da bireysel kullanıma izin verecek esnekliklere; hem çalışma alanlarında hem de sosyal paylaşım alanlarında imkan sağlanmaktadır (www.nakam.info/ Erişim: 18.03.2021).

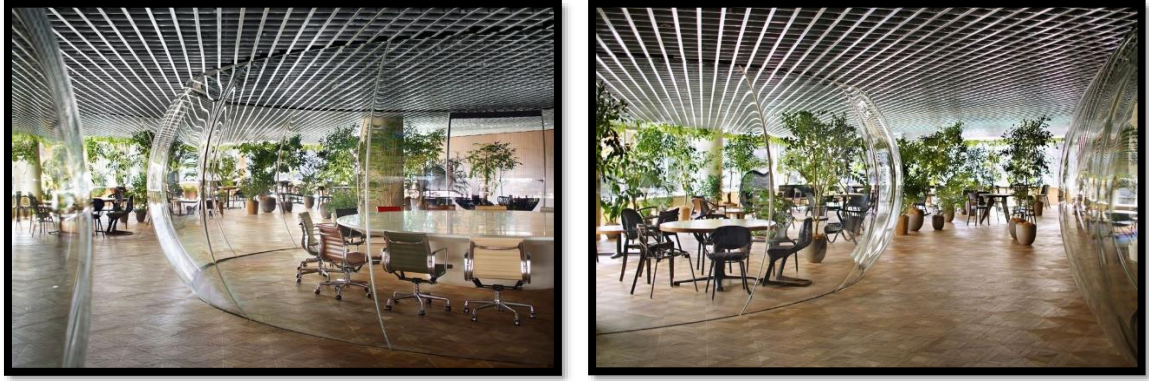
Şekil 89 - 90. Sosyal Paylaşım Alanları

Kaynak: <https://www.nakam.info/en/works/balloon-glass-office/#> Erişim: 18.03.2021

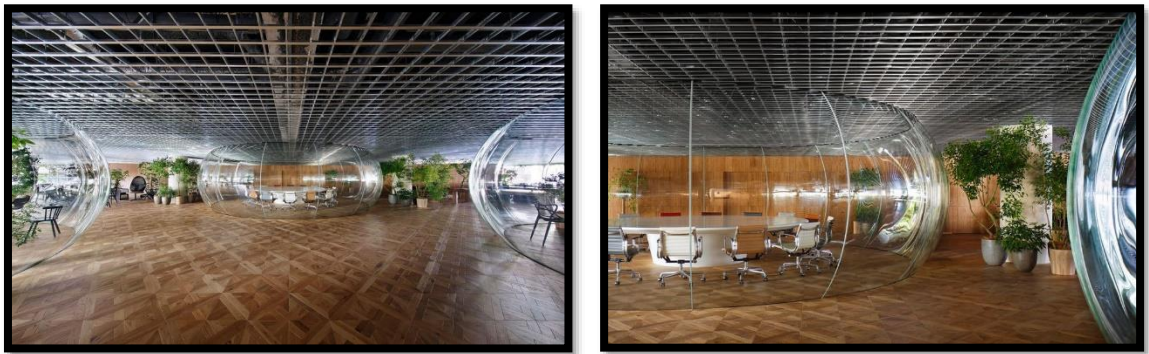
BT Mimarlık Ofisi'nin tasarımında; mekânsal mimari tasarım tamamlanmış olarak düşünülmektedir. Her zaman yenilenen ve değişebilen ihtiyaçlarla birlikte, daha sonra ortaya çıkabilecek gereksinimlere cevap verebilecek düzenlemeler ile; buna bağlı değişikliklere izin verecek alanlar planlanmaktadır. Tasarım ekibi ofis mekan organizasyonunda; kullanıcı için fiziksel ve psikolojik ihtiyaçları doğrultusunda sürekli yenileme, değiştirme ve iyileştirme çalışmaları yapmaktadır (www.nakam.info/ Erişim: 18.03.2021).

Şekil 91 - 92. Farklı Kullanımlı Ortak Çalışma Alanları

Kaynak: <https://www.nakam.info/en/works/balloon-glass-office/#> Erişim: 18.03.2021

Şekil 93 - 94. Ortak Çalışma Alanları

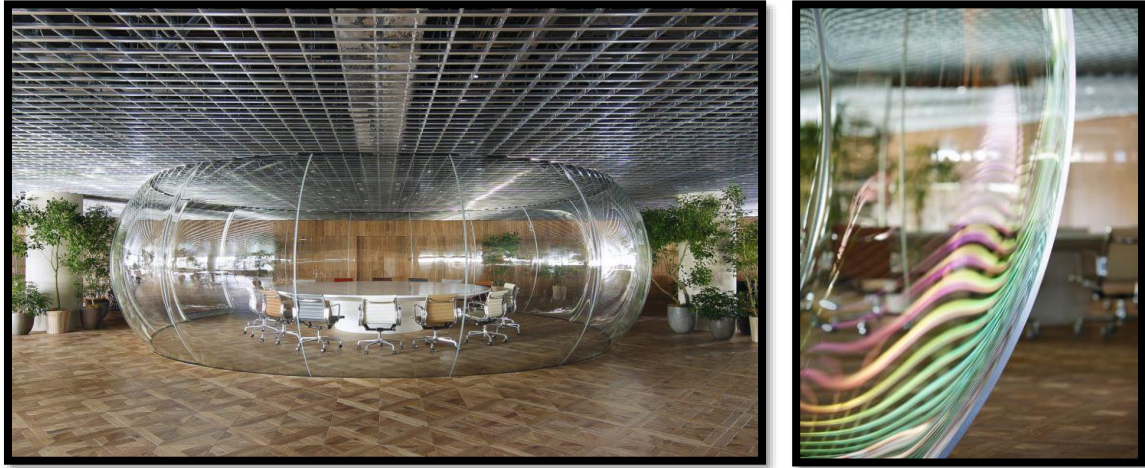
Kaynak: <https://worldarchitecture.org/architecture-news/cgzvz/hiroshi-nakamura-nap-completed-a-bulbousformed-start-today-tokyo-office-with-green-infill.html> Erişim: 16.03.2021

BT Mimarlık Ofisi tasarımında; doğanın yaratıcı yönünden ilham alınarak, doğa - insan ilişkisi düşünülmüş; iç mekan oluşturulmuştur. Mekanda kullanıcılar, kapalı, dar,

kasvetli alanlar ile sınırlandırılmamıştır. Bu ise; kullanıcı ve doğayı baskın materyallerle ayrılmak yerine üç boyutlu ısı şekillendirme teknolojisi kullanılarak tasarlanan cam balonlarla oluşturulan çalışma alanları ile sağlanmaktadır. Ortak çalışmalarını destekleyen ofis tasarımında, her alan kendi içerisinde bir yapı olarak düşünülerek; kurumsal ruh ve güvenilirliği ifade etmek amacıyla açık bir şekilde konumlandırılmıştır. Çalışma alanlarında gereken izolasyon, camın içerisine yerleştirilen şeffaf membranlar ile sağlanmaktadır. Bu alanların tasarımında yine doğayla ilintili bir düşünceyle, su baloncuklarından ilham alınarak doğanın biçimsel formu mekana yansıtılmıştır. Mekanın tümünde tasarım prensibi olarak doğa ele alınmış; bu, yalnızca belirli alanda sınırlı kalmayıp her alanda farklı şekillerde vurgulanmıştır (www.nakam.info/ Erişim: 18.03.2021).

Şekil 95 – 96. Cam Balondan Görsel

Kaynak: <https://www.nakam.info/en/works/balloon-glass-office/#> Erişim: 16.03.2021

Çalışma alanlarında kullanılan donatılar, tasarımın tamamında olduğu gibi özel olarak seçilmiştir. Örneğin; ortak çalışma alanında kullanılan 4 m çapındaki yuvarlak masa, tüm kullanıcılara eşit statü vermektedir. Masanın merkezine doğru hafif 8 mm'lik bir eğim verilerek, kullanıcılar doğal olarak öne doğru eğimli olmakta; bu da onları iletişime, etkileşime ve tartışmaya aktif katılmaya yönlendirmektedir (www.nakam.info/ Erişim: 18.03.2021).

Mekanda kullanıcıların fiziksel ihtiyaçlarının karşılanması için sürekli değişime için verir malzeme ve donatılar seçilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, duvarları ve tavanı destekleyen LGS (hafif çelik) konstrüksiyon doğramaları kullanılarak daha fazla sağlamlık sağlanırken; sürekli değişebilir ve esnek olma fikri ile kullanıcılar yaratıcılığa teşvik

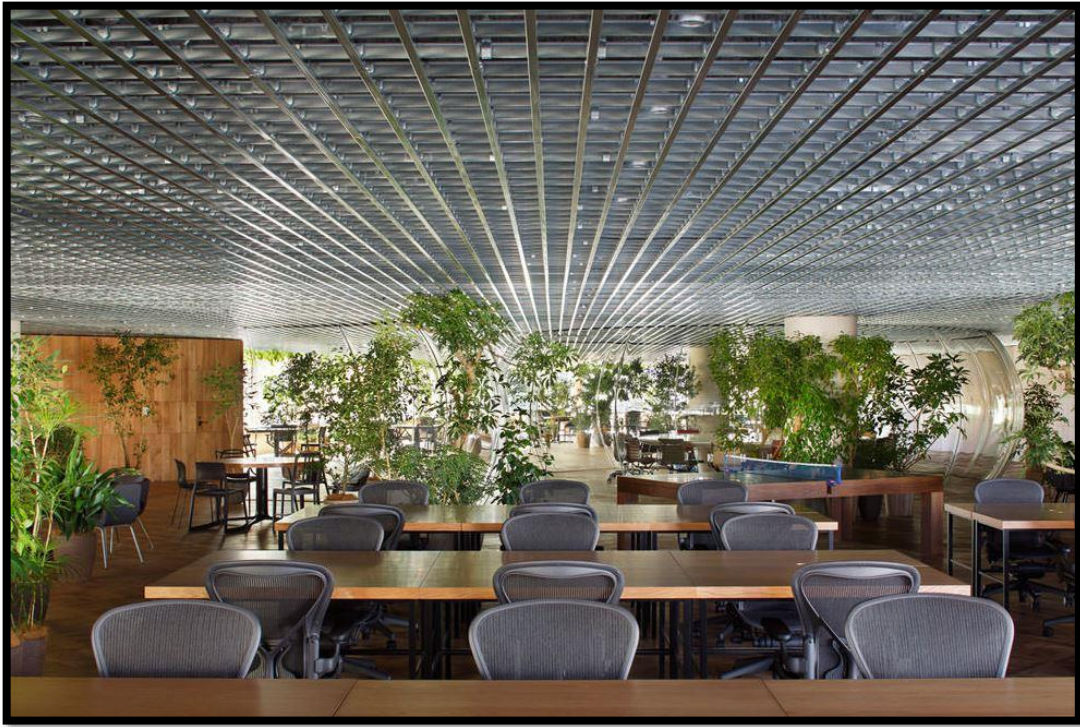
edilmektedir. Kullanıcılara, LGS tavanı boyunca görülebilecek yeşil sarmaşıklar ile doğa vurgusu yapılırken, bu tavana kendilerine de nesnelere asabilme imkanı sağlanarak, hala yapım aşamasında ve düzenlenebilir olması yönüyle; özel alanlar tasarlama imkanı tanınmaktadır (<https://worldarchitecture.org/> Erişim: 18.03.2021).

Şekil 97 - 98. LGS Tavan Perspektifi

Kaynak: <https://worldarchitecture.org/architecture-news/cgzvz/hiroshi-nakamura-nap-completed-a-bulbousformed-start-today-tokyo-office-with-green-infill.html> Erişim: 16.03.2021

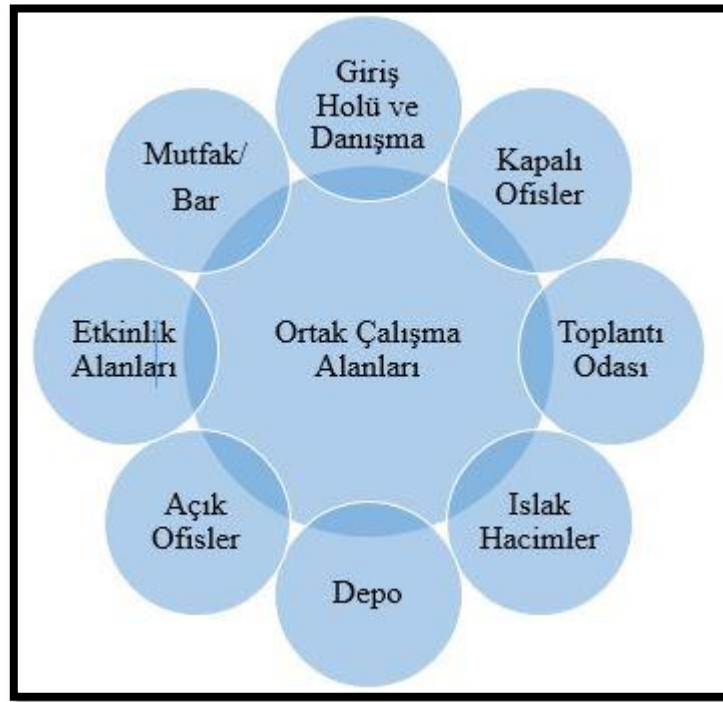
Şekil 99. Çeşitli Ortak Çalışma Alanları

Kaynak: <https://worldarchitecture.org/architecture-news/cgzvz/hiroshi-nakamura-nap-completed-a-bulbousformed-start-today-tokyo-office-with-green-infill.html> Erişim: 16.03.2021

BT Mimarlık Ofisi tasarımında, kullanıcı gereksinim ve istekleri doğrultusunda sürekli değişim ve yenilemelere imkan tanıyan düzenlemeler yapılmaktadır. Bu ofis mekanının her alanında farklı şekillerde, düşünülerek gerek malzeme ile gerekse donatı seçimleriyle sağlanabilmektedir. Bu sayede, kullanıcıların ortak alanlar ile iletişimi desteklenmekte ve ortak çalışmalara imkan verilerek verim arttırılmaktadır (www.nakam.info/ Erişim: 18.03.2021).

Şekil 100. BT Mimarlık Ofisi – İç Mekan Organizasyon Şeması

Tablo 9. BT Mimarlık - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi

BT Mimarlık Ofisi - Tokyo			
Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi			
ESTETİK YAKLAŞIMLAR	Form	✓	Çalışma alanları su balonlarından esinlenilerek, bu formların direkt olarak cam malzemelerle oluşturulmasıyla iç mekanda yer bulmaktadır.
	Doku	✓	

	Malzeme	✓	Mekanın tamamında doğal malzemelerle iç mekan oluşturulmakta; değiştirilebilir ve düzenlenebilir teknolojik malzemelerle birlikte düzenlenerek doğal ve ham doku yapının tamamında görülmektedir.
	Görsel	✓	Mekanda, malzeme ve formlarla bütünlük sağlanmakta bu, kullanıcılara; doğal malzemelerle duysal uyarılarda her alanda vurgulanmaktadır.
	Renk	✓	Mekanın tamamında doğal malzemelerle, doğal renkler kullanılmaktadır.
	Yeşil Öge	✓	Yeşil alanlar tavan, zemin ve duvarlarda; mekanın tamamına hakim olarak doğal alanı destekler durumdadır.
	Sosyal Alan	✓	İsteğe bağlı, bireysel yada ortak kullanım alanların bulunmasıyla birlikte; her bir alan kendi içinde düzenlenebilir ve değişime açık donatı ve organizasyona
	Ergonomi	✓	olarak tanımlanmaktadır. Kullanıcı ergonomisini tam olarak desteklemek amacıyla özel olarak tasarlanan donatılara yer verilmektedir.
YAPISAL YAKLAŞIMLAR	Strüktür	✓	Mekanın tavanında aralıklı metal panellerle strüktürel yapı, açık bırakılarak düzenlemeler yapılmaktadır.
	Akustik	✓	Paylaşımlı alanlarda kullanılan malzemelerle akustik konfor desteklenmekte; bununla beraber alanların oluşturulmasında bölücü elemanlarla da yalıtım sağlanmaktadır.
	Aydınlatma	✓	Mekanın genel aydınlatılması; büyük pencerelerle doğal aydınlatma yoluyla çözümlenmekle birlikte doğal aydınlatma sağlanmadığı alanlarda ise düzenlenebilir aydınlatmalarla çözüm sağlanabilmektedir.
	İklimlendirme	✓	Mekanın tamamında istenilen alanlara özel ayarlanabilir iklimlendirme sistemleri kullanılmaktadır.

Tablo 10. Seçilen Örneklerin - Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Karşılaştırma Analizi

Fiziksel, Psiko-Sosyal ve Kullanıcı Çerçevesinde Oluşturulan Faktörlerin Analizi					
Ofisler		Habita Coworking	Workinton Levent 199	Smart Dubai	BT Mimarlık
ESTETİK YAKLAŞIMLAR	Form		✓	✓	✓
	Doku	✓		✓	✓
	Malzeme	✓	✓	✓	✓
	Görsel		✓	✓	✓
	Renk	✓	✓	✓	✓
	Yeşil Öge	✓		✓	✓
	Sosyal Alan	✓	✓	✓	✓
	Ergonomi	✓	✓	✓	✓
YAPISAL YAKLAŞIMLAR	Strüktür	✓		✓	✓
	Akustik	✓	✓	✓	✓
	Aydınlatma	✓	✓	✓	✓
	İklimlendirme	✓	✓	✓	✓

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Çalışmanın kapsamı doğrultusunda seçilen yeni nesil açık ofisler özelinde esnek ve değişebilirliğin, zamana açık ve her yönlü düşünülerek uygulandığı görülmektedir. Bu Habita Coworking ve Workinton Levent Ofislerinde daha dağınık bir iç mekan organizasyonu şeklinde düzenlenmekteyken; Smart Dubai ve BT Mimarlık Ofislerinde daha düzenli ve sistematik çözümler şeklinde benzerlik göstermektedir. Seçilen ofisler özelinde estetik ve yapısal yaklaşımlar; benzerlik ve farklılıkları olmasına karşın hepsinde ortak dil olarak esneklik çözümlerine gidilmektedir. Bu organizasyon ve esneklik çözümleri neticesinde seçilen ofislerde kullanıcılara; yapılacak işlerin gereklerine tam karşılık verilmesi, esnek ve değişebilirliğin her yönlü kullanımı ile sağlamaktadır.

İnsan yaşamındaki ihtiyaçlar sürekli olarak bir değişim içerisindedir. İnsanların yapısal, boyutsal ve psikolojik belirli temel özelliklerinin yanı sıra fiziksel ve düşünsel etkinliklerini yapabilecekleri alanlarla; bu alanları kullanacak insanlar arasında bir uyum olması gerekir. Bu ihtiyaçlar doğrultusundaki değişimler, insan yaşantısında en önemli mekanlardan biri olan ofislerin iç mekanları ile bu mekanların donatı ve organizasyonlarına da yansımaktadır.

Ofisler; yapılarındaki farklı hiyerarşik oluşumlarla birlikte çeşitli sosyal ilişkileri barındıran, oluşumunu gerekli hale getiren işlerin yapılmasını amaçlayan ve bu doğrultuda şekillenen mekanlardır. Ofislerin iç mekan oluşumunda kullanılacak donatısal tasarımların, yapılacak işlerin gereklerine bağlı olarak mekansal organizasyonlara ve bu gereklere cevap verebilecek niteliklerde olması gerekmektedir. Bu bağlamda bakıldığında ofislerin ve çalışanlarının istek ve gereksinimlerine karşılık verebilecek iç mekan, donatı ve organizasyonunda; esnek ve değişebilir yaklaşımda olmasının gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Değişen ve gelişen teknolojinin beraberinde; farklı kullanıcıların farklı isteklerini, var olan durumun içerisinde barındırarak ve zaman içerisinde ortaya çıkabilecek gereksinimler neticesinde oluşabilecek değişimlere uyum sağlayan mekanların, bu durumlara sağlayabileceği en etkili çözüm olarak 'esneklik' kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramın beraberinde sağladığı fayda; farklı tasarım ölçeklerinde değişiklik

göstermektedir. Tasarım aşaması, yapım ve yapım sonrası olarak bu ölçekler ele alınabilmektedir. Mimari tasarım aşamalarında planlanan esnek ve değişebilir yaklaşımlar ile; yapının tüm sistemi, iç mekan yapı sistemleri ve donatılarda gelişebilecek ihtiyaçların karşılanması sağlanabilmektedir. Yapım sırasında planlanan esnek ve değişebilirlik ile iç mekan yapı sistemleri ve donatılarda ihtiyaçlar karşılanabilirken; yapım sonrası planlamalarda ise yalnızca donatı elemanlarında esnek ve değişebilirlik sağlanabilmekte ve bu nedenle de gereksinimlerin tümüyle giderilmesi zorlaşmaktadır.

Tasarım aşamasında planlanan esnek ve değişebilirlik; uygulama sonrasındaki kullanım ve gereksinimler düşünülerek yapıldığında, sonrasında yapıda çok büyük değişikliklere yer vermeden mekanın yenilenmeye ve düzenlenmeye adapte edilmesi sağlanabilmektedir. Esnek ve değişebilirliğin tasarım aşamasında ele alınması ile; zaman, malzeme, konfor ve organizasyon eksikliklerinin, kullanıcı gereksinimleriyle birlikte önceden planlanabilmesi sağlanmakta, değişen gereksinimlere mekan kolayca adapte edilmektedir.

Mimari tasarımın her aşamasında önemli bir tasarım kriteri olan esneklik, kavramın anlamındaki değişebilirlik ve uyum sağlayabilmenin ötesinde, devamlı olarak sürdürülebilirlik, değişim ve kullanıcının içerisinde olduğu yenilikler ve kişiselleştirmeye beraber; toplumsal, kültürel ve ekonomik yarar sağlayan etken bir tasarım yaklaşımıdır. Tasarım aşamasına esneklik kavramının dahil edilerek planlama yapılması; yapının esneklik kapasitesini, tasarımın üzerinde değişikliklerde alınacak kararları, farklı biçim ve ölçeklerde uygulanacak organizasyonları ve tasarımın gerektirdiği esneklik stratejilerini doğrudan etkilemektedir. Ancak esneklik kavramının tasarım aşamasında planlamaya dahil edilmesiyle kullanım aşamasında ve sonrasında gelişebilecek ihtiyaçlara çözüm sağlanabilmektedir. Böylece ekonomik, sosyal, toplumsal faktörlere göre değiştirilip geliştirilerek; kullanıcının istek ve gereksinimleri doğrultusunda; düzenlenebilir, yenilenebilir esnek yapılar, sistem ve mekanlar tasarlanabilmesi mümkün olmaktadır.

Ofislerde, farklı istek ve fonksiyonlara göre yeniden işlevlendirilebilir ve düzenlenebilir organizasyon ve donatı çözümlenmeleri, kullanıcı ihtiyaçları üzerine temellendirilmektedir. Kullanıcıların psikolojik, sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarını doğrudan etkileyen çevre ve çalışma ortamı düzenlemeleri, aynı mekanda birden fazla ve farklı kullanıcılar düşünülerek yapılmayan tasarımlarda ortaya çıkacak sorunların önüne geçmek yalnızca donatıda esneklikle giderilememekte; bu nedenle zamana açıklık kavramı

düşünülerek mekan tasarım aşamasında esnek ve değişebilir olarak planlanmalıdır. Kullanıcı temelli bu anlayış; zamana açık mekan ve donatı tasarımlarını çözüm olarak ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, geleneksel ofis mekanlarının oluşumu, ihtiyaçları ve gelişimiyle her yönlü temel alınarak; günümüz açık ofis mekanlarında gelişen ve değişen teknoloji ile beraber geliştirilerek yenilenmekte, esnek ve değişebilir yaklaşımda tasarıma yol gösterir niteliktedir.

KAYNAKÇA

Acharya, L. 2013. *Flexible Architecture For The Dynamic Societies On A Journey From The 20th Century Into The Future, Master's Thesis In Art History Faculty Of Humanities*. Social Sciences And Education University Of Tromso. Spring.

Aksu, M. 2000. *Büro Binalarında Çalışma Mekanının Kullanım Sonrası Değerlendirilmesi (KSD/POE) için Kontrol Listesi Oluşturulması*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Aluçlu, İ. 2000. *Özel Sektör Yönetim Binalarında (Holdinglerde) Kullanıcı Gereksinimleri, Konfor Şartları ve Organizasyona Yönelik Sistem İyileştirme Modeli*. Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. İstanbul.

Amabile, T.M., Conti, R., Coon, H. 1996. *Assessing the Work Environment for Creativity*. Academy of Management Journal. 39. 1154-1184.

Apgar IV, M. 1998. *The Alternative Workplace: Changing Where And How People Work*. Harvard Business Review. 76(3). 121-137.

Arcan, E. F. 1992. *Mimari Tasarıma Yaklaşım*. İstanbul: İki Yayınevi.

Armstrong, M. 2012. *Essential Human Resource Management Practice*. Kogan Page Limited. London.

Arora, S. P. 1980. *Office Organization And Management*. Vikas Publishing House PVT. LTD.

Arslan, S. 2006. *Orta Nitelikli Konut Salonlarının İç Mekân Analizi*. Fen Bilimleri Enstitüsü. Gazi Üniversitesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Altınok, Z. H. 2007. *Belirsizlikten Doğan Esneklik Kavramının Konut İç Mekan Ve Donatı Elemanları Tasarımına Etkileri*. s. 45.

Avşaroğlu Dirim, A. 2010. *Açık Ofislerde Fiziksel Çevre Faktörlerinin Kullanıcıların Algısal Performansı Üzerine Etkileri*. Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Backhouse, A., Drew, P. 1992. *The Design Implications Of Social Interaction In A Workplace Setting*. Environment And Planning B: Planning And Design, 19(5), 573-584.

Bal, P. M., Jansen, P. G. W. 2016. *Workplace Flexibility Across The Lifespan*. Research In Personnel And Human Resources Management, 34, 43-99.

Başıoğlu, K., (2007), "Çok katlı yapılar da esnek ve değişebilir düşey bölme elemanları", Sanatta Yeterlilik Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bilgin, İ. 1999. *Serbest Plan, Serbest Cephe, Serbest Ev*. Yapı Kredi Yayınları. s. 18.

Bosch-Sijtsema, P. M., Ruohomäki, V., Vartiainen, M. 2010. *Multi-Locational Knowledge Workers In The Office: Navigation, Disturbances And Effectiveness*. New Technology, Work And Employment, 25(3), 183-195.

Bosch-Sijtsema, P. M., Ruohomäki, V., Vartiainen, M. 2009. *Knowledge Work Productivity In Distributed Teams*. Journal Of Knowledge Management.

Brennan, A., Chugh, J. S., Kline, T. 2002. *Traditional Versus Open Office Design: A Longitudinal Field Study*. Environment And Behavior, 34(3), 279-299.

Brill, M., & Weidemann, S. 2001. *Bosti Associates. Disproving Widespread Myths About Workplace Design*, Jasper, IN: Kimball International.

Brookes, M. J., Kaplan, A. 1972. *The Office Environment: Space Planning And Affective Behavior*. Human Factors, 14(5), 373-391.

Casey, C. 1995. *Work, Self, And Society: After Industrialism*. Psychology Press.

Castells, M. 2009. *Communication Power*. Oxford University Press. ISBN - 978-0-19-956704-1

Cave C., Worthington J. 1976. *Planning Office Space*. Nicholas Publishing Company. U.S.A.

Ching, F. D. K. 2011. *Mimarlık: Biçim, Mekân Ve Düzen* (Çev. Lökçe, S.). İstanbul: YEM Yayın (Yapı Endüstri Merkezi Yayınları).

Dale, K. 2005. *Building A Social Materiality: Spatial And Embodied Politics in Organizational Control*. Organization, 12(5), 649-678.

Dale, K., Burrell, G. 2010. *All Together, Altogether Better': The Ideal Of 'Community'in The Spatial Reorganization Of The Workplace*. Organizational Spaces: Rematerializing The Workaday World, 19-40.

Danielsson, C. B., Bodin, L. 2008. *Office Type İn Relation To Health, Well-Being, And Job Satisfaction Among Employees*. Environment And Behavior, 40(5), 636-668.

Dastmalchian, A., Blyton, P. 2001. *Workplace Flexibility And The Changing Nature Of Work: An Introduction*. Canadian Journal Of Administrative Sciences, 18(1), 1-4.

Davis, M. C., Leach, D. J., & Clegg, C. W. 2011. *The Physical Environment Of The Office*. Contemporary And Emerging Issues.

De Bakker, C., Aries, M., Kort, H., Rosemann, A. 2017. *Occupancy-Based Lighting Control İn Open-Plan Office Spaces: A State-Of-The-Art Review*. Building And Environment, 112, 308-321.

Deniz, Ş. Ö. 1999. *Çok Katlı Konut Tasarımında, Kullanıcıların Esneklik Taleplerini Karşılacak Yapı Elemanlarının Seçimine Yönelik Bir Karar Verme Yaklaşımı*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi. İstanbul.

Denyer, J. C. 1969. *Office Management*, Macdonald and Evans, s: 445 - 497. London.

De Vaujany, F. X., Dandoy, A., Grandazzi, A., Faure, S. 2019. *Experiencing A New Place As An Atmosphere: A Focus On Tours Of Collaborative Spaces*. Scandinavian Journal Of Management, 35(2), 101.030

Dole, C. ve Schroeder, R. G. 2001. *Çeşitli Faktörlerin Muhasebe Meslek Mensuplarının Kişiliği, İş Tatmini Ve İşten Ayrılma Niyetleri Üzerindeki Etkisi*, Managerial Auditing Journal , Cilt. 16 No. 4, s: 244-245

Duffy, F. 1997. *The New Office Information Technology*. Conrand Octopus Limited. ISBN-10 1850298912 s:256. London

Dul, J., Jaspers, F. 2011. *Knowledge Workers' Creativity and the Role of the Physical Work Environment*. Human Resource Management 50(6):715 - 734

Edwards, P., & Wajcman, J. 2005. *The Politics Of Working Life*. Oxford University Press.

Emiroğlu, E. 1986. *Büyük Büro Mekanlarında Mekan Organizasyonu: İlkeler Metodlar*. Dizayn Konstrüksiyon, Kasım-Aralık 86. s: 29

Erentok, M. 1991. *A'dan Z'ye Açık Ofis*. Arredamento Dekorasyon. Ofis'91 Dergisi. S: 16–22, 32-36.

Felstead, A., Jewson, N., Walters, S. 2005. *Changing Places Of Work*. Palgrave Macmillan.

Festinger, L., Schachter, S., Back, K. 1950. *Social Pressures İn Informal Groups*. A Study Of Human Factors İn Housing.

Gannon, T. 2006. *Zaha Hadid: BMW Central Building, Leipzig, Germany (Vol. 7)*. Princeton Architectural Pr.

Gareis, K., Lilischkis, S., Mentrup, A. 2006. *Mapping The Mobile Eworkforce İn Europe*. In Mobile Virtual Work (Pp. 45-69). Springer, Berlin, Heidelberg.

Gibson, V. 2003. *Flexible Working Needs Flexible Space*. Journal Of Property Investment & Finance, 21(1), 12-22.

Gillen, N. 2019. *Future Office: Next-Generation Workplace Design*. Routledge.

Güney, Ş. 2005. *Bürolardaki Mekan-Mobilya Organizasyonundaki Ergonomi Faktörü ve Verimliliğe Etkisi: Bir Banka Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Haapakangas, A., Hongisto, V., Varjo, J., Lahtinen, M. 2018. *Benefits Of Quiet Workspaces İn Open-Plan Offices–Evidence From Two Office Relocations*. Journal Of Environmental Psychology, 56, 63-75.

Hançerlioğlu, O. 1977. *Düşünce Tarihi*. Remzi Kitabevi.

Harrison, J. 2004. *How Segregated Are Australian Workplaces?: Evidence From The Australian Industrial Workplace Relations Survey*. Australian Journal Of Labour Economics, 7(3), 329.

Hill, E. J., Grzywacz, J. G., Allen, S., Blanchard, V. L., Matz-Costa, C., Shulkin, S., Pitt-Catsouphes, M. 2008. *Defining And Conceptualizing Workplace Flexibility*. Community, Work And Family, 11(2), 149-163.

Ilozor, B. D., Oluwoye, J. O. 1999, *Open-Plan Measures İn The Determination Of Facilities Space Management*. MCB UP Ltd.

İslamoğlu, Ö. 2014. *Okullarda Esneklik Stratejilerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Yöntem Önerisi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi. Trabzon.

İslamoğlu, Ö., Usta, G. 2018. *Mimari Tasarımda Esneklik Yaklaşımlarına Kuramsal Bir Bakış*. The Turkish Online Journal Of Design. Art And Communication - TOJDAC ISSN: 2146-5193. Volume 8 Issue 4, P. 673-683.

Jaunzens, D., Duffy, F., Laing, A. 1998. *New Environments For Working*. CRC.

Kang, S., Ou, D., Mak, C. M. 2017. *The İmpact Of Indoor Environmental Quality On Work Productivity İn University Open-Plan Research Offices*. Building And Environment, 124, 78-89.

Kaplan, A., Aronoff, S. 1996. *Productivity Paradox: Work Settings For Knowledge Work*. Facilities. Vol. 14 Iss: 3/4, s: 6 - 14.

Karaoğlu, Ö. 2014. *Mobil Mekânların İç Mekân Organizasyonu Ve Örneklerle Mobil Ofis Tasarımlarının Analizi*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Karaoğlu Tekin, Ö. 2019. *Paylaşımli Ofislerin İç Mekân Tasarım Anlayışları*. Hacettepe Üniversitesi. Güzel Sanatlar Enstitüsü. Sanatta Yeterlilik Tezi. Ankara.

Karayılmaz, C., Özker, N. A. 2020. *Kamusal Nitelikli Özel Malların Sunumunda Akıllı Şehirler Olgusu: Akıllı Şehir Uygulamalarında Küresel Değişimler*. KMÜ Sosyal

Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. (KMUSEKAD) KMU Journal Of Social And Economic Research. Yıl/Year: 2020, 22 (38): 82-100

Ketencioğlu, N. 2001. *Yönetim Organizasyonundaki Değişimlerin Büro Binalarının Tasarımına Etkisi*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Khazanchi, S., Sprinkle, T. A., Masterson, S. S., Tong, N. 2018. *A Spatial Model Of Work Relationships: The Relationship-Building And Relationship-Straining Effects Of Workspace Design*. Academy Of Management Review, 43(4), 590-609.

Kirsch, K. 1987. *DIE Weissenhofsiedlung Stuttgart: Deutsche Verlags. Anstalt GmbH*. s.59

Kortan, Enis. 1986. *XX. Yüzyıl Mimarlığına Estetik Açıdan Bakış*. Yaprak Kitabevi. Ankara.

Kuban, D. 1990. *Mimarlık Kavramları*. 3. Baskı. İstanbul.

Laing, A., Bacevice, P. A. 2013. *Using Design To Drive Organizational Performance And Innovation In The Corporate Workplace: Implications For Interprofessional Environments*. Journal of Interprofessional Care, 27(2), 37-45.

Leclercq-Vandelannoitte, A., Isaac, H. 2016. *The New Office: How Coworking Changes The Work Concept*. Journal Of Business Strategy.

Lee, P. J., Lee, B. K., Jeon, J. Y., Zhang, M., Kang, J. 2016. *Impact Of Noise On Self-Rated Job Satisfaction And Health In Open-Plan Offices: A Structural Equation Modelling Approach*. Ergonomics, 59(2), 222-234.

Marans, R. W., Yan, X. 1989. *Journal of Architectural and Planning Research*. Locke Science Publishing Company, Inc. Vol. 6 no: 2

Marquardt, C. J., Veitch, J. A., Charles, K. E. 2002. *Environmental Satisfaction With Open-Plan Office Furniture Design And Layout*. Ottawa: Institute For Research In Construction.

Majchrzak, A., Cooper, L. P., Neece, O. E. 2004. *Knowledge Reuse For Innovation*. Management Science, 50(2), 174-188.

Myerson, J., Bichard, J. A., Erlich, A. 2010. *New Demographics, New Workspace: Office Design For The Changing Workforce*. Gower Publishing, Ltd..

Oksanen, K., Stähle, P. 2013. *Physical Environment As A Source For Innovation: Investigating The Attributes Of Innovative Space*. Journal Of Knowledge Management.

Oldham, G. R., Brass, D. J. 1979. *Employee Reactions To An Open-Plan Office: A Naturally Occurring Quasi-Experiment*. Administrative Science Quarterly, 267-284.

O'Neill, S., Neilsen, M. A. 2007. *Workplace Relations Amendment (A Stronger Safety Net) Bill 2007*. Parliamentary Library.

Öcal, G. 2001. *Konut İç Mekan Ve Donatı Elemanlarında Esnek Ve Değişebilir Tasarım Yaklaşımları*. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Özçelik, Ö., Kaprol, T. 2017. *İç Mekân Örgütlenmesinde Esneklik Ve Fonksiyonellik Kavramı Bağlamında Mekânın Değerlendirilmesi Ve Düzenlenmesi*. İleri Teknoloji Bilimleri Dergisi (Journal Of Advanced Technology Sciences). ISSN:2147-345.

Özdemir, T. 1999. *Konut Yaşama Alanı Mobilyalarının Esnek Kullanımı*. Çukurova Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Adana. s. 24-29.

Öztürk, E., Koramaz, E. K. 2018. *İstanbul'daki Paylaşımlı Ofis Alanlarının Sundukları Hizmetler Ve Tasarım Özellikleri*. İstanbul Ticaret Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Mimarlık Ve Tasarım Fakültesi. Araştırma Makalesi. İstanbul.

Pile, J. 1978. *Open Office Planning, A Handbook For Interior Designers And Architects*. The Whitney Library Of Design. New York, 11-30.

Pyöria, O. 2005. *The reliability, distribution, and responsiveness of the Postural Control and Balance for Stroke Test*. Archives of Physical Medicine and Rehabilitation 86(2):296-302

Rippen, K. H. 1960. *Office Builging And Office Layout Planning*. Mc.Graw-Hill Book Company Inc. S. 41-44. New York.

Ruostela, J., Lönnqvist, A., Palvalin, M., Vuolle, M., Patjas, M., Raij, A. L. 2015. *'New Ways Of Working'as A Tool For İmproving The Performance Of A Knowledge-İntensive Company*. Knowledge Management Research & Practice, 13(4), 382-390.

Sanders, M. S., McCormick, E. J. 1993. *Human Error, Accidents, And Safety*. Human Factors İn Engineering And Design. Berkshire, UK: Mcgraw Hill.

Schneider, T. ve Till, J. 2007. *Flexible Housing*. Architectural Press Elsevier Linancre. Jordan Hill. Oxford.

Tezel, F. 2007. *Mimari Tasarım Eğitimi İçin Sanal Doku Tabanlı Büro Binası Veri Destek Sistemi 'Talloffice'*. İstanbul Teknik Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul.

Uzun, O. 2006. *İşlevsellik Ve Esneklik Kavramlarının Salon İç Mekanı Ve Donatımı Boyutunda Analizi*. Gazi Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Van Der Meulen, N., Dery, K., Sebastian, I. M. 2018. *Digital Workplace Design*. Work, Working And Work Relationships İn A Changing World.

Varlı, E. 2004. *Büro Tasarımında Kullanıcı Standartları ve Teknoloji Kullanımının Değerlendirilmesi*. Trakya Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Edirne.

Vartiainen, M., Hakonen, M., Mannonen, P., Nieminen, M. P., Rouhomaki, V., Vartola, A. 2007. *Distributed And Mobile Work: Places, People And Technology*. Helsinki, Otatieto.

Veitch, J. A., Charles, K. E., Farley, K. M., Newsham, G. R. 2007. *A Model Of Satisfaction With Open-Plan Office Conditions: COPE Field Findings*. Journal Of Environmental Psychology, 27(3), 177-189.

Vischer, J.C. 2006. *The Effects Of The Physical Environment On Job Performance: Towards A Theoretical Model Of Workspace Stress*. Stress And Health. Wiley InterScience

Volberda, H. W. 1996. *Toward The Flexible Form: How To Remain Vital İn Hypercompetitive Environments*. Organization Science, 7(4), 359-374.

Walsh, J. 2018. *Designing Work: Collaboration Versus Concentration İn Open Plan Workspaces*. Level 3, 12(1), 13.

Wit, O. D., Ende, J. V. D. 2000. *The Emergence Of A New Regime: Business Management And Office Mechanisation İn The Dutch Financial Sector İn The 1920s*. Business History, 42(2), 87-118.

Wong, M. 2019. *Evidence For The Open-Plan Office*. Occupational Medicine, 69(7), 470-470.

Yadav, R., Budhrani, B. P., Balani, P. C., Pund, S. 2017. *Anthropometric And Ergonomic Compatibility Of Tractor Workplace Design*. J Ergonomics S, 6, 2.

Yaneva, A. 2009. *Made By The Office For Metropolitan Architecture: An Ethnography Of Design*. 010 Publishers.

Yurtgün, Ö. 2020. *Biyofilik Tasarım Kriterlerinin Açık Ofisler Üzerinden Değerlendirilmesi*. IDA: International Design And Art Journal. Volume: 2, Issue: 2.

Yurttagül, G. 2019. *Bir İşyerinde Açık Plan Ofiste Çalışanların Psikososyal Etkenlerle Karşılaşma Ve Genel Sağlık Durumlarının Değerlendirilmesi*. Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Zalesny, M. D., Farace, R. V. 1987. *Traditional Versus Open Offices: A Comparison Of Sociotechnical, Social Relations, And Symbolic Meaning Perspectives*. Academy Of Management Journal, 30(2), 240-259.

İnternet Kaynakları

Arkiv. Habita, 2021, <http://www.arkiv.com.tr/proje/habita-paylasimli-ofis/7222> , Erişim: 02.03.2021

Arkiv Workinton, 2021, <http://www.arkiv.com.tr/proje/workinton/5888> Erişim: 07.03.2021

Dwp, 2021, <https://dwp.com/workplace-project/smart-dubai/> Erişim: 07.03.2021

Habita, 2021, <http://habita.com.tr/> , Erişim: 05.03.2021

Hiroshi Nakamura & NAP, 2021, <https://www.nakam.info/en/works/balloon-glass-office/#>

Pedrali, 2021, <https://www.pedrali.it/en/products/catalog/Table-STYLUS-5400/> Erişim: 08.03.2021

Snapshots Office, 2021, <https://officesnapshots.com/2019/03/04/smart-dubai-offices-dubai/> 08.03.2021

Summertown Interiors, 2021, <https://www.summertown.ae/projects/smart-dubai-office/> Erişim: 08.03.2021

Workagile, 2021, <https://uk.work-agile.com/office-design-inspiration-smart-dubai-offices-dubai/> Erişim: 07.03.2021

Workinton, 2021, <https://www.workinton.com/Levent199> Erişim: 07.03.2021

World Architecture, 2021, <https://worldarchitecture.org/architecture-news/cgzvz/hiroshi-nakamura-nap-completed-a-bulbousformed-start-today-tokyo-office-with-green-infill.html> Erişim: 18.03.2021

Wilkhahn, 2021, <https://www.wilkhahn.com/en/products/conference-and-visitor-chairs-seating/stand-up> Erişim: 07.03.2021

Wilkhahn, 2021, <https://www.wilkhahn.com/en/products/conference-and-visitor-chairs-seating/graph/> Erişim: 08.03.2021